

De eigen kracht van ouders: vergroten van ouderlijke zelfeffectiviteit via peer support

Eindrapport maart 2025

Christel Dood | Loes van Druten | Natascha Notten | Sanne Endeman
Annette Mullink | Hasbia Ouali | Judith Stoep

Met financiële ondersteuning van het Expertisepunt Basisvaardigheden

 Expertisepunt
Basisvaardigheden

 **EXPERTISECENTRUM
NEDERLANDS**

KBA Nijmegen

 Gelijkschap

 **Stichting
PAS**

Colofon

De eigen kracht van ouders: vergroten van ouderlijke zelfeffectiviteit via peer support

Eindrapport, maart 2025

Auteurs

Christel Dood	Expertisecentrum Nederlands
Loes van Druten	KBA Nijmegen
Natascha Notten	Gelijkschap
Sanne Endeman	Stichting PAS
Annette Mullink	Stichting PAS
Hasbia Ouali	Stichting PAS
Judith Stoep	Expertisecentrum Nederlands/Radboud Universiteit

Met medewerking van

Oudergroepen in de gemeente Arnhem en hun begeleiders

Bij dit rapport zijn ook handleidingen en een flyer gemaakt. Beide opbrengsten en een digitale versie van dit rapport zijn te vinden op de website van het Expertisecentrum Nederlands:

www.expertisecentrumnederlands.nl en onderzoeksbureau Gelijkschap: www.gelijkschap.nl

Citatie bij publicatie

Dood, C., Van Druten, L., Notten, N., Endeman, S., Mullink, A., Ouali, H., & Stoep, J. (2025).

De eigen kracht van ouders: vergroten van ouderlijke zelfeffectiviteit via peer support.

Expertisecentrum Nederlands/Gelijkschap/Stichting PAS.

Subsidie

Dit onderzoek is mede mogelijk gemaakt door financiering van het Expertisepunt Basisvaardigheden, in de onderzoeksronde 2023 binnen het speerpunt Maatschappij en participatie: Gezin en basisvaardigheden.

Uitgave en verspreiding

Expertisecentrum Nederlands St. Annastraat 198 6525 GX Nijmegen Tel. 024 382 3232 www.expertisecentrumnederlands.nl	KBA Nijmegen St. Annastraat 198 6525 GX Nijmegen Tel. 024 382 3240 www.kbanijmegen.nl	
Gelijkschap Tel. 06 836 582 58 www.gelijkschap.nl	Stichting PAS Beverwaardlaan 3 6825 AE Arnhem Tel.: 026 760 0900 www.stichtingpas.nl	

©Copyright Expertisecentrum Nederlands, KBA Nijmegen, Gelijkschap en Stichting PAS

©Copyright 2025: Dood, C., Van Druten, L., Notten, N., Endeman, S., Mullink, A., Ouali, H., Stoep, J.

Inhoudsopgave

Colofon	2
1 Inleiding	4
Achtergrond	4
Lokale urgentie	5
Doelstelling en onderzoeksvragen	5
2 Plan van aanpak	7
Onderzoeksteam	7
Onderzoeksdesign	7
Plan van aanpak	8
Deelnemers	9
3 Proces van onderzoek	12
Bijeenkomst 1 Kennismaken en inleven	12
Bijeenkomst 2 Beschrijven van wensen en behoeften	14
Bijeenkomst 3 Ideeën genereren	20
Bijeenkomst 4 Eerste versie van een product	24
Bijeenkomst 5 Testen	25
Samenvatting resultaten bijeenkomsten	30
4 Analyse vragenlijsten	31
Informatie over de oudergroepen	31
Zelfeffectiviteit	35
Peer support	38
Reflectie op het onderzoek	41
Samenvatting resultaten vragenlijsten	43
5 Conclusies en discussie	45
Conclusies	45
Discussie	46
Aanbevelingen	49
Literatuur	51
Bijlage 1 – Flyer	52
Bijlage 2 – Informatietekst ouders	53
Bijlage 3 – Vragenlijsten begeleiders voor- en nameting	54
Bijlage 4 - Vragenlijst ouders afsluiting	69
Bijlage 5 – Deelvragen bijeenkomst 2	71
Bijlage 6 – Handleidingen	72
Bijlage 7 – Factsheet	87

1 Inleiding

Achtergrond

Een groeiende groep ouders staat onder druk vanwege verschillende maatschappelijke ontwikkelingen: meer bestaansonzekerheid, onderwijssegregatie, sociale gescheidenheid en toenemende verschillen in sociaal, cultureel en persoonskapitaal.^{5, 6, 7, 8} Al deze factoren leiden tot een kansenkloof op het gebied van onderwijs, gezondheid en participatie. In het kader van kansengelijkheid streven we naar gezinssituaties waarin kinderen optimaal gestimuleerd kunnen worden en eventuele intergenerationele overdracht van beperkte basisvaardigheden doorbroken wordt. Hiervoor is het van belang dat ouders in hun kracht staan als opvoeders en hun kinderen optimaal kunnen stimuleren en ondersteunen. Intergenerationele overdracht van basisvaardigheden begint bij de geboorte, waarbij kinderen uit minder kansrijke gezinnen vaak al een achterstand hebben voor aanvang van hun schoolloopbaan.⁹

Uit diverse studies blijkt dat voor- en vroegschoolse educatie (VVE) kansrijk is in het effectief ondersteunen van de ontwikkeling van kinderen, maar dat kinderen uit gezinnen met beperkt sociaal-economisch kapitaal minder profiteren van het VVE-aanbod.^{10, 11, 12} Veel VVE-programma's bevatten een oudercomponent om educatief partnerschap tussen ouders en (voor)school te bevorderen.¹³ Dat is vaak een one size fits all aanpak die niet altijd aansluit bij de specifieke situatie of behoefte van ouders, of waarin ouders onvoldoende gezien worden als een waardevolle bron van (ervarings) kennis en als samenwerkingspartner.¹⁴ Het is daarom niet vanzelfsprekend dat ouders, zeker niet als zij zelf over beperkte basisvaardigheden beschikken, doeltreffend bereikt en ondersteund worden met bestaande oudercomponenten gekoppeld aan VVE-programma's. De betrokkenheid van ouders met beperkte basisvaardigheden wordt mogelijk onderschat en onderbenut door de VVE-programma's die in Nederland worden ingezet.¹⁵ Dit terwijl het (h)erkennen van ouders als waardevolle kennisbronnen de bereidheid van ouders vergroot om deel te nemen aan VVE-programma's in het algemeen, en die met een oudercomponent in het bijzonder.¹⁶

Ouderlijke zelfeffectiviteit is het vertrouwen dat ouders hebben in zichzelf als opvoeders en de mate waarin ze hun kinderen kunnen opvoeden. Het omvat het vertrouwen van ouders in hun capaciteiten om verschillende opvoedingstaken uit te voeren, zoals het bieden van emotionele steun, het stellen van grenzen, het oplossen van conflicten, en het succesvol stimuleren van de (taal)ontwikkeling van hun kinderen.¹ Wanneer ouders meer vertrouwen hebben in hun rol draagt dit positief bij aan hun eigen welzijn en ouderschap, en daarmee ook aan het welzijn en de ontwikkeling van hun kinderen.^{2,3} **Ouderlijke peer support**, het delen van ervaringen en gelijkwaardige ondersteuning tussen ouders²⁹, zou dit positieve effect kunnen versterken.²¹

Aandacht voor de ouderlijke zelfeffectiviteit via peer support zou de sleutel kunnen zijn om de effectiviteit van VVE-programma's te vergroten, zo blijkt uit de recente studie van Groff en De Wit.¹⁶ Ouders die vertrouwen hebben in hun eigen kunnen als ouder zijn namelijk beter in staat om hun kinderen te ondersteunen.² Daar tegenover staan ouders die vanwege faal- of andere negatieve ervaringen weinig vertrouwen hebben in hun eigen kunnen en daardoor vaker moeite hebben met de opvoeding van hun kinderen. Minder ouderlijke zelfeffectiviteit hangt sterk samen met achtergrondkenmerken als bestaansonzekerheid en omgevingskenmerken zoals een kleiner sociaal netwerk en beperkt genoten onderwijs.^{17, 18}

Vooraf voor ouders in minder gunstige sociaaleconomische omstandigheden blijkt een helpend sociaal netwerk een positieve impact te hebben op de gezinssituatie en toekomstperspectieven van kinderen.^{19, 20} Peer support blijkt een belangrijke factor als het gaat om een helpend sociaal netwerk, en reduceert tevens uitval van ouders bij interventieprogramma's die gericht zijn op de ontwikkeling van kinderen, zo blijkt uit internationaal onderzoek.²¹ Het creëren van ruimte voor peer support binnen VVE-programma's is een kansrijk middel om ouders zich meer verbonden en gesteund te laten voelen in de opvoeding en ontwikkeling van hun kinderen.²² Dit sluit ook aan bij de behoeftes van ouders; acceptatie door de groep en uitwisseling van ervaringen en tips over de ontwikkeling en opvoeding worden erg gewaardeerd door ouders.^{23, 24} Het uitwisselen van ervaringen en verhalen met ouders en professionals is voor ouders in verschillende omstandigheden en met kinderen met diverse problematieken relevant, zoals voor ouders in financieel onzekere omstandigheden en ouders van een kind met een autisme spectrum stoornis, TOS of meertalige kinderen.²⁵ Ouders ervaren dat hun zelfvertrouwen, kennis en vaardigheden worden vergroot, waarmee peer support een potentiële factor is om ouderlijke zelfeffectiviteit te versterken.

De rol van ouderlijke zelfeffectiviteit en peer support in de effectiviteit van VVE-programma's is slechts in beperkte mate in Nederland onderzocht, waarbij de directe bevraging van ouders met beperkte basisvaardigheden vaak ontbreekt. Ook is het onduidelijk voor veel professionals hoe zij ouderlijke zelfeffectiviteit kunnen herkennen en ondersteunen bij ouders die (een risico op) beperkte basisvaardigheden hebben.²⁶

Lokale urgentie

De gemeente Arnhem heeft in haar kwaliteitsafspraken vastgelegd dat scholen en instellingen voor VVE een 'educatief partnerschap' aangaan met ouders. Hieronder verstaan zij een gelijkwaardige samenwerking tussen professionals en ouders/verzorgers, met als doel om samen de optimale leeromstandigheden te creëren voor de ontwikkeling van het kind.³⁶ De organisaties en professionals uit deze gemeente worden door Stichting PAS ondersteund bij het slaan van een brug naar ouders. Stichting PAS ziet dat ouders uit bovengenoemde doelgroep vaak stress ervaren, bijvoorbeeld door financiële problemen, maar ook door gevoelens van onmacht en onzekerheid over hun ouderrol. Samenwerking met en ondersteuning van ouders in hun ontwikkelingsstimulerende rol zou volgens Stichting PAS bijdragen aan meer gelijke kansen voor kinderen.³⁷ De organisatie merkt dat de samenwerking vanuit VVE met ouders, mede als gevolg van de coronaperiode, een nieuwe impuls kan gebruiken. Het belang van een taalrijke thuisomgeving wordt steeds meer gezien en er ontstaan nieuwe vormen van samenwerking met ouders, waarbij de oude vormen niet meer toereikend zijn. Zo zijn de huidige oudercursussen niet ingericht op het ondersteunen van en afstemmen op de ondersteuningsvragen van ouders. Gemeente en VVE-professionals zijn zoekende naar een geschikt alternatief en willen daarvoor de kennis uit het werkveld, de behoeftes van ouders en wetenschappelijke inzichten bundelen om te komen tot een duidelijke handreiking aan zowel gemeente als VVE-professionals. Dit zou moeten resulteren in handvatten om ouders te laten ontdekken hoe zij meer competentie kunnen ervaren en plezier beleven in hun ontwikkelstimulerende rol en hen op deze manier (ook) te ondersteunen in het creëren van een taalrijke thuisomgeving.

Doelstelling en onderzoeksvragen

Dit onderzoek heeft als doel om bij te dragen aan het voorkomen van intergenerationele overdracht van beperkte basisvaardigheden door het stimuleren van ouderlijke zelfeffectiviteit (self-efficacy) via ouderlijke peer support. In dit onderzoek wordt daarom samen met praktijkpartners en ouders die betrokken zijn bij de oudercomponent van VVE-programma's inzichtelijk gemaakt wat de behoeftes zijn van ouders met beperkte basisvaardigheden aan ondersteuning, welke rol peer support hierbij speelt, hoe dit hun ouderlijke zelfeffectiviteit versterkt en hoe VVE-professionals de zelfeffectiviteit van deze ouders optimaal kunnen ondersteunen.

De primaire doelgroep van het onderzoek betreft ouders van kinderen met een VVE-indicatie. De ouderdoelgroep is breed: het Nederlands is bij een deel van de ouders de moedertaal (NT1) en bij een ander deel niet (NT2). De doelgroep betreft in het algemeen veelal ouders met weinig en/of een praktische opleiding, waarvan de kans groot is dat zij er niet goed in slagen om een taalrijke thuisomgeving te creëren voor hun kind; het risico op beperkte basisvaardigheden is bij deze groep groot. De intermediaire doelgroep in dit onderzoek zijn VVE-professionals: pedagogische medewerkers, kleuterleerkrachten, begeleiders van oudergroepen en JGZ-professionals. De praktijkpartner (een van de mede-aanvragers) constateert in de praktijk regelmatig handelingsverlegenheid bij deze professionals in het aansluiten bij de behoeftes van ouders uit taalarme gezinnen en in het stimuleren van een taalrijke thuisomgeving.⁴ Het belang van ouderlijke zelfeffectiviteit en de rol die peer support kan spelen is voor veel VVE-professionals daarbij nog een witte vlek.

Dit onderzoek stelt de volgende hoofdvraag centraal: **In hoeverre wordt door ouders en begeleiders van oudergroepen het belang en het stimuleren van ouderlijke zelfeffectiviteit bij ouders met (een risico op) beperkte basisvaardigheden onderschreven, (h)erkend en versterkt in VVE-programma's en welke rol speelt peer support hierbij?**

Hierbij worden de volgende deelvragen gesteld:

- a. Hoe kan peer support worden ingezet in VVE-programma's om ouderlijke zelfeffectiviteit te stimuleren bij ouders met (een risico op) beperkte basisvaardigheden?
- b. Wat is de impact van de deelname aan peer support in een VVE-programma op de ouderlijke zelfeffectiviteit van ouders met (een risico op) beperkte basisvaardigheden?
- c. Hoe kunnen professionals zicht krijgen op de zelfeffectiviteit van ouders met (een risico op) beperkte basisvaardigheden, dit stimuleren en het VVE-programma hierop aanpassen?
- d. Hoe kunnen professionals de behoeften voor peer support van ouders met (een risico op) beperkte basisvaardigheden in kaart brengen en ondersteunen, en het VVE-programma hierop aanpassen?

2 Plan van aanpak

In dit hoofdstuk wordt beschreven hoe het onderzoek opgezet is en welke stappen zijn gezet bij de voorbereiding en uitvoering van de verschillende fasen van het onderzoek. Ook wordt ingegaan op de gebruikte onderzoeksinstrumenten en de deelnemers aan het onderzoek.

Onderzoeksteam

Het onderzoek werd uitgevoerd in het kader van Onderzoeksrunde 2023 van het Expertisepunt Basisvaardigheden binnen het thema Maatschappij en participatie; speerpunt Gezin en basisvaardigheden. Het consortium dat de aanvraag indiende bestond uit de auteurs van deze rapportage: medewerkers van het Expertisecentrum Nederlands (penvoerder), KBA Nijmegen, Onderzoeksbureau Gelijkschap en Stichting PAS. Alle consortiumleden zijn betrokken geweest bij de voorbereiding en afronding van het onderzoek. Vier van de onderzoekers waren actief betrokken bij de voorbereidingen van de bijeenkomsten en de uitvoering van de onderzoeksactiviteiten bij de oudergroepen. De ervaringsdeskundige heeft aan alle fasen van het onderzoek deelgenomen. Zij is ook als begeleider van een groep betrokken geweest in de testfase.

Onderzoeksdesign

We hebben de onderzoeksvragen beantwoord op basis van *social design thinking* en co-creatie.²⁸ Deze aanpak bestaat uit innovatieve onderzoeksbenaderingen die tot doel hebben om structurele en systemische positieve sociale veranderingen teweeg te brengen, zoals meer kansengelijkheid.²⁹ Dit betekent dat we een kader hanteren dat gebaseerd is op fasen die kenmerkend zijn voor sociale samenwerkingsprojecten, maar dat de daadwerkelijke invulling van de projectfasen sterk afhankelijk is van de betrokken ouders en professionals in het onderzoek en de werkwijze van co-creatie die we hanteren. We kiezen voor deze aanpak om goed in te kunnen spelen op de verschillende wensen en mogelijkheden van de diverse groep ouders waar het project betrekking op heeft. Hierdoor kunnen we uiteindelijk aanbevelingen formuleren die recht doen aan de heterogeniteit van de doelgroep, en de verschillende inzichten die er kunnen zijn over opvoeding en ontwikkelingsstimulering. We koppelen de co-creatie aan het systematisch verzamelen van gegevens via mondelinge en schriftelijke bevraging, observaties en documentatie die tijdens de bijeenkomsten is verzameld, om antwoord te geven op de onderzoeksvragen. We combineren op deze manier wetenschappelijke kennis met praktijkkennis en ervaringskennis. Op deze wijze kunnen we inzichten en handvatten ontwikkelen met betrekking tot de rol van ouderlijke zelfeffectiviteit bij het doorbreken van de intergenerationele overdracht van beperkte basisvaardigheden via ouderlijke peer support. Een dergelijke benadering, waarin gezamenlijk de behoeften van ouders aan ondersteuning en mogelijke praktische toepassingen in kaart worden gebracht, blijkt positief gewaardeerd te worden door ouders (zie onder andere de recente onderzoeken van Bektas en collega's³⁰ en Jansen en collega's³¹).

Social design onderzoek heeft nog geen lange traditie, maar bewijst sinds begin deze eeuw haar waarde in het creëren van kennisnetwerken, het opleveren van concrete producten zoals handreikingen en workshops, maar ook van traditionele onderzoeksoutput, zoals onderzoeksartikelen en -rapporten.^{32,33} We werken daarom binnen dit project vanuit bestaande netwerken en bijeenkomsten, met ervaringsdeskundigen en onderzoekers met expertise op het terrein van educatief partnerschap, intergenerationele overdracht van basisvaardigheden en kansen(on)gelijkheid. Omdat we een gelijkwaardige rol voor ogen hebben voor alle partijen bij de co-creatie, hebben we het risico op uitval verkleind en vergroten we het draagvlak voor de opbrengsten van het project. We hebben bij alle betrokkenen voortdurend gepeild of we met elkaar op de goede weg zijn.

Plan van aanpak

De samenwerking is gestart in bestaande oudergroepen en met een aantal professionals die verbonden zijn aan bestaande VVE-gerelateerde initiatieven in Arnhem. Diverse oudergroepen zijn benaderd door Stichting PAS. De stichting heeft contact opgenomen met de oudergroepen, waarbij hen door middel van gesprek en een flyer (zie Bijlage 1) uitleg is gegeven over het doel en de opzet van het onderzoek. Daarbij zijn ook al vragen gesteld over ouderlijke zelfeffectiviteit en peer support in hun groepen. Daarnaast is aan de begeleiders van de oudergroepen tijdens hun halfjaarlijkse uitwisselingsbijeenkomst gevraagd of zij deel wilden nemen aan het onderzoek.

De begeleiders van de oudergroepen hebben vervolgens het doel en de opzet van het onderzoek besproken met de deelnemers uit hun oudergroep aan de hand van een informatiebrief voor ouders (Bijlage 2), en gezamenlijk is een beslissing gemaakt om al dan niet deel te nemen aan het onderzoek. Een aantal beoogde groepen heeft besloten niet deel te nemen aan het onderzoek, omdat zij nog relatief kortgeleden opgezet waren en de begeleiders de groep eerst meer wilden vormen. Uiteindelijk hebben vier oudergroepen besloten deel te nemen aan het onderzoek. Twee oudergroepen zijn VVE-initiatieven gekoppeld aan twee verschillende basisscholen en de derde groep is een jonge moedergroep. Een van de VVE-oudergroepen is gedurende de looptijd van het onderzoek gestopt. In de plaats van deze groep heeft een vierde oudergroep verder deelgenomen aan het onderzoek. Dit betreft ook een VVE-oudergroep.

Met de deelnemende oudergroepen is het onderzoek in verschillende bijeenkomsten uitgevoerd, volgens de fasering van het *social design* proces. In onderstaand kader worden de bijeenkomsten en het doel hiervan in het kort beschreven; in Hoofdstuk 3 volgt een meer gedetailleerde inhoudsbeschrijving.

Bijeenkomst 1. Kennismaken en inleven

We wilden beter begrijpen wat de context is:

- Ontmoeten van en kennismaken met de deelnemers van de oudergroepen. In deze bijeenkomst werd het onderzoek besproken.
- We bekeken de beschrijvingen van de verschillende programma's die op de locatie gebruikt worden.

Bijeenkomst 2. Beschrijven

We verzamelden de startsituatie, wensen en behoeften van alle betrokkenen:

- We sloten aan bij een ouderbijeenkomst. Samen met de ouders werden belangrijke vragen en behoeften in kaart gebracht als het gaat om ouderlijke zelfeffectiviteit en peer support.

Bijeenkomst 3. Ideeën genereren

We verzonnen samen verschillende manieren om het probleem op te lossen:

- Tijdens een ouderbijeenkomst bedachten alle betrokkenen (per locatie) samen werkvormen die het mogelijk maken om meer zelfvertrouwen te krijgen als opvoeder en van elkaar te leren.

Bijeenkomst 4. Eerste versie van een product

Ouders hebben activiteiten uitgekozen uit de opties gegenereerd in bijeenkomst 3 die zij wilden vertalen naar een handreiking voor het ondersteunen van de zelfeffectiviteit van ouders door peer support:

- Wij maakten samen met enkele betrokken ouders en professionals een eerste versie van een handreiking met een uitwerking van een drietal werkvormen.

Bijeenkomst 5. Testen

We hebben gekeken wat het traject voor ons allemaal heeft opgeleverd en wat de antwoorden zijn op de onderzoeksvragen:

- De ouders kozen een werkvorm en probeerden deze uit tijdens een ouderbijeenkomst.
- We keken samen via een gestructureerde evaluatievorm terug op de werkvormen die zijn afgeleid en bespraken of dit past bij de wens van ouders om ondersteuning te krijgen bij opvoedvraagstukken en welke bijdrage peer support daarbij heeft.

Realisatie beoogde plannen

Het onderzoek is uitgevoerd volgens planning. Het plan om bij twee à drie oudergroepen aan te sluiten is inderdaad gelukt en ook alle bijeenkomsten en fasen hebben plaatsgevonden met de beoogde invulling daarvan. In de planning stond dat er drie à vier keer aangesloten zou worden per oudergroep, dat is in de uitvoer uitgekomen op vier keer per oudergroep. Een afwijking was de duur van de deelname van beoogde oudergroepen, aangezien één groep gestopt is en vervangen door een andere groep.

Vragenlijsten

In het onderzoek is verdere informatie verzameld door middel van een vragenlijst voor professionals (Bijlage 3). Deze vragenlijst werd ingevuld aan de start van het onderzoek en als nameting aan het eind van het onderzoek. De vragenlijst is uitgestuurd naar de begeleiders van de deelnemende oudergroepen en daarnaast ook naar begeleiders van andere oudergroepen in Arnhem die niet hebben deelgenomen aan het onderzoek (in totaal elf begeleiders van Arnhemse oudergroepen).

De vragenlijst ging in op kenmerken van de oudergroep, kenmerken van de deelnemers, visie, ervaringen en activiteiten rondom ouderlijke zelfeffectiviteit en peer support en hun ideeën over wat werkt. In de vragenlijst is een vertaling van de *Brief Parental Self Efficacy Scale*^{34,35} opgenomen waarmee de begeleiders de zelfeffectiviteit van hun deelnemers konden inschatten. Bij de nameting is in de vragenlijst voor de begeleiders van de deelnemende groepen ook ingegaan op de ervaren opbrengsten van het traject (Bijlage 3).

Er is tijdens de afronding van het project ook een vragenlijst (evaluatie) verstuurd naar de ouders die hebben deelgenomen aan de ontwerpssessie (Bijlage 4). Deze vragenlijst ging in op peer support, de ervaringen over deelname aan het onderzoek en de handleiding.

Deelnemers

Aan het onderzoek hebben vier oudergroepen meegewerkt. De groepen zijn divers in hun opzet en deelnemers. De opleidingsachtergronden van de ouders liepen uiteen: elementair (t/m mbo 1), praktisch (mbo 234) en theoretisch (hbo/wo). Alle groepen werden begeleid door één of twee begeleiders. In alle groepen is er op een bepaalde manier aandacht voor peer support. Bij sommige groepen is dat door de opzet meer de focus dan bij andere groepen. Ook zijn er groepen verbonden aan VVE.

VVE-methodes

Op deze locaties wordt aan de kinderen LOGO3000²⁷ aangeboden. Dit is een woordenschatmethode voor VVE. De methode leert jonge kinderen op een speelse manier de drieduizend basiswoorden van de Basiswoordenlijst voor Amsterdamse Kleuters (BAK)³⁸ aan. Deze drieduizend woorden worden in een doorgaande lijn aangeboden van het kinderdagverblijf of de peuterspeelzaal naar groep 1 en groep 2. Het Ei van Columbus is een methode voor oudercursussen die LOGO3000 aan een oudercursus koppelt.³⁹ Kinderen en ouders krijgen dezelfde woordenschat aangeboden. Ouders leren bovendien hoe zij met hun kinderen die woorden kunnen oefenen en hun taal verder vergroten. Het

mes snijdt zo aan twee kanten: zowel ouder als kind ontwikkelen taalvaardigheid. Deze methode wordt bij de VVE-oudercursussen in meer of mindere mate gebruikt.

De oudercursus van Het Ei van Columbus bevat vier vaste onderdelen:

1. **Woorden:** Ouders leren de woorden die hun kinderen op de voorschool en in de kleutergroepen aangeboden krijgen. De woorden worden in de oudercursus aangeboden met de praatplaten en clusterplaten (woordwebben) van Logo 3000.
2. **Met je kind:** De ouders leren bij dit onderdeel hoe zij thuis met hun kind educatieve activiteiten kunnen doen. Het belang van interactie (in de moedertaal en/of in het Nederlands) met het kind wordt nadrukkelijk onder de aandacht gebracht.
3. **Gesprekken:** Dit lesonderdeel wordt bepaald door de schoolkalender: rapportgesprekken, ouderavonden, themabijeenkomsten voor ouders, feesten en projecten in de klas waarbij ouders helpen. De ouders worden op de deelname aan deze activiteiten voorbereid in de oudercursus.
4. **Eigen werk:** Tijdens dit onderdeel maken de ouders verwerkingsoefeningen. Ze werken met werkbladen waarin de woordwebben en praatplaten van het Logo 3000-materiaal onderwerp zijn.

Toelichting oudergroepen

- *Oudergroep 1: VVE-initiatief.* Dit initiatief is gekoppeld aan een basisschool en wordt begeleid door een NT2-docent. Deze begeleider is zes jaar betrokken bij deze groep. Er zijn zeven ouders verbonden aan de groep. In wisselende samenstelling zijn er wekelijks ongeveer drie ouders aanwezig. De groep heeft een meer educatieve opzet gebaseerd op Het Ei van Columbus, waarin de thema's van LOGO3000 worden behandeld en de ouders leren hoe ze hun kinderen kunnen stimuleren in hun (taal)ontwikkeling. Bij deze groep zit hier ook een component taalontwikkeling van de ouders bij. De ouders in deze groep waren allemaal moeders. De groep wisselde in samenstelling en in grootte. Ten tijde van het onderzoek waren vier moeders betrokken. De moeders in deze groep hebben een niet-Nederlandse herkomst en hebben een beperkte Nederlandse taalvaardigheid. Hun opleiding wisselde van elementair tot theoretisch. De groep is aan het eind van het onderzoek opgeheven. Hiervoor in de plaats heeft een andere groep deelgenomen (zie oudergroep 4).
- *Oudergroep 2: VVE-initiatief.* Dit initiatief is gekoppeld aan een basisschool met een Islamitische grondslag. De begeleider is een kleuterleerkracht van de school en is drie jaar verbonden aan de oudergroep. Er zijn twaalf ouders verbonden aan de groep. In wisselende samenstelling zijn er wekelijks ongeveer acht ouders aanwezig. De groep heeft een meer educatieve opzet, gebaseerd op 'Het Ei van Columbus'. De thema's van LOGO3000 worden behandeld, ouders leren de woorden en de ouders leren hoe ze hun kinderen kunnen stimuleren in het vergroten van de woordenschat. Daarnaast wordt de tweede helft van de bijeenkomst vaak besteed aan een activiteit die de kinderen ook in de klas doen, zoals een knutselactiviteit. De ouders in deze groep waren allemaal moeders. De groep bestond gedurende de projectperiode uit twaalf ouders. De ouders hebben veelal een niet-Nederlandse herkomst en een redelijk tot goede beheersing van het Nederlands en verschillende opleidingsachtergronden. Er zitten even veel elementair, praktisch en theoretisch opgeleide ouders in de groep.
- *Oudergroep 3: Een jonge moedergroep* waar moeders komen om een netwerk op te bouwen en zichzelf te ontwikkelen. De groep wordt begeleid door twee jeugdwerkers die negen jaar verbonden zijn aan de groep. Er zijn 25 moeders verbonden aan de groep. Wekelijks zijn er in een wisselende samenstelling ongeveer twaalf ouders aanwezig. De moeders hebben veelal een Nederlandse herkomst en een kwetsbare achtergrond. Hieronder wordt verstaan dat de ouders vaak een klein sociaal netwerk, psychische problemen en geen rolmodellen om zich heen hebben (ook niet van vroeger uit). Ze hebben vaak een elementaire of praktische opleiding, geen werk en zijn vaak alleen verantwoordelijk voor de opvoeding van de kinderen. De moeders hebben een redelijke tot goede beheersing van het Nederlands.

- *Oudergroep 4: VVE-initiatief.* De begeleiding van deze oudergroep wordt gedaan door de ervaringsdeskundige intermediair van Stichting PAS, die ook betrokken is bij de uitvoering van het onderzoek. Zij is één jaar verbonden aan de oudergroep. Er zijn twaalf ouders verbonden aan de groep. Wekelijks zijn er in een wisselende samenstelling ongeveer tien ouders aanwezig. De groep is verbonden aan een kindcentrum met twee scholen en een kinderopvang. De ouders in deze groep waren allemaal moeders. De ouders hebben veelal een niet-Nederlandse herkomst en een redelijke beheersing van het Nederlands. De ouders hadden een wisselende opleidingsachtergrond, er zitten zowel ouders met een elementaire, praktische als theoretische achtergrond in de groep.

3 Proces van onderzoek

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de procesmatige resultaten van het onderzoek. Per bijeenkomst wordt beschreven hoe deze voorbereid is en hoe de bijeenkomst verlopen is. Verder wordt toegelicht wat de uitkomsten van de bijeenkomsten en de observaties van de onderzoekers zijn. Bij de terugblik op bijeenkomst 2 is de indeling gehanteerd van de vragen die behandeld zijn tijdens de bijeenkomst. Voor bijeenkomst 5 wordt bij het verloop en de beschouwing ingegaan op de verschillende activiteiten die getest zijn.

Bijeenkomst 1 / Kennismaken en inleven

Vorbereiding

Voor de kennismakingsbijeenkomst voor elke groep is een tekst opgesteld waarmee wij onszelf en het onderzoek konden voorstellen (Bijlage 2). Er is voor gezorgd dat de tekst is opgesteld op B1-niveau en dat deze uitleg goed te volgen is voor mensen die het Nederlands in een mindere mate beheersen.

Verloop van de bijeenkomst

Wij zijn aanwezig geweest bij een reguliere bijeenkomst van de groep. We hebben onszelf en het onderzoek voorgesteld. Vervolgens hebben we van de begeleiders en de ouders informatie gekregen over hoe de groep vormgegeven is, wie deelnemen aan de groep en hoe een bijeenkomst normaliter verloopt. Ook is opgehaald bij de groepen of ze wilden deelnemen aan het onderzoek en wat voor hen belangrijke voorwaarden waren. De bijeenkomst verliep verder zoals een reguliere bijeenkomst. We hebben geobserveerd hoe een bijeenkomst vormgegeven is.

Opbrengsten van de bijeenkomst

Doordat we aanwezig waren bij de bijeenkomst, kreeg het onderzoek een gezicht voor de ouders. We konden ook vragen van ouders beantwoorden. Vragen die ouders hadden waren bijvoorbeeld of zij vragenlijsten moesten invullen en of er in de loop van het onderzoek nog wel ruimte was voor de reguliere ouderbijeenkomsten. Dit alles heeft draagvlak bij de ouders gecreëerd voor deelname. Een van de begeleiders gaf bij de afronding van het onderzoek aan dat zij de persoonlijke benadering bij de eerste bijeenkomst als erg belangrijk heeft ervaren. Door de bijeenkomst was voor ouders duidelijk wat het doel van het onderzoek was. Ze zei hierover:

“De ouders hebben heel erg getwijfeld of ze wel wilden deelnemen. In ieder geval altijd persoonlijk vragen en duidelijk maken wat het doel is. Achteraf zien de ouders het als een prettige ervaring. Zeker omdat ze ook hun eigen inbreng konden geven aan het onderzoek.”

Dat was van belang voor het verdere verloop het onderzoek en heeft ervoor gezorgd dat de verdere respons en actieve deelname hoog was. Door de gelijkwaardige en informele (toegankelijke) kennismaking is door ons geïnvesteerd in de relatie met de ouders. Deze manier van starten van het onderzoek hangt in belangrijke mate samen met het *social design thinking*.

Ouders gaven aan dat een aantal zaken zorgden voor (meer) bereidheid om deel te nemen aan dit onderzoek:

1. Dat het hen geen extra tijdsinvestering zou kosten. De ouders vonden het prettig dat deelname aan het onderzoek tijdens de oudergroep plaatsvond en dat er geen lange vragenlijsten ingevuld hoefden te worden.
2. Dat het reguliere programma van de oudergroep door kon blijven gaan; het onderzoek neemt een deel van de bijeenkomst in beslag, maar er blijft ruimte voor de reguliere activiteit.
3. Het bedankje dat de ouders zouden krijgen voor deelname.

Verder was het voor ons een goede manier om een beeld te krijgen van enkele activiteiten en werkwijzen die de ouders kennen, hoe de ouders met elkaar omgaan en de sfeer binnen de groep. Ook gaf het inzicht in de manier waarop de begeleiders te werk gaan, hoe zij zich verhouden tot de ouders en in hoeverre en hoe het onderzoek zou kunnen aansluiten bij de aanpak van de betreffende begeleider. Deze eerste bijeenkomst kan daarom gezien worden als nulmeting van het project.

Beschouwing

Observaties oudergroep 1: De begeleider gebruikte in de bijeenkomst spelletjes zoals memorie en (kleur)platen, om taal en woordenschat te oefenen. Het zijn spelletjes en oefenplaten die de ouders met de kinderen samen kunnen doen. Er werd op deze manier dus zowel gewerkt aan de Nederlandse taalontwikkeling van de ouders, als aan het uitbreiden van het aanbod van mogelijke taalstimuleringsactiviteiten die de ouders thuis kunnen ondernemen.

Uit de gesprekken bleek dat de begeleider en de ouders een gezamenlijke appgroep hebben. Hierin wordt door de ouders eventuele afwezigheid gemeld. Maar er worden ook andere zaken via de appgroep gedeeld. De begeleider stuurt de ouders bijvoorbeeld regelmatig filmpjes of kinderliedjes over woorden of thema's die in de bijeenkomst behandeld zijn. Zoals een filmpje van springende lammetjes in een wei, omdat ze op dat moment in de groep het thema lente behandelden, en bijbehorende woorden zoals "lam" en "lammetje". Alles is gericht op het meegeven van activiteiten die de ouders met hun kinderen kunnen doen met taal en rekenen.

Naast het stimuleren van taal en rekenen werd er in de bijeenkomst ook aangesloten bij wat er op dat moment speelde in het dagelijks leven van de ouders; van "hoe kom ik aan medicijnen voor mijn kind", tot het bezoeken van de kinderboerderij. Ook werden op die manier maatschappelijke thema's besproken waar de ouders in de praktijk mee in aanraking komen, zoals het landelijke tekort aan bepaalde medicijnen bij apotheken.

De begeleider vertelde vaak vanuit haar persoonlijke ervaring; dit leek de ouders heel erg aan te spreken. De ouders ondersteunden elkaar, door te vertellen en elkaar details uit te leggen over alle onderwerpen die voorbijkwamen. Er werden zowel inhoudelijke zaken uitgelegd aan elkaar, maar de ouders vertaalden ook de informatie vanuit de begeleider naar elkaar wanneer één van de ouders het niet goed kon volgen. Naast Nederlands werd er in de groep ook regelmatig Engels gesproken, om wat duiding te geven aan Nederlandstalige oefeningen en/of gespreksonderwerpen. De focus van deze oudergroep ligt primair op de educatieve inhoud die aansluit bij dat wat de kinderen leren op school. Daardoor kan de zelfeffectiviteit van de ouders met name groeien op het gebied van hun vertrouwen in het kunnen begeleiden van hun kinderen. Peer support speelt in deze groep een kleinere rol.

Observaties oudergroep 2: De LOGO3000-oudergroep richt zich op het bieden van ondersteuning aan ouders bij het VVE-programma en gaat daarom in op het thema dat op school wordt behandeld. Ouders zien elkaar naast de LOGO3000-groep ook in een sociale context. Hierdoor bestaat er een vriendschappelijke band tussen de ouders onderling. De gemeenschappelijke achtergrond helpt volgens de ouders om een groepsgevoel te creëren. Deze factoren helpen het vormen van een hechte, veilige groep waarin er sprake is van peer support omdat de deelnemers met elkaar meedenken en hulp willen bieden. De deelnemers hebben ook een inbreng in wat er behandeld wordt in de groep (en in de klas). De deelnemers kunnen vragen rondom school met elkaar en de begeleider uitwisselen. Het begeleiden van de zelfeffectiviteit van ouders richt zich met name op het gebied van zelfvertrouwen in het kunnen begeleiden van de schoolse ontwikkeling van het kind.

De bijeenkomst startte door het herhalen van de activiteiten uit de voorafgaande bijeenkomsten en nagaan of de deelnemers deze de afgelopen tijd uitgevoerd hadden. De bijeenkomsten zijn een

vorm van pre-teaching^a waarbij de begeleider de ouders de woorden en activiteiten aanbiedt die de kinderen de week erna in de klas gaan doen en ouders handvatten geeft om hier thuis met het kind mee aan de slag te gaan. Dit keer ging het om het thema “De boerderij”. Ze bespraken met elkaar een aantal themagerelateerde praatplaten en de woorden die erop staan. Hierbij liep de begeleider in gesprek met de groep de betekenis van de verschillende woorden langs. De begeleider gaf aan dat de ouders dit ook zo met hun kind zouden kunnen bespreken. De ouders kregen een kopie mee van deze praatplaten. Daarnaast liet de begeleider ook filmpjes zien die de ouders met hun kind zouden kunnen kijken.

Observaties oudergroep 3: De oudergroep startte met een inloop met koffie en thee. Dit informele moment geeft de ouders de gelegenheid tot sociaal contact waarin veel met elkaar gepraat wordt over dagelijkse thema's. De begeleiders zijn hierbij aanwezig en ze praten mee. Dit deel van de bijeenkomst is niet gestructureerd.

Er is veel contact tussen de ouders onderling en met de begeleiders. Er is een warme en uitnodigende gezellige sfeer. Tijdens het inloophmoment zijn de kinderen aanwezig en spelen in de ruimte. Tijdens het formele gedeelte van de bijeenkomst worden de kinderen opgevangen in een aparte ruimte door een aantal stagiaires. De ouders gaan dan met de begeleiders naar een andere ruimte. In het geval van deze bijeenkomst was een bezoek aan de bibliotheek gepland waarbij de ouders een opdracht mee kregen (*kies een boekje uit een thema en bedenk twee opdrachten om thuis te doen*).

Bij de introductie van het onderzoek gaven de ouders aan dat ze het prettig vinden om naar de groep te komen, omdat het een netwerk en vriendschappen biedt. Ze krijgen ondersteuning, kunnen terecht met hun vragen en leren van elkaar. Als voorbeeld geeft één van de ouders aan dat ze het moeilijk vond om te spelen met haar kind; op de groep ziet ze voorbeelden hoe ze dat kan doen. Ook is er ruimte voor andere thema's zoals financiën, kickboksen en EHBO. De groei in zelfeffectiviteit van ouders is een van de doelstellingen van deze oudergroep, waardoor de begeleiders zich hier ook op richten. Peer support is al een belangrijk onderdeel van de manier waarop er gewerkt wordt.

Bijeenkomst 2 / Beschrijven van wensen en behoeften

Vorbereiding

Uit de eerste bijeenkomst bleek dat bij alle groepen sprake was van een prettige sfeer en betrokken ouders. Met name het verschil in Nederlandse taalvaardigheid betekende dat het van belang was om de werkvormen van de tweede bijeenkomst aan te laten sluiten op de verschillen tussen de groepen. Ook maakten we uit de eerste bijeenkomst op dat voor één van de oudergroepen een spelvorm goed zou aansluiten, omdat ze dit ook gewend zijn. Tenslotte konden we het navragen van ervaringen en behoeften in de begeleiding bij hen het best navragen op basis van gesloten vragen ('wat vind je fijner, A of B'), zodat de ouders geen waardeoordeel gevraagd werd over de begeleiding.

Om ervoor te zorgen dat de ouders zo goed mogelijk hun wensen en behoeften konden aangeven, en het onderzoek hen hierin zo goed mogelijk faciliteert, is er een gedegen voorbereiding aan de bijeenkomst vooraf gegaan. In de voorbereiding is, gebaseerd op de observaties in de eerste bijeenkomst, veel aandacht besteed aan het op een toegankelijke en passende manier aansluiten bij de oudergroepen. De drie groepen verschillen in de samenstelling van ouders, de wijze van

^a Pre-teaching is een onderwijsmethode waarbij een docent of begeleider voorafgaand aan een les bepaalde leerstof of concepten introduceert aan leerlingen. Het doel is om hen een voorsprong te geven, zodat ze beter voorbereid zijn om de reguliere leerstof te begrijpen en actief mee te doen in de les. In dit geval geeft de begeleider de ouders al de leerstof van de kinderen aan waardoor de ouders hier sneller op in kunnen spelen en de aangeboden leerstof kunnen verwerken met hun kinderen.

begeleiding en de manier waarop zij met elkaar omgaan en werken; de uiteindelijke werkvorm (onderzoeksmethode) is zo gekozen dat het in de basisvorm in alle drie de groepen kon worden toegepast, maar dat aanpassingen aan de betreffende groep mogelijk en goed uitvoerbaar zijn. Er zijn diverse werkvormen besproken en met de begeleiders is afgestemd welke het beste ingezet kon worden voor de betreffende groep.

Er waren vijf overkoepelende vragen die centraal stonden in deze bijeenkomst:

- Zelfeffectiviteit: waar ben je goed in als moeder?
- Peer support: wat heb je geleerd van andere moeders?
- Koppeling peer support en zelfeffectiviteit: waarbij krijg je graag hulp van andere moeders en wat levert dit je op?
- Waarom kom je terug naar deze groep?
- Wat zijn wensen voor de groep?

Per overkoepelende vraag zijn er deelvragen opgesteld die in de bijeenkomst behandeld konden worden (zie Bijlage 4).

Als werkvorm is gekozen om een afbeelding van een boom te gebruiken (op posterformaat), en post-its in de vorm van appeltjes en in diverse kleuren (zie Figuur 1 en 2). De diverse onderdelen van de boom stonden metafoor voor de verschillende aspecten en vragen die we wilden bespreken. De stevige stam stond voor het zelfvertrouwen van ouders (zelfeffectiviteit; oranje appeltjes), de bladeren voor het spreken met elkaar (peer support; groene appeltjes). De gele appeltjes gaan over de koppeling tussen zelfeffectiviteit en peer support. De wortels van de boom stonden metafoor voor de groep zelf. De lichtroze appeltjes gingen over waarom ouders terugkomen naar de groep, en de roze appeltjes voor wensen van ouders.

De werkvorm werd aangepast aan de groepen. Zo hebben we voor de oudergroep 1 de ouders met onvoldoende Nederlandse lees- en/of schrijfvvaardigheid gefaciliteerd door een deel van de vragen op een post-it te noteren waarna zij er een + – of +- bij konden zetten. Hiertoe zijn er per thema één open vraag en verder gesloten vragen geformuleerd. In het gesprek met deze ouders zijn de vragen en hun antwoorden dieper behandeld.

Voor alle groepen gold dat de vragen ook mondeling uitgelegd en behandeld zijn om te voorkomen dat er te veel Nederlandse leesvaardigheid vereist werd. Ouders konden ook in hun moedertaal hun antwoord opschrijven, zodat ze meer genuanceerd antwoord konden geven dan wanneer ze dit in het Nederlands hadden moeten doen. Door de onderzoekers is gebruik gemaakt van de camerafunctie van google-translate om de teksten naar het Nederlands te vertalen. Als deze mogelijkheid gebruikt werd door de ouders is eerst gecontroleerd of google-translate hun handschrift goed kon lezen.

Figuur 1. Boom met appeltjes met daarop zelfeffectiviteit, peer support, behoeften en wensen met input in Nederlands en moedertalen van de ouders (oudergroep 3)

NB. Voor het includeren van de namen is toestemming verkregen van de betrokkenen.

Figuur 2. Boom met appeltjes met daarop zelfeffectiviteit, peer support, behoeften en wensen aan de hand van uitgeschreven vragen (oudergroep 1)

Verloop van de bijeenkomst

De bijeenkomst verliep in de volgende stappen:

1. Introductie werkvorm
2. Uitleg vragen
3. Bespreken van de vragen, ouders tijd om antwoorden op te schrijven. Verzamelen post-its, plakken op de boom. Bekijken antwoorden en plenair bespreken.

Na een korte terugkoppeling van ervaringen in de vorige bijeenkomst, wordt uitgelegd wat het doel is van de tweede bijeenkomst. Vervolgens is de werkvorm uitgelegd en zijn de deelvragen behandeld met de ouders. De antwoorden konden zij op een post-it schrijven en die zijn op de boom geplakt. Daarna zijn de antwoorden plenair nabesproken. Ook de begeleiders nemen deel aan deze activiteit. Hun antwoorden zijn met een asterisk aangegeven, zodat deze apart bleven van de antwoorden van de ouders.

Opbrengst van de bijeenkomst

De resultaten van deze bijeenkomst worden hieronder per overkoepelende vraag beantwoord. In Bijlage 4 staat beschreven welke deelvragen per overkoepelende vraag aan de ouders gesteld zijn.

Ouderlijke zelfeffectiviteit. Voor deze overkoepelende vraag was de focus op de vraag:
Waarom ben je goed als moeder?

Oudergroep 1: de ouders voelen zelfeffectiviteit over de manier waarop zij de ontwikkeling van hun kind kunnen stimuleren, door met hun kind de activiteiten die behandeld zijn in de groep uit te voeren, of door verhalen te vertellen. Zij kunnen hun kinderen liefde geven. En ze zijn trots op de manier waarop ze hun kinderen opvoeden, onder andere door hun kinderen te leren anderen te respecteren, beleefd te zijn en zelfvertrouwen te hebben.

Oudergroep 2: de ouders in deze oudergroep geven aan dat zij zich goed voelen over hun betrokkenheid bij (de school van) hun kind, over hun opvoeding (met respect voor het kind), dat ze activiteiten ondernemen met hun kinderen, ze hebben geduld, luisteren naar hun kinderen en zijn zorgzaam.

Oudergroep 3: de ouders geven aan dat zij zich goed voelen over hun vaardigheid in het bieden van liefde aan hun kind, het luisteren naar en communiceren met hun kinderen, het goed verzorgen van hun kinderen en het huishouden. Ook zijn de ouders goed in het klaar staan voor elkaar, helpen van elkaar, bieden van een luisterend oor en advies.

Peer support. Hier is de vraag gesteld: *Wat heb je geleerd van andere ouders?*

Oudergroep 1: de ouders hebben in de oudergroep de mogelijkheid om vragen te stellen aan de andere ouders en hun eigen ervaringen, kennis en tips te delen. Door de interactie met de andere ouders leren zij bijvoorbeeld over activiteiten die ze met hun kinderen kunnen ondernemen.

Oudergroep 2: de ouders leren van elkaar vooral over verschillende culturen. Ouders leren de Nederlandse taal en krijgen vertrouwen in het gebruiken van het Nederlands. Zij leren van elkaar over activiteiten die ondernomen kunnen worden met hun kinderen en doen tips op over de opvoeding.

Oudergroep 3: de ouders geven aan dat ze van elkaar hebben geleerd dat ze hun ervaringen, verhalen en mening durven te delen, dat ze vragen aan elkaar durven stellen. De ouders accepteren en

respecteren elkaar. Ze leren zo samen met elkaar over opvoeding, de Nederlandse taal en cultuur en over hun persoonlijke ontwikkeling.

*Koppeling ouderlijke zelfeffectiviteit aan peer support. Hier is de vraag gesteld:
Waarbij en hoe krijg je graag hulp van andere moeders?*

Oudergroep 1: de ouders kunnen door de peer support hulp vragen voor hun kind. Ze voelen zich goed als ouder. En ze kunnen hun kind helpen met het schoolwerk.

Oudergroep 2: de ouders kunnen door de peer support hun kind helpen en steunen. Ouders zijn op de hoogte van en krijgen meer zelfvertrouwen over de stof die het kind op school aangeboden krijgt. Men waardeert het dat ze samen activiteiten uitvoeren. De ouders delen hun ervaringen met de andere ouders, ze bieden erkenning en herkenning. De groep biedt gezelligheid. De groep brengt sociaal contact tussen ouders en ook potentiële vriendjes/vriendinnetjes voor de kinderen. Door het contact en de lessen in de groep leren de ouders de Nederlandse taal en wordt hun eigen woordenschat vergroot.

Oudergroep 3: de ouders kunnen binnen de groep zichzelf zijn, ze voelen zich vrij om zichzelf te zijn en kunnen dichterbij zichzelf komen. Ze waarderen de betrokkenheid in de groep, dat ze zich kunnen inleven in de anderen. Ze vinden het prettig dat ze niet alleen staan en dat ze door de groep een netwerk kunnen opbouwen. In de groep is er respect voor elkaar en is er sociale veiligheid. Daardoor durven de ouders vragen te stellen en kunnen ze hun ervaringen (over onder andere de opvoeding) delen. De ouders geven aan dat ze groeien als ouder en voelen dat ze het goed doen. Ze voelen dat ze mogen dromen.

Wat waarderen de ouders aan de ouderbijeenkomsten? Voor deze overkoepelende vraag was de focus op de vraag: Waarom kom je terug bij de ouderbijeenkomsten?

Oudergroep 1: de ouders waarderen het vooral dat ze leren hoe het in de Nederlandse maatschappij werkt. Ze doen in de oudergroep bredere informatie op dan alleen Nederlandse taal en hoe het op school in zijn werk gaat. Daarnaast vinden ze het belangrijk dat ze hun eigen Nederlands hier kunnen verbeteren.

Oudergroep 2: de ouders vinden de betrokkenheid van de andere ouders erg fijn. Het sociaal contact, het samen leren en de gezelligheid worden daarbij gewaardeerd. Daarnaast krijgen ze niet alleen het gevoel dat ze betrokken zijn bij school, maar deze betrokkenheid is ook zichtbaar voor hun kind. Ook vinden de ouders het waardevol dat ze veel informatie krijgen over school en over de inhoud van het aanbod van Logo3000. Een ouder geeft daarover aan: "dat je beter weet waar je het over hebt als je met je kind praat. Je kunt je kind zo beter helpen met school." "Ook krijg je op school inspraak in de stof die aangeboden wordt aan de kinderen", geeft een ouder aan. Ouders geven aan dat zij door deelname aan de oudergroep elke week bijleren. Dat hiermee hun ontwikkeling en visie verandert en dat ze actief deel uitmaken van het onderwijsleersysteem. Hierdoor versterkt hun zelfvertrouwen.

Oudergroep 3: bij deze oudergroep wordt de betrokkenheid en het netwerk van de andere ouders zeer gewaardeerd. Zij beschrijven dit vooral in termen van humor, vertrouwen, veilige sfeer, liefdevol en vriendschap. Eén ouder beschrijft dat het eigenlijk voelt als een grote familie. De deelnemers stellen ook de variatie aan activiteiten die worden georganiseerd op prijs. Zo zijn er activiteiten gericht op praktische kennis en persoonlijke ontwikkeling. Het wordt ook ervaren als een moment voor jezelf en deelname is laagdrempelig, voor de kinderen is opvang geregeld.

Wensen. Aanvullende wensen voor de ouderbijeenkomsten zijn verzameld.

Oudergroep 1: de ouders zouden graag samen met hun kind naar de oudergroep komen.

Oudergroep 2: de ouders zouden graag meer uitjes ondernemen tijdens de bijeenkomsten, zoals naar een museum gaan. Ze zouden ook graag meer creatieve activiteiten en activiteiten rondom eten uitvoeren. Ook hebben zij de wens voor gastlessen waarin diverse thema's kunnen worden behandeld, zoals gedrag, ontwikkeling van kinderen, tweetaligheid, voeding, ziektes/stoornissen.

Oudergroep 3: ook bij deze oudergroep zouden de ouders graag meer uitjes ondernemen bij de bijeenkomsten, zoals uitjes met de kinderen, zwemmen, wandelen of naar een museum. De ouders zouden de moedergroep graag uitgebreid zien in aantallen ouders die kunnen deelnemen, meer uren, vaker in de week, en in meerdere wijken. Daarbij is er de wens om ouders met meer problematiek meer te kunnen ondersteunen, bijvoorbeeld bij specifieke ziektebeelden, door één-op-één coaching, herintegratie in de maatschappij.

Beschouwing

De methode met de boom werkte goed. De metaforen hielpen om de abstracte begrippen duidelijker te beschrijven. De ouders konden hun input goed leveren. De ouders vonden het over het algemeen leuk om te doen. Ouders waren over het algemeen betrokken en actief bezig met de activiteiten. Maar het was een diverse groep, sommige ouders waren niet altijd even betrokken. Sommige ouders gaven bijvoorbeeld aan dat de activiteit te lang duurde. De mogelijkheid om het antwoord geven in de eigen taal werd soms ook gebruikt door ouders (in ieder geval in groep 1 en 3). Omdat het om meer inhoudelijke onderwerpen die meer diepgang vroegen, ook in taal, vonden zij dit fijner.

Bij de oudergroepen met veel ouders werd de groep in tweeën gesplitst, want zo konden alle ouders beter hun input geven. Ouders waren over het algemeen heel open en er was geen terughoudendheid merkbaar. Men wilde ons graag informeren. Natuurlijk waren er ook ouders die minder op de voorgrond traden en vertelden. Sommige ouders gaven op alle vragen één antwoord, anderen gaven er meerdere. De ouders die meerdere antwoorden gaven motiveerden soms ook andere ouders om nog eens na te denken of ze meer antwoorden konden bedenken.

Door het gezamenlijk bespreken hadden alle ouders duidelijk wat de vraag was. Ze konden daarna wel zelf hun antwoorden geven zonder dat dat in de groep besproken moest worden. Ouders waren duidelijk in hun behoeften en wensen. Ze vulden elkaar aan tijdens het nabespreken en herkenden zich in elkaars wensen. Begeleiders hielpen ouders op weg wanneer zij vastliepen. Ze modelleerden/deden voor hoe je een ander kan ondersteunen op basis van hun eigen ervaringen.

Bijeenkomst 3 / Ideeën genereren

Vorbereiding

Doel van deze bijeenkomst was om met ouders te brainstormen over hun behoeften, en over mogelijke activiteiten en werkvormen waarmee peer support en zelfeffectiviteit gestimuleerd kunnen worden binnen de oudergroep. Daarom wilden we met de ouders bespreken welke activiteiten zij fijn vinden, welke zij graag willen doen, welke activiteiten zij vinden dat die het beste peer support bevorderen, welke activiteiten hun zelfeffectiviteit het best ondersteunen en welke thema's hierin belangrijk zijn. Ook werd hierbij gesproken over randvoorwaarden en voorkeuren voor de opzet van bijeenkomsten, zoals liever gestructureerd of meer vrij in de vorm van een inloop.

De kernvraag (geformuleerd op b1-niveau) die in deze bijeenkomst centraal stond was: hoe kom je tot het praten met elkaar, waardoor je met elkaar ervaringen kunt uitwisselen zodat je meer zelfvertrouwen krijgt?

Daarbij is uitgegaan van drie overkoepelende werkvormen, die passen bij de aard van *social design thinking*:⁴⁰

1. Visualisatie (foto's)
2. Direct in gesprek (uitvragen)
3. Actieve/creatieve werkvormen (kleien, tekenen, etc).

Om ouders hierin te ondersteunen, en voorbeelden te geven van mogelijkheden, zijn er een aantal activiteiten voorbereid. Deze activiteiten zijn samen met de ouders uitgevoerd, vervolgens gingen wij met hen in gesprek over hun behoeften en ideeën over werkvormen. Er zijn twee specifieke opdrachten voorbereid, passend bij werkvorm 1 en 2. Deze activiteiten zijn tijdens de voorbereiding ontwikkeld in samenwerking met de ervaringsdeskundige intermediair om ervoor te zorgen dat de activiteiten geschikt waren voor de deelnemers van de groepen. Voor de visualisatie-opdracht is via de begeleiders, in de dagen voorafgaand aan de derde bijeenkomst, aan de ouders gevraagd een foto van hun eigen ouderlijke gezin mee te nemen naar de bijeenkomst, om aan de hand daarvan te vertellen over hun eigen ervaring van opgevoed worden.

Verloop van de bijeenkomst

De bijeenkomst verliep in de volgende stappen:

1. Introductie doel bijeenkomst, uitleg vragen en werkvormen
2. Uitvoeren voorbeeldopdrachten
3. Ophalen andere ideeën en behoeften ouders

In de introductie van de bijeenkomst is herhaald wat de vorige bijeenkomst is besproken, en dat we in deze bijeenkomst daarop verder wilden gaan, door samen te bespreken wat de ouders prettige manieren vinden om van elkaar te leren, zodat ze zich als ouder goed of nog beter voelen (zelfeffectiviteit). Vervolgens is aangegeven dat we zien dat ze het prettig vinden te spreken met de begeleider en elkaar, maar dat we graag willen weten of er meer activiteiten zijn waardoor ze elkaar ondersteunen en stimuleren (peer support). We lichtten toe dat er, als voorbeeld, eerst een activiteit zou worden uitgevoerd die de onderzoekers ontwikkeld hebben, om daarna te bespreken wat de ideeën van de ouders zijn. De volgende activiteiten werden voor dat doel ingezet:

- I. *Visualisatie (Oefening 1)*: Laat een foto zien van je eigen ouderlijke gezin/van thuis vroeger. Vertel aan de groep: *Wat heb je van je ouders meegekregen in je jeugd wat je erg leuk vond en nu nog steeds doet? En wat wil je aan je kinderen meegeven? Eventuele vervolgvraag: Wat heb je van je ouders of iemand anders meegekregen in je jeugd waardoor je je heel goed voelde? En wat wil je aan je kinderen meegeven?*
- II. *Direct in gesprek (Oefening 2)*: Bespreek in de groep of in tweetallen een concreet thema. Dit kan in de vorm van een interview zijn waarbij de ene deelnemer vragen stelt aan de ander. Daarbij kan de opdracht zijn dat men bedenkt welke tip zij willen geven aan elkaar, of welke vragen ze zouden willen stellen aan de begeleider. Deze activiteit kan gedaan worden bij bijvoorbeeld de volgende thema's: *Hoe ga je het rapportgesprek met school doen? Hoe meld je je kind aan bij een sport? Hoe maak je een speelafspraken?*
- III. *Creatieve activiteit (Oefening 3)*: Teken iets wat je hebt meegekregen van je ouders wat je mee wilt geven aan je kinderen. Bespreek dit tijdens het tekenen in tweetallen.

Er is in de bijeenkomst gestart met de visualisatie-opdracht. We hadden zelf ook foto's meegenomen, waardoor wij op gelijkwaardige manier deel uitmaakten van de opdracht. Zowel wijzelf als de begeleiders en de ouders vertelden aan de hand van de foto's wat over onze/hun eigen achtergrond,

cultuur en soms een anekdote. Er werden met veel interesse en plezier veel vragen gesteld aan elkaar. Doordat wij en de begeleiders startten met het vertellen van hun verhaal, was het voor de ouders gemakkelijker om ook hun verhaal te vertellen.

Daarna werd overgegaan naar de tweede voorbeeldopdracht in de groepen 1 en 3; deze verliep meer gestructureerd dan de eerste opdracht. Wij gaven soms een voorbeeld wanneer de ouders niet zo goed wisten wat zij konden bespreken of vragen. Daarna is met de ouders in gesprek gegaan over hun ideeën en behoeften als het gaat om activiteiten en werkvormen.

In groep 2 werd overgegaan op de creatieve activiteit (3). Sommige ouders schreven liever dan dat ze tekenden. Ouders stelden elkaar veel vragen. Al snel werd het van een duo-gesprek een groepsgesprek met de hele groep over zaken die de ouders mee willen geven aan hun kinderen uit hun eigen cultuur en geloof.

Opbrengst van de bijeenkomst

In de derde bijeenkomst zijn we met ouders in gesprek gegaan over welke activiteiten en thema's zij leuk en interessant vinden om samen in de groep uit te voeren en door te nemen. Het doel van de activiteit is dat er door de activiteit sprake kan zijn van peer support waardoor de zelfeffectiviteit van de ouders vergroot wordt. Er is gevraagd naar diverse typen activiteiten, zoals creatieve activiteiten, gespreksactiviteiten en activiteiten waarbij men iets laat zien. Hieronder is per groep beschreven aan welke activiteiten de ouders de voorkeur geven en welke thema's zij zouden willen bespreken.

Tabel 1. Benoemde thema's en activiteiten voor werkvormen

Oudergroep 1	Oudergroep 2	Oudergroep 3
Activiteiten		
Zowel binnen- als buitenactiviteiten, zoals: wandelen, picknicken of uitjes (bijvoorbeeld kinderboerderij) Spelletjes doen	Toneelspelen: ouders bedenken zelf een verhaal, spelen poppenkast Kwartet 30 Seconds of wat ben ik (papiertje op voorhoofd) Stamboom maken Activiteiten buiten Samen eten (high tea, ontbijten, picknick) Creatieve activiteiten Bijeenkomsten met gastspreker over psychische en lichamelijke ontwikkeling van kinderen, voeding en gedrag	Wandelen/buiten zijn Koken Foto maken buiten of binnen in een studio Uitjes (concert, spa, dierentuin, openluchtmuseum, pretpark) Creatieve activiteiten Sterren: horoscopen Elementen Hartenpijn: hart van klei kapot maken & lijmen --> hartenpijn bespreken Ouder en kind samen kunst maken Tekenen Iets doen voor een ander (ouderen)
Thema's		
School Leerstof Thema's die op school behandeld worden Nieuws Nederlandse taal Nederlandse maatschappij	Normen en waarden: welke normen en waarden wil je overbrengen aan je kinderen uit je 'eigen'/ ouders/ Islamitische cultuur? Thuisstalen: Welke talen zou je je kind willen meegeven? Hoe doe je dat, in het geval van Arabisch, andere talen dan Nederlands?	Hobby, wat vind je leuk? - Boek lezen? - Muziek? - Sporten Thema: mijn jeugd Baan: Werkte je of niet in de toekomst? - Wat wil je? - Hoe kan men je helpen? Liefde (zelfliefde/ liefde geven) Pubers (omgaan met weerstand van je kind) Emoties Toekomst: - werk? - doelen? Weerbaarheid Financieel School Cultuur Opvoeding leeftijd (Peuter) pubertijd: omgaan met weerstand van je kind

Beschouwing

De ouders in oudergroep 1 komen elkaar buiten de cursus tegen bij school en ze spreken ook bij elkaar af. Op deze momenten hebben ze informele gesprekken. Gedurende de cursus willen ze dus graag meer gestructureerde activiteiten die van tevoren worden uitgedacht. De begeleider kan van tevoren aangeven waar het over gaat zodat het duidelijk is voor iedereen. De ouders willen graag actievere werkvormen zoals wandelen en spelletjes doen. Ze hebben geen voorkeur voor een inloop- of een pauzemoment, maar waarderen wel het door de begeleider aangestuurde, meer informele moment waarin besproken wordt hoe het met iedereen gaat. Deze gesprekken bieden een aanknopingspunt voor informatie over hoe de Nederlandse maatschappij werkt.

De ouders in oudergroep 2 zien elkaar, net als de ouders van groep 1, ook buiten de oudercursus. Ze gaan op dagen dat er geen school is bijvoorbeeld samen met hun kinderen naar een indoorspeeltuin en zitten samen in een groepsapp waar ze foto's delen van activiteiten die ze met hun kinderen doen. Ouders uit deze groep noemden bij de werkvorm met name activiteiten die zij al eens met de groep hadden gedaan. Het liefst doen zijn creatieve activiteiten, zoals verhalen bedenken en uitspelen met een poppenkast, en spelletjes. Ook samen eten wordt gezien als een leuke en gezellige activiteit. De begeleider ziet dat de meeste ouders komen wanneer er samen wordt gegeten, bijvoorbeeld wanneer Islamitische feestdagen samen worden gevierd. Ouders vonden het uitwisselen over foto's leuk en vertelden elkaar veel over hun jeugd en achtergrond. Er werden verhalen gedeeld en er werd gelachen. Door de uitwisseling over de foto's tijdens de eerste voorbeeldactiviteit kwamen de ouders ook op andere ideeën om elkaars achtergrond nog beter te leren kennen, zoals een familieboom maken en bespreken, en ideeën om meer na te denken over wat je mee wil geven aan je kind, zoals welke talen en normen en waarden je mee wil geven. Ook zouden de ouders graag gastsprekers ontvangen om meer te leren over onderwerpen die aansluiten bij de ontwikkeling van de kinderen.

Ook de ouders in oudergroep 3 zien elkaar soms buiten de bijeenkomsten van de oudergroep. Zij delen tijdens de oudergroepen lief en leed met elkaar. De groep noemde vooral creatieve activiteiten, zoals foto's maken, tekenen, kleien. Ook naar buiten gaan en uitjes werden genoemd. De drie pijlers van de groep zijn: ontmoet mij, zie mij en ontwikkel mij. Omdat deze oudergroep gericht is op de ontwikkeling van moeders werden er veel thema's in dat perspectief genoemd, zoals: Toekomst, werk en doelen, Weerbaarheid, Financieel, Liefde en emoties. Ook werden gastsprekers over de ontwikkeling van kinderen genoemd.

Bijeenkomst 4 / Eerste versie van een product

Vorbereitung

Het doel van deze bijeenkomst was het creëren van een prototype voor de handleiding met werkvormen om peer support en ouderlijke zelfeffectiviteit te bevorderen. Op basis van alle door de ouders genoemde behoeften en wensen (bijeenkomst 2) en voorkeur voor activiteiten en thema's (bijeenkomst 3) is door ons een shortlist gemaakt van typen van mogelijke activiteiten. Deze shortlist is opgesteld om aan de ouders voor te leggen in de vierde bijeenkomst, waarvoor een aantal ouders en begeleiders (professionals) uitgenodigd werd, die hadden aangegeven betrokken te willen en kunnen zijn bij het maken van een prototype. Ook de ervaringsdeskundige intermediair was aanwezig. Deze 'creër' bijeenkomst is twee keer uitgevoerd, zodat de groepen wat kleiner waren en de ouders goed hun input konden geven. Eén keer met drie ouders van de twee VVE-oudergroepen (groep 1 en 2) en één keer met zes ouders van de jonge moedergroep (groep 3). De ouders van oudergroep 1 en oudergroep 2 zijn gezamenlijk naar deze bijeenkomst gekomen.

Om ervoor te zorgen dat de ouders de prototypes zelf en volledig konden uitwerken hebben wij een format gemaakt dat voor elke activiteit ingevuld kon worden. Het format ging in op het doel van de activiteit, welke voorbereiding nodig was, wat de aanpak was van de activiteit, hoe de activiteit afgerond kon worden, hoe er vervolg aan gegeven kon worden en wat tips waren voor de begeleiders.

Verloop van de bijeenkomst

De ouders hebben tijdens deze bijeenkomst uit de shortlist activiteiten gekozen die zij verder uitgewerkt hebben aan de hand van het format. Hierbij is door ons wel enige mate van sturing aangehouden om verschillende activiteiten uit te werken die wat betreft inhoud en werkvorm variëren en breed inzetbaar kunnen zijn door andere groepen. De activiteiten die door de ouders gekozen zijn, waren *Koken* (vertegenwoordigers van oudergroep 1 en 2) met een focus op leren van elkaars achtergrond of op gezond koken met een kleiner budget, *Spelletjes spelen* (vertegenwoordigers van oudergroep 1 en 2), de *Booboobunny*, een knuffeltje dat makkelijk te maken is door de ouders waarmee kleine pijntjes bij het kind gestild en besproken kunnen worden en het *Helend hart*, een activiteit waarin ouders beschrijvingen van moeilijke situaties verwerken in een creatieve vorm van klei (door vertegenwoordigers van oudergroep 3). De uitwerking van de activiteiten is door de ouders gedaan, waarbij zij per onderdeel op het format hebben aangegeven welke acties en stappen zij prettig vonden bij iedere werkvorm, en wat voor hen het beste werkt. De begeleiders hebben hierbij ook een inbreng gehad, door bijvoorbeeld praktische componenten te benoemen (zoals benodigde materialen bij de activiteiten, planning van de pauze bij het uitvoeren van de werkvorm, e.d.).

Resultaten

De activiteiten die gekozen zijn door de ouders waren *Koken* (met een focus op leren van elkaars achtergrond of op gezond koken op een lager budget), *Spelletjes spelen*, de *Booboobunny* en het *Helend hart*. Binnen deze activiteiten doen ouders (basis)vaardigheden op, maar het zijn ook kapstokken voor peer support; ouders geven elkaar tips en vinden herkenning bij elkaar. En zo groeit hun zelfvertrouwen in hun rol als ouder.

Drie van deze prototypes van activiteiten zijn door ons uitgewerkt in drie separate handleidingen (zie Bijlage 6 voor de handleiding en een beschrijving van deze activiteiten). Hierbij is de basis gebruikt die de ouders uitgewerkt hebben, aangevuld met tips voor de begeleiders hoe ze de activiteit kunnen inzetten en de basisvaardigheden, peer support en zelf-effectiviteit kunnen stimuleren. De werkvorm *Het helend hart* is niet uitgewerkt in een handleiding, omdat de drie andere prototypes laagdrempeliger waren in de uitvoering en er met de andere drie activiteiten al verschillende typen werkvormen (actief, zitten en creatief) waren om uit te werken en te testen in de drie groepen.

Met de ouders van de diverse groepen is aan het eind van de bijeenkomst besproken welke activiteit zij graag in hun eigen groep wilden uittesten. Op basis van deze voorkeuren zijn de diverse prototypes over de oudergroepen verdeeld om te gaan testen.

Beschouwing

Initieel vonden de ouders het moeilijk hoe zij een activiteit moesten uitwerken, maar na uitleg en door het volgen van het format ging dat heel goed. De ouders waren betrokken bij het uitwerken van de activiteiten. De ouders wisten goed wat wel/ niet hun voorkeur had en de begeleiders konden aangeven wanneer iets praktisch gezien niet handig zou zijn of waar men aan moest denken (bijvoorbeeld aan keukenfaciliteiten en budgetten bij het koken). Ook de ouder die minder vaardig was in de Nederlandse taal kon goed aansluiten en haar inbreng geven, doordat anderen regelmatig voor haar vertaalden (naar Engels) als dat nodig was.

Bijeenkomst 5 / Testen

Vorbereiding

De handleidingen van de werkvormen zijn tijdig naar de begeleiders gestuurd om te bekijken of ze werkbaar en compleet waren, zodat zij deze konden gebruiken bij de voorbereiding van de bijeenkomst. We hebben aan de begeleiders gevraagd om de handleiding te volgen bij het uitvoeren van de bijeenkomst, ook als ze een dergelijke activiteit ook wel eens zelf uitgevoerd hadden.

De begeleider van de activiteit *Koken* heeft in de voorafgaande twee bijeenkomsten met de ouders zowel besproken wie wat zou gaan maken als het gaat om de gerechten en hoe laat de bijeenkomst gaat starten. Ook zijn er al woorden geoefend die gerelateerd zijn aan de specifieke werkvorm, zoals “ingrediënten” en “fruit”.

Verloop van de bijeenkomst

Elke groep heeft één activiteit getest gedurende een reguliere ouderbijeenkomst. Oudergroep 2 heeft de activiteit *Spelletjes* uitgevoerd. Oudergroep 3 heeft de activiteit *Booboobunny* uitgevoerd en Oudergroep 4 heeft de activiteit *Koken* uitgevoerd. Activiteit *Helend hart* is niet uitgevoerd in de testbijeenkomst, omdat deze activiteit over meerdere bijeenkomsten uitgevoerd moet worden. Wij waren als observanten aanwezig bij de testbijeenkomst en hebben onze observaties gebruikt om de handleiding verder aan te scherpen. De begeleiders is gevraagd om feedback op de handleidingen door te geven en deze is ook gebruikt om de handleiding verder aan te passen.

Spelletjes

Ouders namen zelf een aantal spelletjes mee van huis. De begeleider heeft eerst de woorden en thema's die de kinderen de week erna leren op school, behandeld met de ouders. Vervolgens heeft de begeleider uitgelegd dat de ouders in kleine groepjes van zo'n drie personen telkens 15 minuten één van de vier spellen doen. Zij rouleren zodat iedereen bij ieder spel aan de beurt komt. Er was een spel uit de cultuur van een van de ouders, een spel waarbij met steentjes wordt gegooid en er telkens een steentje meer in de hand wordt gehouden. Er waren twee educatieve spellen, een puzzel voor één persoon per keer en een zoekspel waarbij plaatjes op kaarten moeten worden gezocht op een grote kaart. Tenslotte was er nog het gezelschapsspel 'Bunny Hop'. De spellen werden uitgelegd door de ouder die het spel mee had genomen, soms werd het kort voorgedaan. Na de eerste ronde merkte de begeleider dat de spellen korter konden worden gespeeld en er werd toen telkens tien minuten gespeeld. Ouders lachten veel tijdens het spelen van de spelletjes en spraken over de spellen en deelden tips. Bijvoorbeeld dat het handig is om een puzzelspelletje mee te nemen als je ergens heen gaat waar je kind moet wachten, zoals de dokter. Ook gaven ze tips over het aanschaffen van goedkope spellen. Wanneer de spelregels niet helemaal duidelijk waren las de begeleider met ouders de handleiding om antwoord te zoeken op hun vragen over het spel. De begeleider modelleerde hoe je antwoorden kunt vinden in een handleiding. Na afloop vroeg de begeleider per spel wat de ouders denken dat kinderen ervan kunnen leren en welke spelletjes de kinderen leuk zullen vinden. Ook werd besproken welke spellen ouders leuk vonden en waarom.

Booboobunny

Gestart werd met een inloop. Hier kwamen al gesprekken op gang en vroegen ouders aan elkaar tips. In dit geval ging het over 's nachts zindelijk worden. Vervolgens startte de activiteit in een aparte ruimte, terwijl de kinderen opgevangen werden. Voor één van de moeders was het de eerste keer dat ze haar kind liet opvangen door anderen; dit loslaten riep bij haar emoties op. De andere ouders ondersteunden haar, deelden hun eigen ervaringen, valideerden haar gevoel ('dat heeft iedereen'), boden een oplossing ('straks even kijken hoe hij het doet') en checkten even later bij haar hoe ze zich voelde.

De activiteit van de *Booboobunny* is gekoppeld aan het omgaan met emoties van het kind. Besproken werd wat dat met de ouders doet en welke factoren ervoor kunnen zorgen dat je beter/minder goed met de emoties kan omgaan. Er werden vier emoties besproken (extreem blij, boos, verdrietig en angstig) en hoe zij als ouder op de verschillende emoties reageren. Iedere ouder schreef op een post-it hoe zij zich voelden naar aanleiding van de vraag: 'Wat doet het met mij als mijn kind heel emotioneel is?' De post-its werden plenair besproken. De ouders vertelden hoe zij reageren en situaties aanpakken. Andere ouders zagen herkenning, bevestigden ervaringen en gaven aan hoe zij een en

ander aanpakken. De ouders stelden ook vragen aan elkaar: 'Hoe doe je dat dan?'. De activiteit is een voorbeeld van het geven van peer support en hoe dat inspeelt op de self-efficacy van ouders.

Het daadwerkelijk maken van de *Booboobunny* was de afsluiter van de bijeenkomst (Figuur 3). De moeder die initieel het idee geopperd had mocht nu het idee van de *Booboobunny* en het maken ervan aan iedereen uitleggen. Zij was hier zichtbaar trots over. Alle ouders hebben gebruikmakend van het visuele stappenplan een *Booboobunny* gemaakt. Tijdens dit deel van de activiteit werd er onderling over verschillende thema's gesproken.

Figuur 3. Eindresultaat van de werkvorm *Booboobunny*

Koken

De activiteit koken vond plaats tijdens een bijeenkomst geleid door de ervaringsdeskundige intermediair van Stichting Pas. Omdat deze groep niet eerder betrokken was geweest bij het onderzoek vroeg de begeleider bij aanvang aan alle aanwezigen (ouders en de onderzoeker) zich even voor te stellen (in het Nederlands). Dit was direct ook een oefenmoment voor de ouders: hoe stel je je voor, hoe doe je dat in het Nederlands? Er werd ook geoefend met de woorden 'visite' en 'bezoek' vanwege de aanwezigheid van de onderzoeker. De bijeenkomst startte een kwartier eerder dan normaal vanwege het feit dat het een lunchbijeenkomst was en dit wat meer tijd nodig heeft. De ouders hadden thuis alle gerechten gemaakt; ouders die dit vanwege omstandigheden of gebrek aan tijd niet gelukt was hebben wat gekocht en meegenomen. De ouders hebben zowel warme als koude gerechten gemaakt, de begeleider heeft het toetje gemaakt. Bestek en bordjes zijn meegenomen door de begeleider.

In de vorige bijeenkomst zijn ter voorbereiding recepten besproken en is er ook geoefend met bepaalde woorden en zinnestelsels die functioneel zijn in de context van koken, zoals: 'ui fruiten' en 'ingrediënten'. De begeleider heeft in de groepsapp ook nog een filmpje geplaatst hoe zij een ui fruit (en dit dus ook benoemd). Deze twee woorden zijn ook nog regelmatig teruggekomen in de bijeenkomst. Ze stonden ook nog op de flap van de vorige bijeenkomst, net als 'vermicelli', 'rozijnen' en 'amandelen', die ook tijdens de vorige bijeenkomst zijn geoefend.

Figuur 4. Eindresultaat van de werkvorm Koken

Er werden veel complimenten uitgedeeld, en iedereen proefde van elkaars eten. Er werd geoefend met woorden en zinnetjes als: 'smakelijk eten' en niet 'draaien' maar 'roeren'. Ook 'ik heb nog' (wanneer iemand vraagt of je nog meer wil), of 'geef door'. De begeleider legde uit dat je bijvoorbeeld kunt zeggen 'goed gedaan' of 'dat heb je lekker gemaakt' wanneer een ouder niet zo goed weet hoe je dat moet doen (want 'smakelijk eten' was het niet, dat wist de ouder). De ouders stellen elkaar vragen over hoe iets is gemaakt, met welke ingrediënten, of het warm of koud gemaakt wordt, en voor welke gelegenheid (bijvoorbeeld voor een feest of familiebezoek). Behalve woordenschat werd er zo ook veel geleerd van elkaars cultuur. De begeleider stimuleerde op verschillende manieren het oefenen van de Nederlandse taal en bracht verschillende onderwerpen ter sprake, waardoor culturele verschillen, persoonlijke ontwikkeling en opvoedingsvraagstukken onderling besproken worden.

Na afloop werd er gezamenlijk opgeruimd. De ouders gaven allemaal aan dat ze dit (samen koken en samen eten) vaker zouden willen doen. Er werd nog even gepraat over dat 'eten verbindt' – want daar is iedereen het over eens - en hoe dit in andere culturen heet (er blijken verschillende gezegdes te zijn, per land ook verschillend). De begeleider gaf aan dat deze activiteit ook met de kinderen erbij mogelijk is, maar een ouder geeft heel duidelijk aan dit niet te willen, omdat ze dan alleen maar bezig zou zijn met de kinderen. Ze wil juist graag in rust kunnen eten en praten met de andere ouders. De ouders hebben nog een beetje nagepraat; een aantal ziet op tegen de herfstvakantie, want de woning is te klein als de kinderen niet naar buiten kunnen. Ze spreken af in de app tips te zetten voor activiteiten die met de kinderen gedaan kunnen worden in de vakantie.

Resultaten

Na de bijeenkomst hebben we feedback ontvangen van de begeleiders op de voorbereiding en de uitvoer van de activiteit. Deze feedback is verwerkt in de handleiding. Ook naar aanleiding van onze observaties zijn er aanscherpingen toegevoegd aan de handleidingen, zoals tips over het verdiepen van de activiteiten.

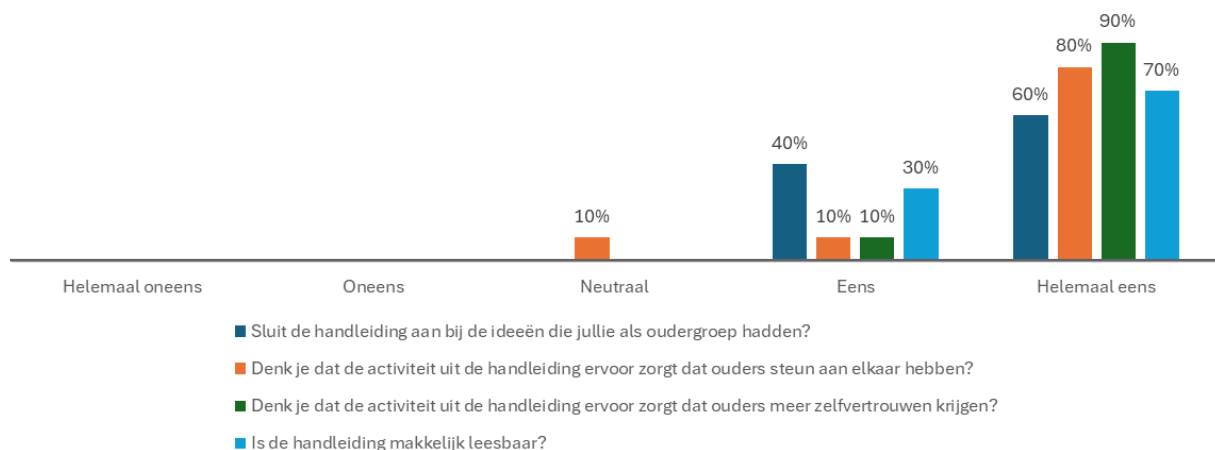
Aan de ouders die aan de creëer- en/of testbijeenkomst(en) hebben deelgenomen zijn anoniem vragen voorgelegd via GoogleForms om te evalueren wat zij van de activiteit vonden, of de handleiding zo geworden was als zij gedacht hadden en wat ze van het onderzoek als geheel vonden. Deze vragenlijst

is uitgezet door de begeleiders van de drie oudergroepen die deelnamen aan de testbijeenkomsten in de Whatsappgroepen van de oudergroepen. Tijdens de bijeenkomst was er de gelegenheid om de vragen in te vullen. De moeder uit de groep die gestopt is en die aanwezig was bij de creëerbijeenkomst, heeft de vragenlijst via de mail ontvangen. In totaal is aan vijftig ouders gevraagd de vragenlijst in te vullen. Elf ouders hebben de vragenlijst ingevuld; vier ouders uit oudergroep 2, twee ouders uit oudergroep 3 en vijf ouders uit oudergroep 4. Deze ouders hebben de handleiding ook ontvangen en konden hierop feedback geven als zij dat wilden. Tien van de elf ouders hebben ook de vragen over de handleidingen beantwoord.

Met de stelling “*Sluit de handleiding aan bij de ideeën die jullie als oudergroep hadden?*” was 60 procent van de ouders het ‘helemaal eens’, de anderen waren het ‘eens’ met de stelling. Verder waren vrijwel alle ouders het eens met de stellingen over de bijdrage van activiteiten uit de handleidingen aan onderlinge steun (80%) en het zelfvertrouwen van ouders (90%). Tenslotte vond 70 procent van de ouders de handleidingen gemakkelijk leesbaar. Geen van de ouders heeft gekozen om toelichting op hun antwoorden te geven.

Figuur 5. Evaluatie handleidingen door ouders (n=10)

Beschouwing

Booboobunny. De begeleider bood een eigen voorbeeld als ouders zelf niet op een voorbeeld komen bij “extreem blij”. De begeleider nam gelijkwaardig deel aan het gesprek. De begeleider bood ook verdieping op wat besproken werd en stelde verdiepende vragen en tilde het gesprek op een hoger niveau door ervaringen te verduidelijken (bv. ‘hij is bang/boos, want hij is nog eerdere gebeurtenissen aan het verwerken.’). De begeleider liet het gesprek tussen de ouders ook ontstaan en ontwikkelen, bood zelf niet te veel input, maar wel daar waar het nodig was om te verdiepen of het gesprek op gang te houden. De begeleider zorgde er ook voor dat alle ouders aan bod kwamen.

Spelletjes. De begeleider bewoog flexibel mee met wat er nodig is. Wanneer ze zag dat ouders afgeleid raakten bij de puzzel voor de tijd om was, nam ze de volgende ronde iets minder tijd zodat ook dit spel leuk bleef. De begeleider liet de ouders zelf de spellen uitleggen, ze liep rond en gaf tips en stelde vragen. Door deze tips en vragen hielp de begeleider de ouders het spel zelf duidelijk uit te leggen zodat alle ouders het begrepen. Tijdens de spelletjes liep de begeleider rond en stelde hier en daar vragen over de spellen of keek even mee. Hierdoor bleven ouders betrokken bij het spel. Bij de vragen aan het eind van de bijeenkomst gaf ze ouders de ruimte om zelf na te denken voor ze haar inzichten als kleuterleerkracht deelde. Zo vroeg ze aan de ouders: “Wat denken jullie dat de kinderen van dit spel kunnen leren?” voordat ze vertelde hoe het aansluit bij wat kinderen op school leren. Hierdoor kregen

de ouders meer inzicht in wat er op school gebeurt en wat zij kunnen doen om het leren van het kind te versterken. Ook vroeg ze wat de kinderen leuk vinden aan de spelletjes, waarna een van de ouders benoemde dat sommige leuke spellen voor haar kind nog te lang duren. De begeleider gaf vervolgens uitleg over de spanningsboog van kleuters en de tip om met minder kaartjes in het spel te beginnen en dit langzaam uit te bereiden. Ouders gaven aan dat het spelletjes spelen gezellig en leuk was en dat ze fanatiek werden van sommige spellen, vooral de spellen waar ze tegen elkaar speelden. Ouders benoemden dat dit een fijne manier was om nieuwe spellen te leren om met je kind te spelen. Door het uitleggen en soms voordoen was voor alle moeders duidelijk hoe de spellen werkten.

Koken. Het was een veilige omgeving voor de ouders, want er werd veel gedeeld; zowel over culturele verschillen, opvoedvraagstukken als persoonlijke onderwerpen (schaamte over bepaalde zaken). De begeleider stelde actief vragen om deze uitwisseling af en toe in een bepaalde richting te sturen, maar de ouders hadden weinig aanmoediging nodig om ervaringen uit te wisselen. Er was duidelijk sprake van peer support. Het elkaar complimenten geven en met veel humor de woordenschat oefenen (er is onderling veel plezier) lijkt ook de zelfeffectiviteit van de ouders te stimuleren. Er werd volop geoefend met de nieuwe woorden en elkaar complimenten geven wanneer de uitspraak goed was maar ook wanneer iemand het probeerde. Ook het feit dat de ouders het soms moeilijk vinden om “nee” te zeggen tegen bezoek of het lastig vinden om thuis te zijn met de kinderen werd in alle openheid besproken. Kortom, de peer support leidde tot meer zelfeffectiviteit van de ouders, zowel met betrekking tot basisvaardigheden als andere zaken.

Samenvatting resultaten bijeenkomsten

- **Inleven:** Het persoonlijke contact tussen de onderzoekers, de begeleiders en de ouders creëert draagvlak om aan het project deel te (blijven) nemen. Er wordt helder gecommuniceerd vanuit een gelijkwaardige positie, en er worden concrete afspraken gemaakt over het tijdpad, het proces en de opbrengsten.
- **Beschrijven:** Om zicht te krijgen op de visies van ouders op zelfeffectiviteit en peer support is een werkvorm ingezet: een boom die gevuld kon worden met de ideeën van de ouders over zelfeffectiviteit en peer support. De wijze waarop de boom gevuld kon worden was divers en sloot aan bij de aard en deelnemers van de oudergroep.
- **Ideeën genereren:** Interactieve werkvormen met gebruikmaking van visualisaties en creatieve materialen leiden tot gesprekken tussen alle deelnemers: ouders, begeleiders en onderzoekers. Ervaringen worden op een gelijkwaardige manier gedeeld.
- **Eerste versie van een product:** In een gezamenlijke maaksessie is er aan de hand van een richtinggevend format gewerkt aan concrete producten (handleidingen), die in de groepen uitgetest gaan worden.
- **Testen:** Iedereen ervaart dat de werkvormen die uitgewerkt zijn, ruimte bieden om met elkaar in gesprek te gaan en in een functionele en aantrekkelijke context te groeien in basisvaardigheden, persoonlijke ontwikkeling, het geven van onderlinge steun en zelfvertrouwen bij het opvoeden.

4 Analyse vragenlijsten

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de resultaten van de vragenlijsten die ingevuld zijn door de begeleiders en een korte vragenlijst die door ouders ingevuld is. De resultaten worden per onderdeel van de vragenlijst beschreven.

Tijdens het onderzoek is een vragenlijst uitgezet in juni 2024 (voormeting) om kenmerken van de begeleiders, groepen en ouders, en de zelfeffectiviteit en peer support in de groep in kaart te brengen. De vragenlijst is uitgezet onder elf begeleiders van Arnhemse oudergroepen. De vragenlijst is ingevuld door de begeleiders van de oudergroepen die deelnamen aan het onderzoek (respons deelnemende groepen: $n=3$) en een aantal andere begeleiders van Arnhemse oudergroepen die dienden als controlegroep (respons controlegroepen: $n=4$). Dit zijn allemaal oudergroepen die eens per week samenkomen. Stichting PAS heeft de groepen benaderd door de begeleiders van de oudergroepen die bij Stichting PAS bekend zijn per mail te vragen de vragenlijst in te vullen. De vragenlijst is - naast de begeleiders van de groepen die meededen aan dit onderzoek - ingevuld door de begeleiders van de controlegroepen: een begeleider van een Speelmorgen, een begeleider van een oudertaalcursus op een basisschool en begeleiders van twee oudercursussen die gecoördineerd worden door Stichting PAS.

Aan het eind van het onderzoek is opnieuw een vragenlijst uitgezet om effecten te meten van de activiteiten die zijn ondernomen in de onderzoeksgroepen. Deze vragenlijst is uitgezet onder de begeleiders van de oudergroepen die ook aan de voormeting hebben meegedaan. Dat betreft de groepen die aan dit onderzoek deelnamen (respons $n=3$) en een aantal andere begeleiders van Arnhemse oudergroepen die dienden als controlegroep ($n=4$). Eén van de deelnemende groepen is in de tussentijd gestopt; deze begeleider heeft de nameting niet ingevuld. In plaats daarvan heeft de begeleider van oudergroep 4 de nameting ingevuld, deze begeleider is ook de ervaringsdeskundige betrokken bij dit onderzoek. Bij de beschrijving van de resultaten van de controlegroepen is er daarom een respons van 4. Daarnaast is er een korte vragenlijst uitgezet onder ouders om hun ervaringen tijdens dit onderzoek inzichtelijk te maken. Elf ouders uit de drie onderzoeksgroepen hebben deze vragen beantwoord.

Informatie over de oudergroepen

Kenmerken begeleiders

Begeleiders van de onderzoeksgroepen waren gemiddeld vijf jaar betrokken bij hun groepen. Begeleiders van de controlegroepen waren gemiddeld zes jaar betrokken bij hun groepen. Een van de begeleiders van een controlegroep is twintig jaar betrokken bij een oudergroep. Wanneer wordt gecorrigeerd voor deze uitschieter valt op dat de begeleiders van de onderzoeksgroepen gemiddeld langer betrokken zijn bij hun groepen dan de begeleiders van de controlegroepen. Zonder de uitschieter zijn de begeleiders van de controlegroepen gemiddeld twee jaar betrokken bij hun groepen. Dat de begeleiders van de onderzoeksgroepen langer betrokken zijn bij de oudergroepen kan verklaard worden doordat de begeleiders die langer verbonden waren aan hun groep sneller bereid waren om deel te nemen aan het onderzoek. Begeleiders die relatief kort aan hun groep verbonden waren, stelden meer prioriteit in het zorgen dat de groep goed functioneert.

Kenmerken oudergroepen

Groepsgrootte. Er namen in totaal ongeveer even veel ouders deel aan de controlegroepen als aan de onderzoeksgroepen. Aan de controlegroepen namen gemiddeld zestien ouders deel en aan de onderzoeksgroepen veertien ouders. Per bijeenkomst waren er gemiddeld twee ouders meer aanwezig

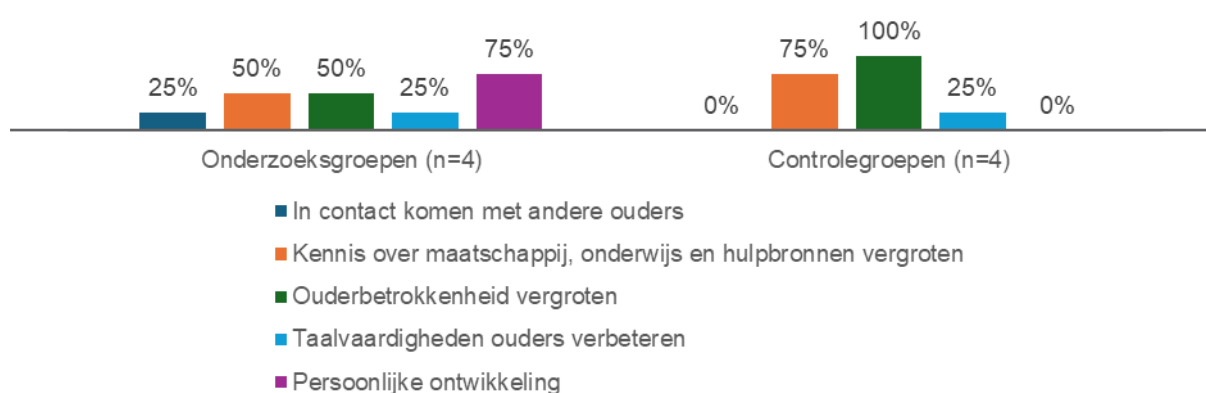

bij de controlegroepen: bij de controlegroepen waren gemiddeld tien ouders aanwezig en bij de onderzoeksgroepen acht. De groepsgroottes verschillen sterk tussen de groepen; bij de kleinste groep komen gemiddeld drie ouders per keer, terwijl bij de grootste groep gemiddeld achttien ouders per keer aanwezig zijn.

Doelen. De doelen van de vier aan het onderzoek deelnemende oudergroepen verschillen. De ene groep focust zich met name op de taalvaardigheden van ouders, twee andere groepen zijn meer gericht op persoonlijke ontwikkeling van ouders en weer een andere richt zich op de betrokkenheid van ouders bij het leren van hun kind.

In de controlegroepen ligt de focus vooral op kennis over de maatschappij, onderwijs, hulpbronnen delen en het vergroten van ouderbetrokkenheid bij de (voor)school. Bij de onderzoeksgroepen ligt de focus vooral op meer persoonlijke ontwikkeling van ouders (zie Figuur 6).

Figuur 6. Percentage groepen waar door begeleider doel wordt benoemd

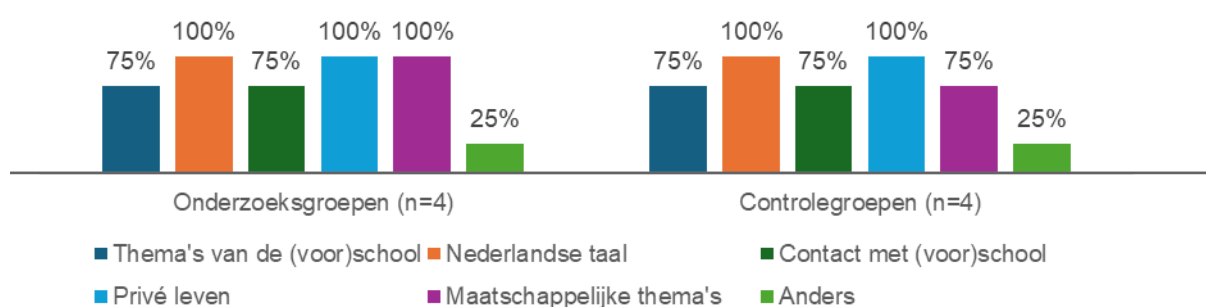

Thema's. Ook voor de thema's die in de oudergroepen aan bod komen, zijn er verschillen van groep tot groep. De thema's hangen samen met het doel van de groep (zie Figuur 7). Nederlandse taal en privéleven zijn in alle groepen belangrijke thema's, maatschappelijke thema's komen wat meer aan bod in de onderzoeksgroepen.

Alle begeleiders geven aanvullend op deze thema's aan dat er ruimte is voor de thema's die ouders zelf aandragen. Er zijn ook twee begeleiders die thema's hebben aangevuld:

- "Persoonlijke ontwikkeling, opvoedondersteuning en weerbaarheid" (onderzoeksgroep).
- "Burgerschapsthema's, mediawijsheid, gezonde voeding en onderwerpen die ouders zelf aandragen. Ook wordt er veel leespromotie uitgevoerd"(controlegroep).

Figuur 7. Percentage groepen waar thema volgens de begeleider naar voren komt

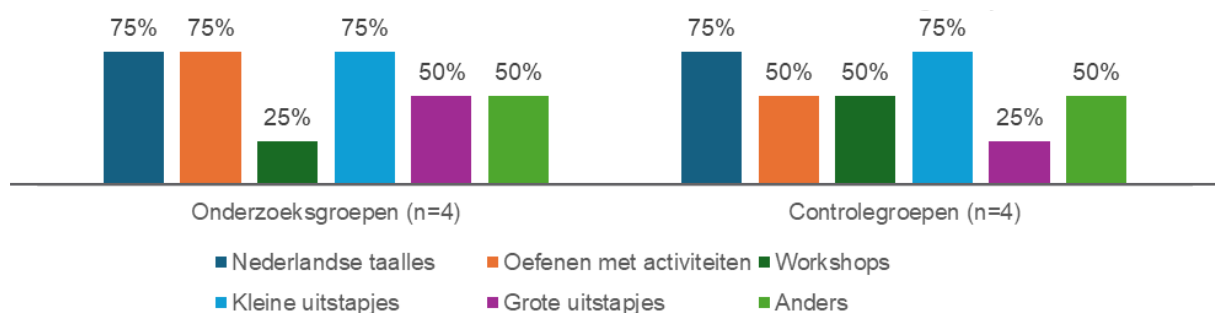
Betrokkenheid (voor)scholen

Alle controlegroepen geven aan dat de oudergroep gekoppeld is aan een (voor)school, één groep biedt echter taallessen aan ouders waardoor de thema's van de (voor)school niet aan bod komen. Drie van de vier onderzoeksgroepen zijn ook gekoppeld aan een (voor)school. Aan de begeleiders van deze groepen is gevraagd hoe betrokken de (voor)school is bij de oudergroep op een vierpunts-schaal: van zeer betrokken, redelijk betrokken, matig betrokken tot niet betrokken. Door de begeleiders van de controlegroepen worden de (voor)scholen over het algemeen als meer betrokken ervaren dan door de begeleiders van de onderzoeksgroepen.

Activiteiten

De activiteiten die de controle- en onderzoeksgroepen ondernemen zijn grotendeels vergelijkbaar. Het valt op dat grote uitstapjes, zoals naar een museum, schouwburg of kasteel, vaker worden ondernomen door de onderzoeksgroepen (zie Figuur 8). In de onderzoeksgroepen wordt meer geoefend met activiteiten, zoals spelletjes spelen, knutselen en voorlezen. Daarentegen worden minder workshops, bijvoorbeeld over opvoeden of EHBO, gegeven in de onderzoeksgroepen. Kleine uitstapjes, bijvoorbeeld naar de bibliotheek of de kinderboerderij, worden even veel ondernomen. Grote uitstapjes, bijvoorbeeld naar een kasteel, worden vaker ondernomen door de onderzoeksgroepen.

Figuur 8. Activiteiten waarvan begeleiders aangeven dat ze deze ondernemen met de oudergroep

De onderzoeksgroep die inzet op de brede ontwikkeling van de ouders voert ook andere activiteiten uit. Dit zijn activiteiten gericht op persoonlijke ontwikkeling, creatieve activiteiten en sportactiviteiten. Eén onderzoeksgroep die verbonden is aan een (voor)school en een controlegroep noemen activiteiten samen met de kinderen. Tenslotte is er één begeleider van een controlegroep die persoonlijke begeleiding biedt voor ouders bij hulpvragen.

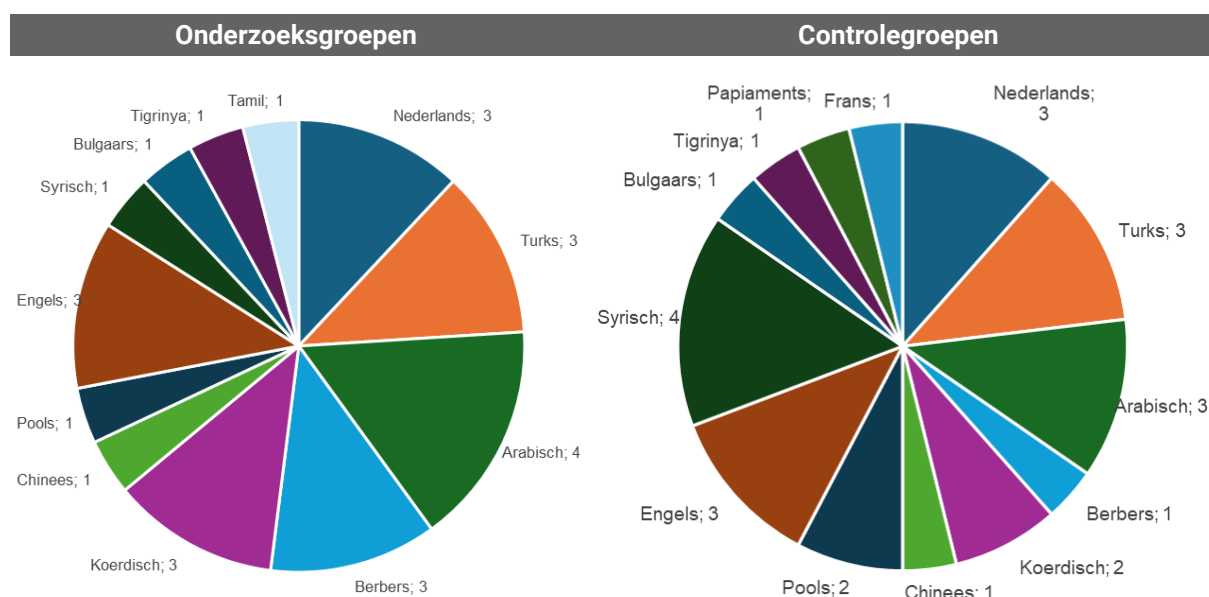
De activiteiten die worden ingezet komen niet geheel overeen met de doelen die de begeleiders benoemen. 'De taalvaardigheid van ouders vergroten' wordt door 25 procent van de onderzoeksgroepen en 25 procent van de controlegroepen als doel genoemd, terwijl 75 procent van zowel de onderzoeksgroepen als de controlegroepen 'Nederlandse taallessen' als activiteit noemt die in de groep wordt ondernomen.

Kenmerken van ouders uit de groepen

Talen. Door de ouders van de oudergroepen worden verschillende talen gesproken (zie Figuur 9). De talen die door ouders in de onderzoeksgroepen worden gesproken zijn grotendeels vergelijkbaar met de talen die in de controlegroepen worden gesproken. De talen die worden gesproken zijn Nederlands, Turks, Arabisch, Berbers, Koerdisch, Syrisch en Tigrinya.

Figuur 9. Talen die per onderzoeksgroep door ouders worden gesproken

In zowel de controle- als onderzoeksgroepen wordt in drie van de vier groepen door minimaal één ouder Nederlands gesproken (zie Figuur 9). Per groep verschilt de mate waarin de oudergroep volgens de begeleider het Nederlands beheersent. Er is sprake van een enigszins vergelijkbaar beeld wanneer het taalniveau van de onderzoeks- en controlegroepen wordt vergeleken (Figuur 10).

Figuur 10. Mate waarin de groep Nederlandse taal beheerst volgens de begeleiders

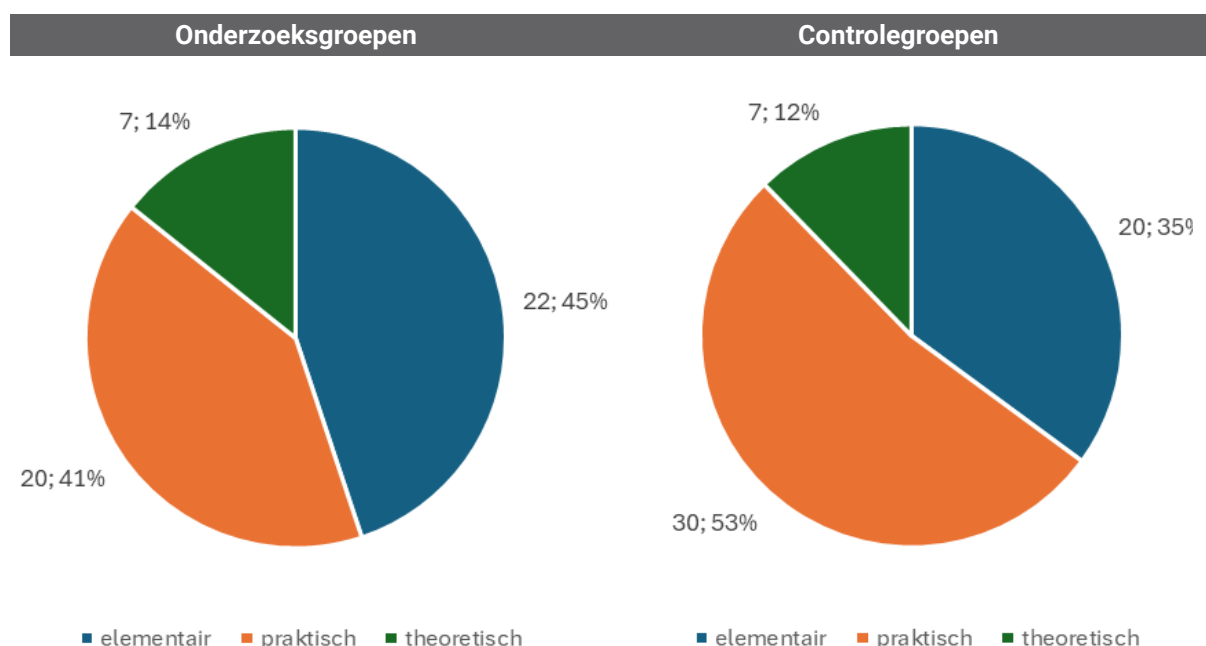
Opleiding. Aan de begeleiders is gevraagd om ouders naar opleiding in te delen in drie categorieën:

1. Elementair: basisonderwijs, vmbo en mbo 1.
2. Praktisch: mbo 2, 3 en 4.
3. Theoretisch: hbo en wo.

Uit Figuur 11 wordt duidelijk dat het aandeel theoretisch opgeleide ouders ongeveer gelijk is in de controle- en onderzoeksgroepen. In de onderzoeksgroepen zitten meer ouders die elementair opgeleid zijn, terwijl in de controlegroepen een groter aandeel ouders praktisch is opgeleid.

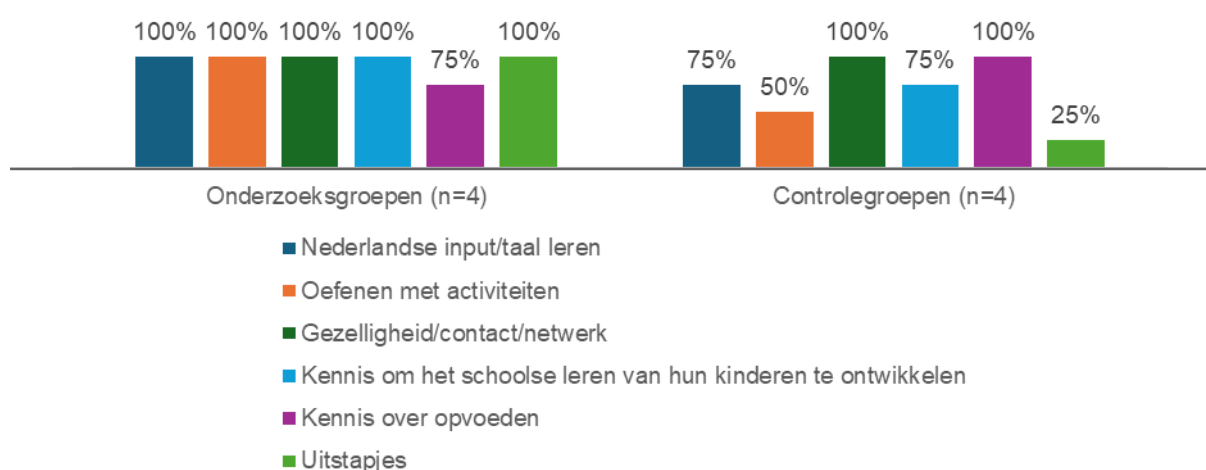
Figuur 11. Opleiding ouders in de onderzoeksgroepen (n=49) en de controlegroepen (n=57)

Meerwaarde oudergroep

Alle begeleiders gaven aan dat ouders gezelligheid en contact met andere ouders uit hun deelname aan de oudergroep halen. Verder rapporteren de begeleiders van de onderzoeksgroepen vaker dat de ouders deelnemen aan uitstapjes dan de begeleiders van de controlegroepen (zie Figuur 12). Dit toont de meerwaarde aan van het ondernemen van uitstapjes met de oudergroepen. Daarnaast gaven de begeleiders van de onderzoeksgroepen vaker aan dat er activiteiten worden geoefend in vergelijking met de begeleiders van de controlegroepen.

Figuur 12. Wat halen ouders volgens de begeleiders uit de deelname aan de groep?

Zelfeffectiviteit

Zelfeffectiviteit ouders

De begeleiders van de onderzoeksgroepen schatten in dat hun deelnemers meer behoefte hebben aan ondersteuning in hun zelfeffectiviteit dan de begeleiders van de controlegroepen (zie Figuur 13).

Figuur 13. *Inschatting behoefte aan ondersteuning zelfvertrouwen ouders door begeleiders*

In het geval dat begeleiders 'deels' hebben geantwoord op de vraag in hoeverre ouders behoefte hebben aan ondersteuning van hun zelfvertrouwen, hebben zij aangegeven waarom. Redenen die genoemd werden, zijn:

- *"Ouders willen bevestiging, soms zijn zij als enige verantwoordelijk voor de opvoeding en bemoeit de vader zich daar niet mee. Het is fijn om dan met anderen te praten over de situatie"* (onderzoeksgroep).
- *"In mijn groep zitten enkele ouders die onzeker zijn, maar er zitten ook ouders die vol zelfvertrouwen hun kind opvoeden"* (controlegroep)
- *"Is mijn interpretatie. Heb ze er niet op bevraagd. Ik denk zelf soms van wel"* (controle).

Inzet activiteiten zelfeffectiviteit ouders

Wanneer aan de begeleiders gevraagd wordt of zij vinden dat het nodig is om activiteiten toe te voegen of aan te passen om het zelfvertrouwen van ouders te vergroten, zijn er verschillen zichtbaar op de voor- en nameting (zie Figuur 14). Op de nameting antwoordden alle controlegroepen 'ja', terwijl zij op de voormeting allemaal 'nee' antwoordden. De begeleiders van onderzoeksgroepen geven daarentegen even vaak aan dat zij het nodig vinden om activiteiten aan te passen of toe te voegen die het zelfvertrouwen van ouders vergroten. De begeleider van een onderzoeksgroep die zowel op de voor- als de nameting 'nee' antwoordde, gaf aan dat zij al veel activiteiten gericht op het vergroten van zelfvertrouwen van de ouders inzetten. Het feit dat de onderzoeksgroepen al voor de voormeting betrokken waren bij dit onderzoek, kan invloed hebben gehad op hun antwoorden op de voormeting.

Van de begeleiders van controlegroepen die 'nee' antwoordden op de voormeting gaven er twee aan dat zij nog geen activiteiten inzetten om het zelfvertrouwen van ouders te vergroten. Dit zijn echter groepen die sterk verbonden zijn aan scholen, waardoor de focus elders kan liggen. Een andere groep gaf, net als de onderzoeksgroep die 'nee' antwoordde, aan dat zij juist al veel activiteiten inzetten om het zelfvertrouwen van ouders te vergroten. Tenslotte was er één begeleider die geen toelichting gaf.

Figuur 14. *Noodzaak volgens begeleiders om activiteiten aan te passen of toe te voegen om zelfvertrouwen van ouders te vergroten*

Voorbeelden van activiteiten die zelfeffectiviteit versterken

Tijdens de voormeting is aan begeleiders gevraagd of er activiteiten zijn die primair ergens anders op gericht zijn, maar die ook het zelfvertrouwen vergroten. Een begeleider van een controlegroep merkt op dat zelfeffectiviteit niet als los onderwerp gezien moet worden: "Je probeert zodanig te empoweren met leerondersteuning van hun kind dat ze dat met vertrouwen aan durven te gaan. En ik denk dat dat maatwerk is van mij als juf naar de ouder". Een begeleider van een onderzoeksgroep geeft aan

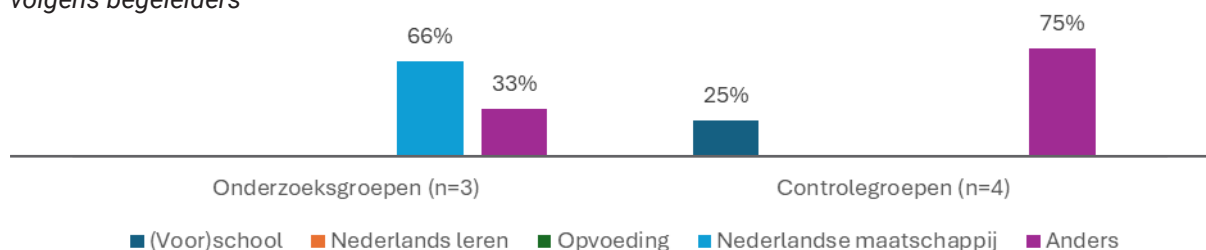
dat zelfeffectiviteit vergroten deel is van alle activiteiten in de oudercursus: “Het verbeteren van de eigen spreekvaardigheid door deel te nemen aan een gesprek, het weten hoe te handelen als je met de bus gaat of naar de bieb. Het bespreken van woordenschat enz. Het gaat om de bevestiging en de gezelligheid die ouders ervaren. Dat geeft een positief gevoel m.i. en versterkt daardoor het gevoel van eigenwaarde en zelfvertrouwen.”

Ook worden er specifieke activiteiten genoemd om zelfeffectiviteit te vergroten. Een begeleider noemt dat ouders via de groep de kans krijgen om als vrijwilliger binnen Rijnstad aan de slag te gaan (onderzoeksgroep). Daarnaast werden “Buitenschoolse opdrachten van de Nederlandse les” (controlegroep) en “Leren van de Nederlandse taal, Kennis van de maatschappij” (controlegroep) genoemd.

Domeinen zelfeffectiviteit ouders

Begeleiders hebben bij de voormeting ingeschat op welke domeinen het bevorderen van de zelfeffectiviteit van ouders zich zou moeten richten (Figuur 15). Opvallend is dat twee van de drie de begeleiders van onderzoeksgroepen de Nederlandse maatschappij noemden, terwijl de controlegroepen dit domein niet noemden. De relatie met de (voor)school werd niet bij de onderzoeksgroepen genoemd.

Figuur 15. Specifieke domeinen waar het stimuleren van zelfvertrouwen zich op zou moeten richten volgens begeleiders

De andere belangrijke domeinen die genoemd werden, zijn:

- “Persoonlijke ontwikkeling” (onderzoeksgroep).
- “Misschien alle onderwerpen wel maar gezien onze tijd en mogelijkheden als school vind ik dat we ons primair op ondersteuning van het leren van het kind moeten richten” (controlegroep).
- “Er moet goed geluisterd worden naar de ouders. Veel ouders weten zelf wat ze nodig hebben. Bij de een kan dit om taal gaan, bij de ander om huiselijk geweld, bij weer een ander om financiën” (controlegroep).

Inschatting zelfeffectiviteit ouders

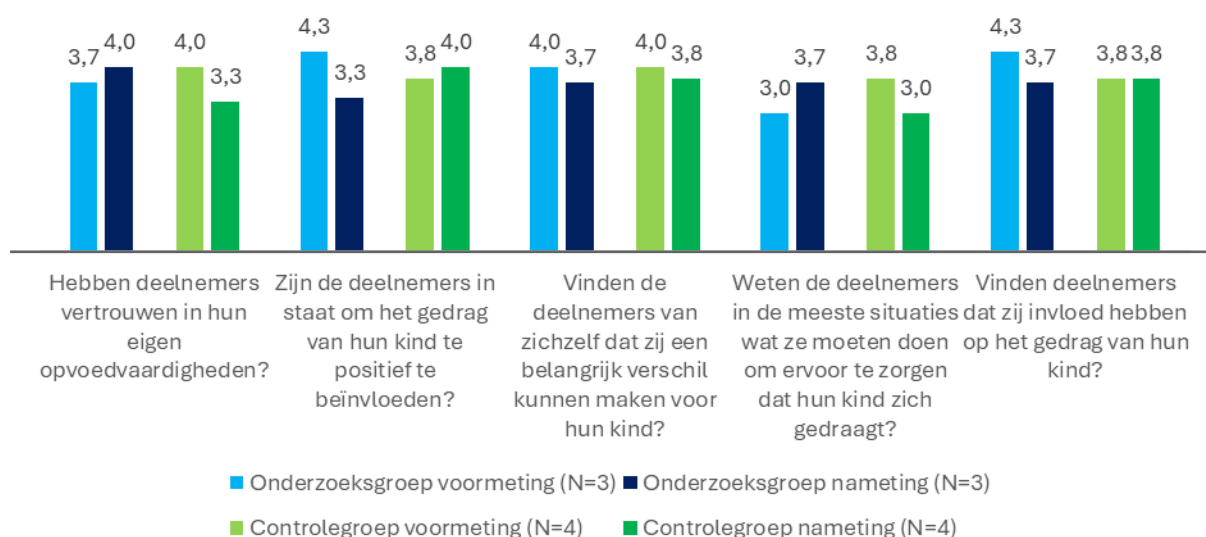
Aan de hand van de *Brief Parental Self Efficacy Scale (BPSES)*³⁴, is in beeld gebracht in hoeverre ouders zelfvertrouwen hebben over de opvoeding. BPSES is een korte, uit vijf items bestaande, maatstaf voor de zelfeffectiviteit van ouders die kan worden ingevuld door ouders of verzorgers van kinderen en jongeren. In dit geval hebben de begeleiders een inschatting gemaakt van de zelfeffectiviteit van ouders. De vijf items van BPSES zijn vertaald naar het Nederlands:

- Hebben deelnemers vertrouwen in hun eigen opvoedvaardigheden?
- Zijn de deelnemers in staat om het gedrag van hun kind te positief te beïnvloeden?
- Vinden de deelnemers van zichzelf dat zij een belangrijk verschil kunnen maken voor hun kind?
- Weten de deelnemers in de meeste situaties wat ze moeten doen om ervoor te zorgen dat hun kind zich gedraagt?
- Vinden deelnemers dat zij invloed hebben op het gedrag van hun kind?

Begeleiders konden aangeven het helemaal oneens (1) tot en met helemaal eens (5) te zijn met de stellingen. Dit deden zij op de voor- en nameting. Hierbij valt op dat zij het nooit helemaal oneens of oneens waren met de vragen (Figuur 16). Bij de onderzoeksgroepen is bij twee items van de BPSES een lichte stijging te zien en bij drie items een lichte daling. Bij de controlegroepen zien we die daling ook bij drie items en een stijging bij één item; het vijfde item is gelijk gebleven. De totaalscore gaat bij de controlegroepen iets meer naar beneden.

Figuur 16. Gemiddelde scores Brief Parental Self Efficacy Scale volgens begeleiders

Peer support

Inzet activiteiten peersupport

In een groter aandeel van de onderzoeksgroepen worden bij de voormeting specifieke peer support-activiteiten ingezet om zelfeffectiviteit te vergroten ten opzichte van de controlegroepen (zie Figuur 17). Bij de nameting is een omgekeerd beeld zichtbaar.

Figuur 17. Percentage specifieke peer support-activiteiten om het zelfvertrouwen van ouders in de opvoeding te vergroten

Wanneer begeleiders 'Ja' hebben geantwoord, is hen gevraagd welke activiteiten dit waren. Activiteiten die begeleiders noemden bij de voormeting waren:

- "Binnen de bijeenkomsten werken we thematisch, dit is puur vraaggericht, wat speelt er binnen de groep en hoe kunnen we dit als maandthema behandelen. We werken met boekjes die we zelf per thema ontwikkelen. Binnen een maand beginnen we altijd erg laagdrempelig en gaan we als groep per week steeds meer de diepte in. Deze opbouw zorgt ervoor dat de ouders het maximale uit een thema halen. Van en met elkaar te leren maar vooral ook over zichzelf te leren" (onderzoeksgroep).
- "Vragen of ze situaties herkennen en wat ze dan zelf zouden doen. Stimuleren om samen met een andere ouder uit de groep ergens heen te gaan als dat spannend/ onbekend is" (onderzoeksgroep).
- "Als ze binnen komen staat er koffie en thee klaar dat de ouders samen kunnen drinken en gaan in gesprek met elkaar" (controlegroep).

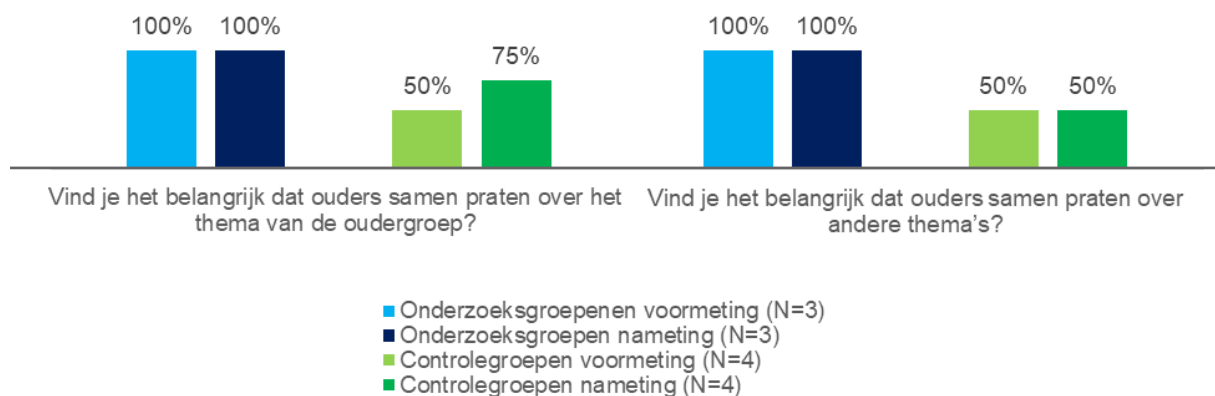
Activiteiten die begeleiders noemden bij de nameting waren:

- *“Themagerichte activiteiten waarbij ouders met elkaar in gesprek gaan over hoe zij de opvoeding doen, waarbij ze elkaar tips geven.*
- *“Over de streep, complimenten spel etc.” (onderzoeksgroep).*
- *“We praten samen met elkaar over de opvoeding en als er een ouder is die met een probleem zit dan gooit ze het in de groep en gaan we in discussie” (onderzoeksgroep).*
- *“We spraken veel met elkaar, over dingen die op school van kinderen gevraagd worden en hoe je daar thuis vorm aan kan geven. Ouders geven elkaar heel veel tips” (controlegroep).*

Inschatting belang peer support

Alle begeleiders van de onderzoeksgroepen vonden het zowel op de voor- als de nameting van belang dat ouders praten over de thema's van de oudergroep en andere thema's (zie Figuur 18). Onder de begeleiders van de controlegroepen vond de helft van de begeleiders het bij de voormeting van belang om te praten over thema's van de oudergroep en andere thema's, bij de nameting was dit 75 procent voor thema's van de groep. Voor andere thema's is het aandeel begeleiders gelijk gebleven.

Figuur 18. Percentage bevordering peer support

Alle begeleiders gaven op zowel de voor- als de nameting aan dat zij bewust het contact tussen ouders stimuleren. Echter voelden alleen de begeleiders van de onderzoeksgroepen zich bij de voormeting vaardig in het ondersteunen van dit contact. Op de nameting voelen ook alle begeleiders van de controlegroepen zich vaardig in het stimuleren van contact tussen ouders.

Dat peer support-activiteiten van belang zijn voor de zelfeffectiviteit van ouders bleek ook uit de antwoorden van ouders op de stelling: 'De steun van andere ouders geeft mij meer zelfvertrouwen'. Van de ouders die de vraag hebben beantwoord was 82 procent het helemaal eens met de stelling, de andere 18 procent was het eens. Een aantal ouders gaven hierop een toelichting:

- *“Je voelt je gehoord en begrepen. Je bent niet de enige die tegen datgene aanloopt. Vaak lopen de ouders tegen hetzelfde aan omdat de kinderen allemaal ongeveer even oud zijn. Denk aan: picky eaters, moeilijk slapen, moeite met klanken, treuzelgedrag etc. We wisselen ook ideeën uit. Denk aan; gezond eten, activiteit ideeën.”*
- *“Ja, want het is beter voor een ouder dat ze ondersteuning krijgt want dan kan ze het ook beter met haar kind hiermee omgaan”.*
- *“Niemand perfect is. Alles neemt tijd, geduld, liefde.”*

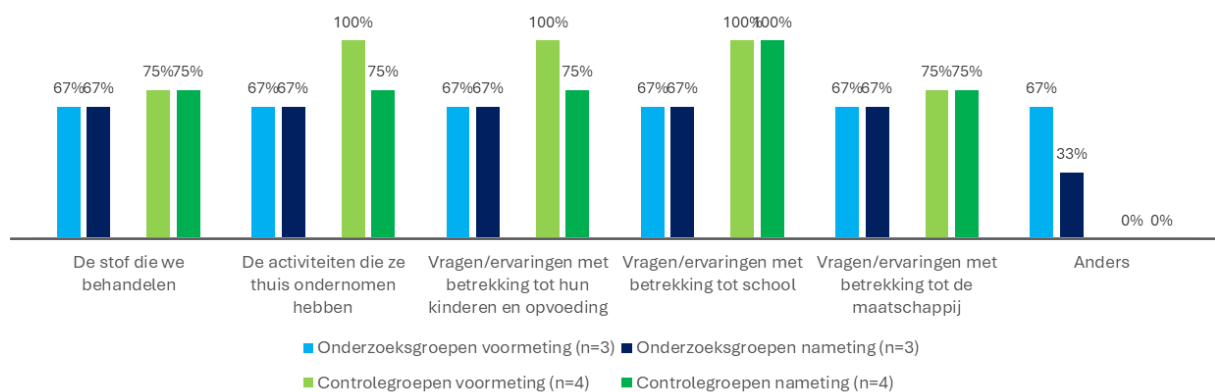

Contact tussen ouders onderling

Alle begeleiders merken dat ouders samen praten tijdens de bijeenkomsten. Als het gaat over gespreksonderwerpen van ouders is een vergelijkbaar beeld zichtbaar tussen de onderzoeks- en controlegroepen (zie Figuur 19). Wel worden vragen en ervaringen met betrekking tot school vaker gehoord in de controlegroepen. Volgens de begeleiders van alle onderzoeksgroepen is de uitwisseling tussen ouders intentioneel vanuit ouders, zij geven dit zowel bij de voor- als de nameting aan. Onder de begeleiders van de controlegroepen denkt de helft zowel op de voor- als de nameting dat deze uitwisseling intentioneel is.

Begeleiders van de onderzoeksgroepen noemden ook andere zaken die ouders samen bespreken, zoals dagelijkse zaken uit het leven van de ouders: “Boodschappen die duur zijn. Waar ze dingen kopen, hoe ze worden bejegend in winkels” en “Relaties en thuissituatie.” Op de nameting noemde de begeleider van één van de onderzoeksgroepen “Zelfreflectie”.

Figuur 19. Onderwerpen die besproken worden in de groepen

Meerwaarde onderling contact tussen ouders

Alle begeleiders geloven dat ouders er baat bij hebben als zij samen kunnen overleggen, ervaringen delen en elkaar tips geven. Dit zorgt er volgens de begeleiders voor dat ouders van elkaar leren:

- “Van elkaars ervaringen leren ze ook. Ook van elkaars vragen. Als de één een vraag heeft over logopedie, komt dat vaker ook voor een ander van pas. Net als vragen over de normering op rapporten, waar je goedkoop vlees inkoopt” (onderzoeksgroep; voormeting).
- “Hier leren zij ontzetten veel van, en nemen het goed aan van gelijkgestemden.” (onderzoeksgroep; nameting).
- “Ze kunnen echt van elkaar leren. Vertellen ook graag over hun ervaringen (vooral als ze positief zijn). Fouten, problemen en moeilijke dingen bespreken ze liever niet in een grote groep” (controlegroep; nameting).

Ook zorgt het samen kunnen overleggen, ervaringen uitwisselen en elkaar tips geven er volgens de begeleiders voor dat ouders ergens terecht kunnen en steun aan elkaar en de begeleiding hebben. Begeleiders brengen dit ook in verband met het zelfvertrouwen van ouders:

- “Continuïteit is een van de kernwoorden van ons werk. Niet alleen zijn we er wanneer het slecht gaat met de ouders maar ook wanneer het goed gaat. We leren de ouders goed kennen waardoor we ook sneller zien als er iets mis is. Dit preventief werken zorgt ervoor dat een probleem vaak sneller kan worden aangepakt, dat dit sneller bij de kern kan worden aangepakt en dus niet groter wordt dan nodig. Je merkt dat de behoefte om gehoord te worden, bij iemand terecht te kunnen groot is. Doordat we de ouders wekelijks zien ontstaat deze vertrouwensband en staan ze er niet meer alleen voor. Het zorgt voor zelfvertrouwen, leerzame momenten, nieuwe inzichten en een breder sociaal netwerk.” (onderzoeksgroep; voormeting).

- *"Hun kinderen hebben verschillende leeftijden. Het is goed om ervaringen uit te wisselen en ook het zelfvertrouwen op die manier bij elkaar te vergroten indien je onzeker bent over een bepaalde kwestie."* (onderzoeksgroep; nameting).
- *"Ja, het peer group idee zoals jullie zelf beschrijven. Vind contacten tussen ouders op mijn cursussen heel belangrijk. Ook erg leuk. Zie dat door de verbondenheid die ontstaat zeker de hierboven genoemde voordelen ontstaan en schep daar ook voorwaarden voor (tijd tussendoor om te praten) Maar om te beginnen al fijn dat je door de cursussen iemand hebt bij wie je bij het hek kunt staan bij het schoolplein, die je kinderen een keer ophaalt als jij niet kunt of even oppast. En dat er speelafspraken met elkaars kinderen ontstaan, of dat ouders met hun kinderen samen activiteiten organiseren (vb samen naar Intratuin bolletjes kijken nav mijn ouderles over lentewoorden)."* (controlegroep; voormeting).
- *"Ouders nemen adviezen van andere ouders gemakkelijk over. Ze zien in hen hun gelijken. Zelf stuur ik dan bij of vul ik aan. Ook is het fijn als ze elkaar buiten school of op het plein tegen komen. Het geeft ze een veiliger gevoel. Sommige ouders zijn eenzaam denk ik."* (controlegroep; nameting).

Tenslotte plaatst één van de begeleiders de volgende kanttekening: "Ouders zijn sterk zoekend in heel veel opzichten. Zowel met betrekking tot school als daarbuiten. Ik focus op schoolondersteuning, daarnaast pak ik onderwerpen op waar ik mogelijkheden en kansen zie. Ik kan niet alles, dus focus." (controlegroep).

Reflectie op het onderzoek

Eindproducten

Bij de voormeting is aan de begeleiders gevraagd: 'Wat is de gewenste vorm van het eindproduct?'. Een handreiking wordt het meest genoemd als gewenst eindproduct van dit onderzoek door 86 procent van de begeleiders. Eén begeleider vult aan dat een gedetailleerde uitwerking van werkvormen ondersteund met filmmateriaal de handreiking zou kunnen versterken; door de activiteiten te zien krijgen zij meer vorm. Eén begeleider noemde een factsheet of infographic als gewenst eindproduct (14 procent).

Ervaringen onderzoek

Aan de begeleiders van de onderzoeksgroepen is bij de nameting gevraagd: "Wat heeft deelname aan het onderzoek je opgeleverd aan nieuwe inzichten en vaardigheden met betrekking tot het belang van het ondersteunen van zelfeffectiviteit in jouw oudergroep?" Hierop antwoordden zij:

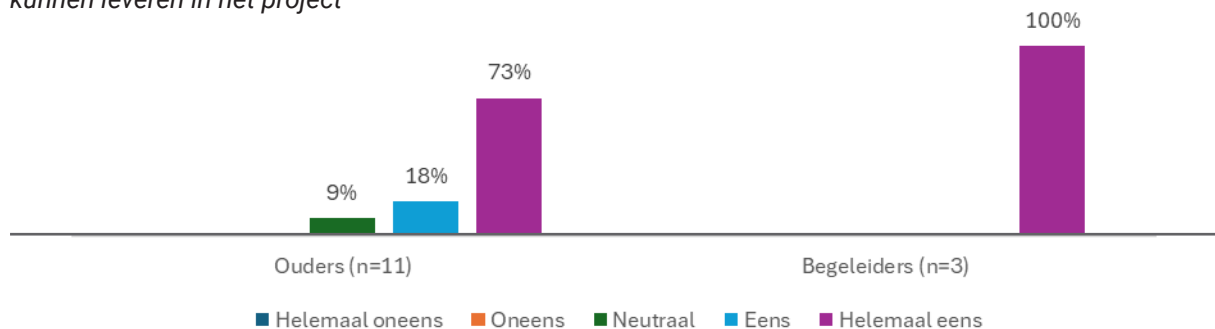
- *"Het heeft mooi inzicht gegeven wat wij hier voor de ouders betekenen."*
- *"Welke middelen je in kunt zetten om meer van en over elkaar te leren."*
- *"De activiteiten naar wat de ouders zelf willen was voor mij nieuw. Ook nooit zelf naar gevraagd. Een aantal ouders lijkt voldoende te weten hoe ze kinderen op moeten voeden en hoe te ondersteunen. Een groter aantal is hierin nog wel onzeker en zoekt antwoorden in de groep zelf. Het mooie hiervan is dat ze elkaar ondersteunen. Het gaat hierbij om verschillende inzichten. Ouders willen meer uitjes en meer sprekers over opvoedkundige onderwerpen: b.v. voeding."*

Aan de begeleiders van de onderzoeksgroepen en de ouders van onderzoeksgroepen is gevraagd antwoord te geven op de stellingen "Ik heb het gevoel dat ik een goede bijdrage heb kunnen leveren in het project" en "Mijn mening werd serieus genomen door alle betrokkenen bij het project." Opvallend is dat 91 procent van de ouders en 100 procent van de begeleiders het (helemaal) eens was met de stellingen (Figuur 20 en 21). Wel zijn de begeleiders positiever dan de ouders. Ouders gaven ook toelichting op de vragen.

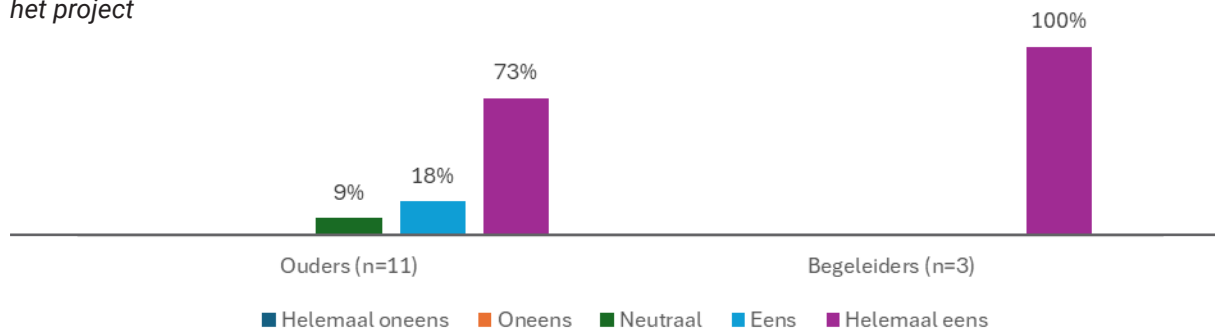

Een ouder schreef over de bijdrage die is geleverd aan het project: *"Ik hoop dat wij allemaal onze bijdrage hebben kunnen leveren"*. Een andere ouder schreef: *"Ik heb veel vragen beantwoord"*. Over het serieus nemen van de meningen van de begeleiders en ouders schreef een ouder: *"We weken vaker af van de opdracht, omdat op dat moment het belangrijker was om over een bepaald onderwerp alle ouders te horen. Dit nam niks weg van het eindresultaat. Ik denk dat het juist toevoegde."*

Figuur 20. Percentage ouders en begeleiders dat het gevoel heeft dat ze een goede bijdrage hebben kunnen leveren in het project

Figuur 21. Percentage ouders en begeleiders dat het gevoel heeft dat hun mening serieus genomen is in het project

De begeleiders en ouders van de onderzoeksgroepen hebben de deelname aan dit onderzoek verschillend ervaren. Eén van de begeleiders was kritisch over de opbrengsten die het onderzoek voor de begeleider zelf had. Dit is de groep die ook voor dit onderzoek al zelfvertrouwen van ouders als een van de doelen ziet en hierdoor al veel aandacht besteedde aan peer support. Ook één van de ouders was kritisch over de opbrengsten voor diens groep:

- *"Het was prima om deel te nemen aan het project. Wel hadden wij wat meer verwacht van wat wij er als begeleiders uit konden halen. Ik heb het idee dat wij vooral informatie gegeven hebben. Daar hadden wij een andere voorstelling van aan het begin van het onderzoek"* (begeleider).
- *"Persoonlijk denk ik dat wij er als groep niet erg veel aan hebben gehad. Maar andere groepen kunnen er zeker baat bij hebben"* (ouder).

De andere begeleiders waren positief over de deelname en opbrengsten:

- *"Ik vond het erg leuk om mee te doen. Hetgeen wat we wilden bereiken werd goed ontvangen. Er is een mooie handleiding geschreven voor toekomstige cursusleiders."*
- *"Ik heb suggesties kunnen doen en die zijn in de resultaten meegenomen."*
- *"Ik vond het goed om te zien hoe de ouders naar hun eigen ervaringen werd gevraagd, met name de foto of voorwerp van henzelf met het verhaal erbij. Hier was ik zelf niet opgekomen. Wat dat betreft zou ik zelf nog wat ondersteuning kunnen gebruiken. Daarom vind ik het ook erg belangrijk dat we gezamenlijke bijeenkomsten hebben, waarbij we elkaar kunnen activeren tot nieuwe activiteiten."*

Ouders noemden vaak de bijdrage die het project heeft gehad voor hun woordenschat. Zo draagt dit bij aan versterking van de basisvaardigheden Dit werd door drie ouders genoemd:

- *"Dit was geweldig. Ik heb veel nieuwe woordenschat geleerd."*
- *"Ik heb veel nieuwe woorden geleerd."*
- *"Nieuwe woord. Goed lezen."*

Samenvatting resultaten vragenlijsten

De groepen die deelnamen aan het onderzoek verschilden in omvang, doel, kenmerken van de deelnemers en thema's. Dat was zowel het geval bij de groepen die aan het onderzoek deelnamen, als bij de controlegroepen. Bij de onderzoeksgroepen schatte de begeleiders aan het begin van het traject wel in dat de ouders uit hun groepen een grotere behoefte hebben om ondersteuning te krijgen in het zelfvertrouwen.

De begeleiders van de groepen schatten de zelfeffectiviteit van ouders aan het begin van het onderzoek al vrij hoog in. In de nameting zijn er kleine stijgingen en dalingen te zien van de inschattingen bij zowel de onderzoeks- als de controlegroepen: begeleiders van de onderzoeksgroep zien een stijging in het vertrouwen van ouders in de eigen opvoedvaardigheden en concrete opvoedkennis, maar een daling in de mate waarin de ouders het gedrag van hun kind positief kunnen beïnvloeden. Bij de controlegroepen is er juist een kleine stijging te zien in de mate waarin de ouders volgens de begeleiders in staat zijn om het gedrag van hun kind positief te beïnvloeden, terwijl er op de andere aspecten kleine dalingen geconstateerd worden.

Het belang van peer support wordt door de begeleiders van de groepen onderschreven. De mate waarin begeleiders het belangrijk vinden dat ouders samen praten over thema's die al dan niet aan de orde komen in de groep verschilt tussen de onderzoeksgroep en de controlegroep; de onderzoeksgroepen vonden dit op de voor- en nameting belangrijker. Alle ouders hechten belang aan de peer support-activiteiten.

De gehanteerde onderzoeksmethode van *social design thinking* wordt door alle betrokkenen positief gewaardeerd. Begeleiders waren unaniem positief; de ouders overwegend positief.

5 Conclusies en discussie

In dit hoofdstuk wordt antwoord gegeven op de onderzoeksvragen en wordt in de discussie beschouwd hoe het proces van co-creatie en *social design thinking* verlopen is. Ook wordt ingegaan op de rol van de onderzoekers in het onderzoeksproces.

Conclusies

Deze hoofdvraag stond in het project centraal: In hoeverre wordt door ouders en begeleiders van oudergroepen het belang en het stimuleren van ouderlijke zelfeffectiviteit bij ouders met (een risico op) beperkte basisvaardigheden onderschreven, (h)erkend en versterkt in VVE-programma's en welke rol speelt peer support hierbij? Het op *social design thinking* gebaseerde co-creatietraject heeft zichtbaar gemaakt dat peer support een belangrijke rol speelt bij het stimuleren van ouderlijke zelfeffectiviteit bij ouders met beperkte basisvaardigheden (in het Nederlands) op bepaalde gebieden^b. Het heeft ook laten zien én gestimuleerd dat peer support en ouderlijke zelfeffectiviteit op verschillende manieren door begeleiders versterkt kunnen worden.

Het in co-creatie samenwerken met onderzoekers, ouders en begeleiders heeft zowel voor de begeleiders als ouders plezier en meer bewustzijn van de waarde van peer support voor het geloof in eigen kunnen opgeleverd. Het heeft ook meer wederzijds begrip opgeleverd, zowel tussen de ouders en begeleiders. Het heeft bijgedragen aan creativiteit in werkvormen en aan meer bij de ouders aansluitende werkvormen die (ook) bijdragen aan de stimulering van diverse basisvaardigheden. Ouders hebben heel concrete ideeën over wat voor hen belangrijk is en ervaren het als gelijkwaardige partner meegenomen worden in het proces als bijzonder positief.

Peer support kan worden ingezet in VVE-programma's om ouderlijke zelfeffectiviteit te stimuleren bij ouders met (een risico op) beperkte basisvaardigheden (subvraag a). Peer support blijkt een cruciaal element in het succes van de oudergroepen; wanneer de omgeving veilig genoeg is voor peer support lijkt toename in zelfeffectiviteit van ouders vrijwel een logisch gevolg.

Uit navraag bij de ouders die deelnamen aan het onderzoek blijkt dat de impact van peer support in een VVE-programma op de ouderlijke zelfeffectiviteit significant kan zijn (subvraag b). Dit kwam met name tot uitdrukking in de tweede bijeenkomst bij het vullen van de bomen met ervaringen en wensen op dit vlak. De ouders voelen zich door de peer support meer competent in het ondersteunen van hun kind in de brede ontwikkeling, dus zowel op het gebied van opvoeding als de sociale en emotionele ondersteuning. Door vragen aan andere ouders te stellen leren de ouders van elkaar, bijvoorbeeld over activiteiten die ze met hun kinderen zouden kunnen doen. Als ze in de ouderbijeenkomsten informatie krijgen over het onderwijs dat hun kind volgt, dan kunnen ze daar met de andere ouders over praten en hun kind hulp bieden bij schoolwerk. Onderdeel zijn van een netwerk van ouders maakt dat ze zich niet alleen voelen staan als opvoeder.

^b Het hebben van beperkte vaardigheden betekent niet dat dit de hele persoon definieert, maar dat het hier kan gaan om een bepaald aspect. Dit onderzoek heeft laten zien dat ouders een breed scala aan talenten en vaardigheden bezitten, ongeacht hun opleidingsniveau of achtergrond. In de oudergroepen namen zowel theoretisch als praktisch geschoolde ouders deel, waarbij bijvoorbeeld ouders met een theoretische opleiding en een migratieachtergrond Nederlands oefenden en praktisch geschoolde ouders uitblonden in vaardigheden zoals budgetteren. De ervaringsdeskundige benadrukt dat iedere ouder unieke kwaliteiten en ervaringen meebrengt. Het is daarom van belang om niet te stigmatiseren, maar juist de kracht en diversiteit van ouders te erkennen, te benutten en ouders in hun kracht te zetten.

Gedurende het onderzoek bleek dat de begeleiders van de oudergroepen die actief deelnamen aan het onderzoek het belang van de zelfeffectiviteit van ouders en de rol van peer support al in bepaalde mate toepasten, maar zich er nog niet altijd van bewust waren hoe ze het doelgericht zouden kunnen inzetten. Hierdoor waren zij zeer goed in staat om met ons mee te denken hoe we hierover informatie zouden kunnen ophalen en hoe ze hier andere groepen over zouden kunnen informeren. De begeleiders van de twee deelnemende oudergroepen met een focus op VVE hebben zicht gekregen op een bredere zelfeffectiviteit; breder dan een focus op het begeleiden van het kind bij de schoolse ontwikkeling.

Door deelname aan het proces hebben de begeleiders breder zicht gekregen op de inzet van peer support met betrekking tot de zelfeffectiviteit van ouders met (een risico op) beperkte basisvaardigheden. De werkvormen die in co-creatie zijn ontwikkeld in dit project bieden handvatten voor de begeleiders om in kaart te brengen welke behoefte er leeft onder ouders met (een risico op) beperkte basisvaardigheden om peer support te ontvangen en te geven (subvragen c en d). Deze werkvormen zijn beproefd in de oudergroepen. Professionals hebben op basis van het huidige project de volgende suggesties overgenomen: vragen naar wat de wensen van de ouders zelf zijn wat betreft uitwisseling en peer support en de inzet van de werkvormen om het gesprek hierover te voeren. De begeleiders hebben gemerkt dat ze de invulling van peer support meer samen met de ouders kunnen vormgeven. In de groepen die een meer educatieve focus hebben, is peer support door het onderzoek nadrukkelijker onder de aandacht gekomen.

Discussie

In dit onderzoek zijn we vanuit het concept van 'social design' en de daarbij behorende stappen, samen met onderzoekers, ouders en begeleiders aan de slag gegaan met een verkenning van de meerwaarde van peer support en zelfeffectiviteit. Doordat we de tijd hebben genomen voor een kennismakingsbijeenkomst en vanwege de persoonlijke benadering kreeg het onderzoek een gezicht voor de ouders. Er was direct ruimte om uitleg te vragen en te geven en vragen te beantwoorden. Dit alles heeft draagvlak bij de ouders gecreëerd voor deelname. Dat was van belang voor het verdere verloop het onderzoek en heeft ervoor gezorgd dat de verdere respons en actieve deelname hoog was. Door de gelijkwaardige en informele (toegankelijke) kennismaking is door ons geïnvesteerd in de relatie met de ouders. Deze manier van starten van het onderzoek hangt in belangrijke mate samen met het *social design thinking*.

Andere aspecten die hebben bijgedragen aan een goed verloop van het co-creatieproces zijn:

- Een gedegen voorbereiding: op basis van informatie uit de eerste bijeenkomst heeft ervoor gezorgd dat het onderzoek de ouders faciliteerde in het zo goed mogelijk hun wensen en behoeften aangeven.
- De werkvorm in de tweede bijeenkomst bleek goed te werken en aangepast te kunnen worden aan de verschillen tussen de groepen.
- Het uitwerken van een activiteit naar een handleiding was na uitleg en door het volgen van het format goed te doen voor zowel ouders als begeleiders. De ouders waren betrokken en wisten goed wat wel of juist niet hun voorkeur had.
- De activiteiten bleken dusdanig vormgegeven te zijn dat ze voor betrokkenheid en interesse van de ouders zorgden.
- Er was veel ruimte voor onderling contact en het ontstaan en in praktijk brengen van peer support
- De activiteiten boden daarnaast ruimte voor het oefenen van basisvaardigheden zoals woordenschat.

- Een belangrijke kracht die bijgedragen heeft aan geleerde lessen en inzichten is het plezier waarmee er verschillende werkvormen zijn uitgedacht en uitgetoetst.
- Door het proces (gelijkwaardigheid, co-creatie) voelden zowel begeleiders als ouders zich gehoord en gezien en ook dit heeft bijgedragen aan zelfeffectiviteit (bijv. de denksessie, waarbij ouders ongeremd hun input gaven ook al spraken zij een andere taal, kenden ze niemand, etc.).

De resultaten van het project zijn divers. Er zijn lessen opgehaald als het gaat om succesvol samenwerken met ouders en inzichten in het samenwerkingsproces. Daarnaast zijn er verschillende concrete werkvormen opgeleverd voor professionals om behoeften en wensen op te halen bij ouders. De ouders hebben aangegeven dat deze werkvormen fijn, leuk en passend zijn. Daarnaast kunnen begeleiders er direct mee aan de slag. Eén van de begeleiders gaf hierover aan blij te zijn dat uit dit onderzoek niet alleen naar voren komt wat effectief is, maar ook concreet hoe je dat kunt doen. Daarnaast worden in de handleidingen tips gegeven voor maatwerk. Hierdoor zijn de activiteiten direct toepasbaar in groepen uit diverse contexten en diverse doelgroepen. Het hebben van een gezamenlijk doel is een van de succesfactoren in social design, blijkt ook uit het onderzoek van Kuchler en collega's⁴². Maar ook in de mindset van de ouders en de begeleiders is er gedurende het proces al veel in werking gezet, door over onderwerpen als peer support en zelfeffectiviteit met elkaar van gedachten te wisselen.

Reflectie rol onderzoekers

Een *social design* aanpak met een duidelijk plek voor co-creatie vergt een gelijkwaardige positie en bijbehorende houding van alle partners. Dus ook van de onderzoekers. De onderzoekers zijn zich hier vanaf het begin van het proces bewust van geweest, en hebben deze gelijkwaardige positie ook bewust aandacht gegeven in hun eigen handelen in de oudergroepen. Maar bewust zijn van het belang van een gelijkwaardige positie en het ook daadwerkelijk zijn van een gelijkwaardige partner is niet hetzelfde. Zeker in een context die niet gelijkwaardig is, zoals in een 'lessituatie' waarin ouders vaardigheden en kennis komen opdoen van de Nederlandse taal en samenleving.

Het daadwerkelijk zijn van een gelijkwaardige partner als onderzoeker ging gedurende het proces steeds beter; van het ervaren van ongemak door het buiten de eigen bubbel komen, naar het meer onderdeel voelen van de oudergroep. Vooral door het delen van persoonlijke ervaringen rondom bepaalde thema's (zoals gezondheid, eigen opvoeding, culturele gewoonten) en het vertellen over ervaringen en vragen rondom de opvoeding van eventuele eigen kinderen heeft het geholpen om als onderzoekers, begeleiders en ouders meer op gelijke voet samen op te trekken en vertrouwen in elkaar te krijgen; iets wat ook in internationaal onderzoek van onder andere Fang en collega's⁴¹ wordt onderschreven. Een belangrijke impuls hierbij was ook de visualisatieopdracht (foto van eigen gezin). Het laten zien van de 'mens achter de onderzoeker' heeft de onderzoekers geholpen zich meer als gelijkwaardige partner te presenteren.

Hetzelfde zagen we overigens ook bij de begeleiders. Voor de begeleiders was het belangrijk om te zien dat wij respect hadden voor de ouders en ons aanpasten aan de groep, bijvoorbeeld als het gaat om het taalgebruik. De ervaringsdeskundige die vanuit Stichting PAS betrokken was, en die de begeleider is van een van de oudergroepen, zag gedurende het onderzoek ook dat de relatie tussen de onderzoekers met ouders en haarzelf steeds gelijkwaardiger werd. Waar zij in het begin, bij het meer theoretisch deel van het onderzoek, zich soms niet op haar plek voelde en het idee had dat de onderzoekers vooral met elkaar praatten, zag zij toen één van de onderzoekers voor de testbijeenkomst in haar groep kwam een gelijkwaardig partner. De onderzoeker vroeg vooraf aan de begeleider of deze tips had om de bijeenkomst fijn te laten verlopen. Tijdens deze bijeenkomst deed de onderzoeker mee en 'ondervroeg' de ouders niet maar stelde vragen om elkaar te leren kennen uit oprechte interesse naar de ouders als persoon. De begeleider heeft dit als erg prettig ervaren.

Het onderzoek heeft voor alle betrokkenen verhelderd wat de rol van peer support kan zijn en hoe het de zelfeffectiviteit kan versterken. De methode van *social design thinking* heeft daarin als een vliegwiel gefungeerd. De gelijkwaardigheid tussen de betrokkenen vormde een krachtig ingrediënt dat heeft bijgedragen aan het welslagen van het onderzoek. De ervaringsdeskundige merkte dit bijvoorbeeld doordat de onderzoeker die bij haar kwam vooraf tips vroeg over hoe de onderzoeker zich cultuursensitief kon gedragen tijdens de testbijeenkomst. Daarnaast gaf de onderzoeker aan dat zij kwam om van de ouders te leren en sprak met hen uit oprechte interesse in de ouders. De ervaringsdeskundige zag de ouders hierdoor 'groeien'. Hierbij waardeerde zij ook dat de onderzoeker niet op een laptop typte en observeerde, maar soms iets opschreef op een kladblok terwijl zij meedeed met de activiteit en deel was van de groep. Het zou goed zijn om in het kader van het versterken van interventies vaker samen op te trekken als onderzoekers, aanbieders en ouders en gezamenlijk aanbevelingen te formuleren. Dit draagt ook bij aan empowerment van ouders.

Stichting PAS heeft het proces als prettig ervaren. Niet alleen hebben de onderzoekers vanuit die organisatie met collega's uit verschillende invalshoeken gelijkwaardig samengewerkt binnen dit proces, maar ook met Arnhemse ouders en begeleiders van oudergroepen. Stichting PAS richt zich op het versterken van de omgeving van het kind: de ouders/opvoeders en de professionals op en rondom kinderopvang en school. Peer support en de zelfeffectiviteit van ouders spelen hierin een belangrijke rol. Stichting PAS heeft meer inzicht gekregen in wat peer support en zelfeffectiviteit kan betekenen door de gesprekken hierover met ouders en begeleiders tijdens de bijeenkomsten. Tijdens dit onderzoek heeft Stichting PAS gemerkt dat peer support een sterkere focus kan krijgen in de eigen oudergroepen. Ook binnen het Arnhemse netwerk is peer support hoger op de agenda gekomen. Stichting PAS vond het van grote meerwaarde om samen met de doelgroep een product te ontwikkelen dat door de samenwerking goed aansluit bij de praktijk en direct van meerwaarde is en kan worden toegepast. Daarom is Stichting PAS van plan in de toekomst vaker op deze manier te gaan werken. Ook zouden zij graag nog meer activiteiten uitwerken met ouders om tot een activiteitenbank voor begeleiders van oudergroepen te komen.

Kanttekeningen kwantitatieve metingen

Wisseling groep. Tijdens het onderzoek is een onderzoeksgroep vervangen door een andere oudergroep. Hierdoor hebben twee verschillende begeleiders de voor- en nameting ingevuld, wat mogelijk een vertekend beeld geeft van de verschillen tussen beide metingen.

Validiteit voormeting. De begeleiders waren vanaf het begin betrokken bij het onderzoek, wat passend is bij design thinking en co-creatie. Dit kan echter invloed hebben gehad op hun antwoorden bij de voormeting, aangezien zij al ervaringen en indrukken hadden opgedaan. De groepen werden begeleid door ervaren professionals met expertise in groepsvorming en peer support. Hierdoor was er geen sprake van een experimentele onderzoeksopzet. Wel is de ontwikkeling van deelnemende groepen gedurende het onderzoek vergeleken met niet-deelnemende groepen.

Klein aantal groepen en deelnemers. Alleen moeders namen deel aan de oudergroepen, waardoor geen generaliseerbare uitspraken gedaan kunnen worden over gemengde groepen. Door het beperkte aantal deelnemers kon er geen toetsende statistiek worden uitgevoerd en kunnen geen significante verschillen tussen de groepen worden vastgesteld. Descriptieve analyses hebben echter inzicht gegeven in de groepsverschillen.

Onderzoeksdesign. De kwantitatieve metingen die in eerste instantie een beperkte rol speelden in ons onderzoeksdesign hebben meer nadruk gekregen op verzoek van de beoordelingscommissie. Met ons onderzoek hebben we laten zien dat deze focus op traditionele kwantitatieve onderzoeksmethoden niet altijd passend is bij het in co-creatie ontwerpen van een aanpak en empowerment van ouders

met beperkte basisvaardigheden. Juist de kwalitatieve resultaten, zoals beschreven in hoofdstuk 3 en de reacties op de open vragen in de vragenlijsten hebben ons veel informatie gegeven waarmee de onderzoeksvragen beantwoord konden worden.

Aanbevelingen

De ervaringsdeskundige voelde zich niet vanaf het begin gelijkwaardig betrokken bij het onderzoek. Tijdens de overleggen met de onderzoekers wist zij vaak niet goed waar het over ging en wat zij kon bijdragen. Zij zou daarom onderzoekers die ook met deze manier van onderzoeken aan de slag gaan aanraden om vooral in het eerste theoretische deel van het onderzoek zelf kritisch na te denken wat voor de ervaringsdeskundige relevant is. Door vooraf gerichte vragen aan ervaringsdeskundigen te stellen waar zij voor een overleg vast over na kunnen denken, kunnen zij op een efficiënte manier een bijdrage leveren aan de opzet van het onderzoek. Naarmate het onderzoek praktischer en concreter wordt is dit minder nodig en groeit de rol van de ervaringsdeskundige. Op deze manier wordt er ook rekening gehouden met de beperkte tijd die beschikbaar is voor ervaringsdeskundigen werkzaam in het onderwijs.

Organisaties en groepen die ook volgens de methode van *social design thinking* zouden willen werken zouden de volgende aanbevelingen ter harte kunnen nemen om het proces te optimaliseren:

- Wees alert op randvoorwaarden: een goede voorbereiding treffen, facilitering voor alle deelnemers, afstemmen van verwachtingen met begeleiders en ouders
- Ga uit van gelijkwaardigheid; zorg ervoor dat onderzoekers niet domineren in het proces.
- Direct contact/kennismaking tussen de onderzoekers en praktijkpartners is van wezenlijk belang.
- Het gelijkwaardig betrekken van een ervaringsdeskundige in alle fases van het project (dus inclusief het opstellen van een projectplan) is van groot belang om van verschillende kennisbronnen gebruik te kunnen maken: niet alleen wetenschappelijk maar ook *tacit knowledge*/ ervaringskennis. Let hierbij op dat de ervaringsdeskundige vanaf het begin gelijkwaardig en actief betrokken wordt.
- Zorg voor goede/tijdige communicatie die afgestemd is op de doelgroep.
- Gebruik interviews en werkvormen in plaats van vragenlijsten om ervaringen en meningen op te vragen.

Oudergroepen die peer support en ouderlijke zelfeffectiviteit willen versterken, zouden de volgende aanbevelingen ter harte kunnen nemen om het proces te optimaliseren:

- Zet de activiteiten uit de handleidingen van dit onderzoek in om de eerste stappen te zetten en de wensen van de ouders in kaart te brengen.
- Stem vooraf duidelijk verwachtingen af. Wat wil je bereiken met deze aanpak?
- Ga in gesprek met ouders; wat willen zij leren en bespreken? Wanneer hebben mensen uit de groep steun aan elkaar? Dit kan per groep verschillen, maar ook de wijze waarop je deze onderwerpen met elkaar zou willen/kunnen bespreken. Persoonlijke interesse in de ouders kan hen al laten 'groeien' volgens de ervaringsdeskundige. Enkel het gesprek aangaan kan dus al bijdragen aan het zelfvertrouwen van ouders. Het gesprek met elkaar aangaan is ook een van de manieren om op een impliciete wijze de basisvaardigheden van de deelnemers te ondersteunen, omdat er in die gesprekken begrippen aan bod komen die in de context van de activiteiten verduidelijkt kunnen worden.
- Doorloop met de oudergroep de fases van *social design thinking* om samen activiteiten te bedenken waarmee de ouderlijke zelfeffectiviteit kan worden versterkt. Daarnaast kan met ouders worden bedacht voor welke basisvaardigheid zij aandacht willen hebben en op welke manier. Op deze manier passen de activiteiten bij de specifieke groep. Daarnaast voelen ouders zich gezien wanneer zij zelf mee mogen denken over de activiteiten.

- Peer support kan het best tot stand komen wanneer de begeleider van de groep zich gelijkwaardig opstelt en ouders ruimte geeft om met elkaar in gesprek te gaan. Hou er rekening mee dat er, om ouders deze ruimte te geven, niet strak gepland kan worden maar er ook in de tijd voldoende ruimte moet zijn voor ouders tijdens de bijeenkomsten.
- Wees je bewust van het belang van de ervaringskennis van de begeleider en ouders om met de aanpak aan de slag te gaan. Alleen door ervaringskennis in te zetten kan de peer support zo vorm krijgen dat deze optimaal aansluit bij de doelgroep.
- *Social design thinking* begint niet bij de uitvoering van de onderzoeksstappen maar bij het eerste contact tussen de betrokkenen waarin besproken wordt welk gezamenlijk belang er is om een vraagstuk op te pakken.

Deze suggesties worden gedaan voor vervolgonderzoek:

- Volg een grotere groep (meer ouders en meer groepen) om genuanceerd in kaart te brengen hoe de activiteiten aangepast zouden moeten worden aan verschillende kenmerken van de oudergroepen en de deelnemende ouders.
- Maak gebruik van interviews of een mondelinge monitor voor het meten van impact bij de begeleiders. Doordat het *social design thinking* proces al vanaf de werving bewust en onbewust invloed heeft op de deelnemende begeleiders zou voor impactmeting tussentijdse korte evaluatiemomenten een goed middel kunnen zijn.
- Betrek een ervaringsdeskundige/ ervaringsdeskundigen vanaf het begin op een gelijkwaardige en actieve manier. Wanneer in wetenschappelijke termen wordt gepraat kan dit voor de ervaringsdeskundige afschrikken, zorg dat de overleggen met de ervaringsdeskundigen inhoud hebben die voor iedereen interessant is.
- Meer activiteiten uitwerken om tot een gereedschapskist voor begeleiders te komen. Daarnaast zou het meerwaarde hebben als onderzoekers nog meer als partner samen te werken met de groepsbegeleiders, om die te kunnen ondersteunen bij het toepassen van de inzichten uit het project.

Literatuur

1. Jones, T.L. & Prinz, R.J. (2005). Potential roles of parental self-efficacy in parent and child adjustment: A review. *Clinical Psychology Review*, 25(3), 341–363. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2004.12.004>
2. Glatz, T., Lippold, M., Chung, G., & Jensen, T. M. (2023). A systematic review of parental self-efficacy among parents of school-age children and adolescents. *Adolescent Research Review*. <https://doi.org/10.1007/s40894-023-00216-w>
3. Liu, Y., & Leighton, J. P. (2021). Parental self-efficacy in helping children succeed in school favors math achievement. *Frontiers in Education*, 6, 657722. <https://doi.org/10.3389/feduc.2021.657722>
4. Stichting Lezen & Schrijven. (2020). *Laaggeletterde ouders in de Voor- en Vroegschoolse Educatie*. https://www.lezenenschrijven.nl/sites/default/files/2022-09/13%20sept%20rapport%20Laaggeletterde%20ouders%20in%20de%20Voor-%20en%20Vroegschollse%20Educatie_0.pdf
5. CBS. (2022). *Landelijke jeugdmonitor 2022*. <https://www.cbs.nl/nl-nl/publicatie/2022/45/jaarrapport-2022-landelijke-jeugdmonitor>
6. SCP. (2021a). *Sociale netwerken van ouders. Steun bij de opvoeding en andere ouderschapstaken*. <https://www.scp.nl/publicaties/publicaties/2021/03/09/sociale-netwerken-van-ouders>
7. SCP. (2021b). *Samen of gescheiden naar school. De betekenis van sociale scheiding en ontmoeting*. <https://www.scp.nl/publicaties/publicaties/2021/02/04/samen-of-gescheiden-naar-school>
8. SCP. (2023). *Eigentijdse ongelijkheid. De postindustriële klassenstructuur op basis van vier typen kapitaal. Verschil in Nederland 2023*. <https://www.scp.nl/publicaties/publicaties/2023/03/07/eigentijdse-ongelijkheid>
9. Engbers, W. & Van Mens, M. (2020). *G4 voorstel tegen kansenongelijkheid. Achtergrondrapport*. https://openresearch.amsterdam/image/2020/9/24/achtergrondrapport_kansenongelijkheid.pdf
10. Manz, P. H., Hughes, C., Barnabas, E., Bracaliello, C., & Ginsburg-Block, M. (2010). A descriptive review and meta-analysis of family-based emergent literacy interventions: To what extent is the research applicable to low-income, ethnic-minority or linguistically-diverse young children? *Early Childhood Research Quarterly*, 25(4), 409-431. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2010.03.002>
11. Mol, S., Bus, A.G., De Jong, M.T., & Smeets, D.J.H. (2008). Added value of dialogic parent–child book readings: A meta-analysis. *Early Education and Development*, 19, 7-26. <https://doi.org/10.1080/10409280701838603>
12. Van Steensel, R., McElvany, N., Kurvers, J., & Herppich, S. (2011). How effective are family literacy programs? Results of a meta-analysis. *Review of Educational Research*, 81(1), 69-96. <https://www.jstor.org/stable/23014288>
13. Smit, F., Driessen, G., Van Kuijk, J., & De Wit, C. (2008). *VVE en ouders. Ouderbetrokkenheid en -participatie in de Voor- en Vroegschoolse Educatie. ITS*.
14. Van Steensel, R., Fikrat-Wevers, S., Bramer, W., & Arends, L. (2019). *Stimulering van geletterdheid met ouder-kindprogramma's voor kinderen in achterstandssituaties. Een meta-analyse van effecten en werkzame elementen*. Stichting Lezen. https://www.lezen.nl/sites/default/files/ouderkindprogrammas_2019_digitaal2.pdf
15. Denessen, E. (2019). Parental involvement in the Netherlands. In A. Paseka & D. Byrne (Eds.), *Parental involvement across European education systems. Critical perspectives* (pp. 64-76). Routledge.
16. Groff, C. & De Wit, M. (2022). *Wat werkt in het betrekken van laagopgeleide NT1- en NT2-ouders bij de ontluikende geletterdheid van hun kinderen?* Kohnstamm Instituut. <https://kohnstamminstituut.nl/rapport/wat-werkt-in-het-betrekken-van-laagopgeleide-nt1-en-nt2-ouders-bij-de-ontluikende-geletterdheid-van-hun-kinderen/>
17. Notten, N., & De Wijs, F. (2017). *Een beeld van de laaggeletterde ouder: Een onderzoek naar achtergrondkenmerken, leesopvoeding en taalprestaties in laaggeletterde gezinnen*. Stichting Lezen. https://www.lezen.nl/sites/default/files/een-beeld_van_de_laaggeletterde_ouder_online.pdf
18. Helleman, G., Notten, N., Van der Veen, H., & Verharen, L. (2021). *Gezondheidsverschillen*. Platform Stad en Wijk.
19. Green, B. L., Furrer, C., & McAllister, C. (2007). How do relationships support parenting? Effects of attachment style and social support on parenting behavior in an at-risk population. *American Journal of Community Psychology*, 40, 96-108. <https://doi.org/10.1007/s10464-007-9127-y>
20. Notten, N., Van Mourik K., De Vries, S., Noordewier, Y., & De Haan, J. (2023). *Gidsen als bruggenbouwers en hulpbronnen. Kansen en de kracht van het informele*. Movisie. <https://www.movisie.nl/publicatie/gidsen-bruggenbouwers-hulpbronnen>
21. Pellecchia, M., Nuske, H. J., Straiton, D., McGhee Hassrick, E., Gulsrud, A., Iadarola, S., ... & Stahmer, A. C. (2018). Strategies to engage underrepresented parents in child intervention services: A review of effectiveness and co-occurring use. *Journal of Child and Family Studies*, 27, 3141-3154.
22. Stoep, J., Van der Lee, A., Mullink, A., & Simonis, J. (2021). *Educatief partnerschap in VVE op afstand. Werkzame principes in het bieden van virtuele ondersteuning aan ouders van risicoleerlingen*. Expertisecentrum Nederlands/Stichting PAS. <https://expertisecentrumnederlands.nl/uploads/default/e/n/enpas-2021-educatief-partnerschap-in-vve-op-afstand-zonmw-covid-19-rapport-0.pdf>
23. Dodds, R.L., Yarbrough, D.V., & Quick, N. (2018). Lessons learned: Providing peer support to culturally diverse families of children with disabilities or special health care needs. *Social Work*, 63, 261-264. <https://doi.org/10.1093/sw/swy019>
24. Armstrong, J., Elliott, C., Davidson, E., Mizen, J., Wray, J., & Girdler, S. (2021). The power of playgroups: Key components of supported and therapeutic playgroups from the perspective of parents. *Australian Occupational Therapy Journal*, 68(2), 144-155. <https://doi.org/10.1111/1440-1630.12708>
25. Lee, J. D., Terol, A. K., Yoon, C. D., & Meadan, H. (2023). Parent-to-parent support among parents of children with autism: A review of the literature. *Autism*, 13623613221146444. <https://doi.org/10.1177/13623613221146444>

26. **Breed, M., Van Eekeren, F., & Duiveman, R. (2021).** Sporten en bewegen in een wereld van verschillen. In G. Helleman, N. Notten, H. Van der Veen, & L. Verharen (Reds.), *Gezondheidsverschillen* (pp. 33-36). Platform Stad en Wijk.
27. **Van den Nulft, D. & Verhallen, M. (2023).** Databank effectieve jeugdinterventies: beschrijving 'LOGO 3000'. Nederlands Jeugdinstituut. www.nji.nl/jeugdinterventies
28. **Keijl, T. (2022).** Social design is beloftevol voor inwonerparticipatie. <https://www.movisie.nl/artikel/social-design-beloftevol-inwonerparticipatie>
29. **Tromp, N., & Vial, S. (2023).** Five components of social design: A unified framework to support research and practice. *The Design Journal*, 26(2), 210-228. <https://doi.org/10.1080/14606925.2022.2088098>
30. **Bektas, G., Boelsma, F., Seidell, J. C., & Dijkstra, S. C. (2023).** Development of a health promotion action with mothers aiming to support a healthy start in life for children using Participatory Action Research. *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-being*, 18(1), 2223415. <https://doi.org/10.1080/17482631.2023.2223415>
31. **Jansen, C., Ansari, B., Geelen, M., & Verharen, L. (2019).** Waar een klein project groot in is, constructie van een interventie door doen en dialoog. *Journal of Social Intervention: Theory and Practice*, 28(7), 15-22. <https://doi.org/10.18352/jsi.631>
32. **Ligtermoet, I., & Okma, K. (2014).** Steun voor aanstaande ouders bij ouderschap en opvoeding. Nederlands Jeugdinstituut. <https://www.nji.nl/system/files/2021-05/Steun-voor-aanstaande-ouders-bij-ouderschap-en-opvoeding.pdf>
33. **Kimbell, L., & Julier, G. (2019).** Confronting bureaucracies and assessing value in the co-production of social design research. *CoDesign*, 15(1), 8-23. <https://doi.org/10.1080/15710882.2018.1563190>
34. **Woolgar, M., Humayun, S., Scott, S., & Dadds, M. R. (2023).** I know what to do; I can do it; it will work: the Brief Parental Self Efficacy Scale (BPSES) for parenting interventions. *Child Psychiatry & Human Development*, 1-10.
35. **Wittkowski, A., Garrett, C., Calam, R., & Weisberg, D. (2017).** Self-report measures of parental self-efficacy: A systematic review of the current literature. *Journal of child and family studies*, 26, 2960-2978.
36. **Beek, S., Rooijen, A. van & Wit, C. de (2007).** Samen kun je meer dan alleen: Educatief Partnerschap met ouders in primair en voortgezet onderwijs. Den Haag: Primair/KPC Groep.
37. **Van der Pluijm, M.S. (2020).** At Home in Language: Design and evaluation of a partnership program for teachers with lower educated parents in support of their young children's language development. <https://research.ou.nl/en/publications/athome-in-language-design-and-evaluation-of-a-partnership-progra>
38. **Mulder, F., Timman, Y., & Verhallen, S. (2009).** Basiswoordenlijst Amsterdamse Kleuters (BAK-lijst). ITTA. <https://www.lowan.nl/po/lesmateriaal/bak-lijst/>
39. **ITTA (z.d.).** Het Ei van Columbus. Een programma voor Taal, Ouderbetrokkenheid en Participatie (TOP). <https://www.itta.uva.nl/projecten/het-ei-van-columbus-54>
40. **Emke, H., Vandendriessche, A., Chinapaw, M., Deforche, B., Verloigne, M., Altenburg, T., & Anselma, M. (2024).** Facilitating co-research: Lessons learned from reflection forms within three participatory action research projects. *Health Research Policy and Systems*, 22(1), 117. <https://doi.org/10.1186/s12961-024-01210-x>
41. **Fang, Q., Poon, A. W. C., Fisher, K. R., Duong, J., & Lee, J.-S. (2024).** Coproduction with peer support groups: A new approach to culturally responsive social services. *American Journal of Community Psychology*, 73(3-4), 515-525. <https://doi.org/10.1002/ajcp.12734>
42. **Kuchler, M., Rauscher, M., Rangnow, P., & Quilling, E. (2022).** Participatory Approaches in Family Health Promotion as an Opportunity for Health Behavior Change—A Rapid Review. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(14), Article 14. <https://doi.org/10.3390/ijerph19148680>

De eigen kracht van ouders: vergroten van ouderlijke zelfeffectiviteit via peer-support

Doel	Het overkoepelende doel is bijdragen aan het voorkomen van de intergenerationele overdracht van beperkte basisvaardigheden.
Hoe	Dit gaan we doen door samen met professionals en ouders te onderzoeken of en hoe we het geloof in eigen kunnen van ouders als opvoeders (<i>ouderlijke zelfeffectiviteit</i>) kunnen stimuleren door het onderling uitwisselen van tips en ervaringen door ouders (<i>peer support</i>). We doen dit tijdens al geplande bijeenkomsten en bestaande netwerken en in overleg met de betrokken professionals en ouders.
Wie	- Ouders die deelnemen aan een VVE-programma met een oudercomponent - VVE-professionals - Intermediairs/brugfunctionarissen - Onderzoekers van Expertisecentrum Nederlands, KBA Nijmegen, Stichting PAS en Gelijkschap
Eind-producten	- Korte handleiding voor professionals en oudergroepen voor het opzetten en ondersteunen van peer-support tussen ouders - Onderzoeksrapportage over het project en werkzame elementen voor het stimuleren van ouderlijke zelfeffectiviteit
Stappen	Inleven We willen beter begrijpen wat het probleem is: - Onderzoekers, professionals en ouders maken kennis met elkaar tijdens een ouderbijeenkomst - Onderzoekers bekijken de beschrijvingen van de verschillende programma's die op de locatie gebruikt worden Beschrijven We verzamelen de startsituatie, wensen en behoeften van alle betrokkenen: - Onderzoekers sluiten aan bij een ouderbijeenkomst van twee à drie verschillende programma's. Samen met de ouders worden belangrijke vragen en behoeften in kaart gebracht als het gaat om ouderlijke zelfeffectiviteit. - De VVE-professionals vullen een korte vragenlijst in over hun visie en ervaringen rondom ouderlijke zelfeffectiviteit Ideeën genereren We verzinnen samen verschillende manieren om het probleem op te lossen: - Tijdens een ouderbijeenkomst gaan alle betrokkenen (per locatie) samen werkvormen bedenken die het mogelijk maken om meer zelfvertrouwen te krijgen als opvoeder en van elkaar te leren. Eerste versie van een product We vertalen de beste ideeën naar een handreiking voor het ondersteunen van de zelfeffectiviteit van ouders door peer-support: - De onderzoekers maken samen met eventueel enkele betrokken ouders en/of professionals een eerste versie van een factsheet met een handreiking voor één of meerdere werkvormen. Testen We kijken wat het traject voor ons allemaal heeft opgeleverd: - De ouders kiezen een werkvorm en proberen deze uit tijdens een ouderbijeenkomst. We kijken samen terug op de werkvormen die zijn afgeleid en bespreken of dit past bij de wens van ouders om ondersteuning te krijgen bij opvoedvraagstukken. - De VVE-professionals vullen tijdens een (regulier) overleg opnieuw de korte vragenlijst in en reflecteren op het traject. - De onderzoekers passen de handreiking aan, aan de hand van de input van ouders en professionals en denken mee over de implementatie daarvan.
Wanneer	Van februari tot december 2024
Contact	Annette Mullink a.mullink@stichtingpas.nl Judith Stoep j.stoep@expertisecentrumnederlands.nl Natascha Notten nataschanotten@gelijkschap.nl

Bijlage 2 Informatietekst ouders

Voor het project waar we aan werken willen we andere oudergroepen helpen om samen iets moois neer te zetten waarin de ouders zich kunnen ontwikkelen. Wij vinden dat er zo iets moois gedaan wordt in deze groep. Waar jullie samen, met elkaar praten en van elkaar leren. En zo jezelf ontwikkelen, als vrouw en als moeder. En wij willen graag dat andere mensen, moeders, daarvan kunnen leren. Dus we zouden graag met jullie willen kijken naar hoe jullie dat hier doen. Wat maakt dat het zo goed werkt, en wat jullie juist zo fijn vinden. Zodat we dat kunnen doorgeven aan andere groepen, hier in Arnhem, maar ook verder in andere steden.

Daarvoor willen we, na vandaag, graag 3 keer langskomen. Een eerste keer om te horen wat jullie willen van een oudergroep, wat haal je eruit, wat willen jullie leren, en hoe wil je dat doen. Wat vind je fijn, wil je dat alleen met een begeleider doen, of juist in een groep met andere ouders. Wil je samen met ouders dingen kunnen bespreken, of heb je liever dat de begeleider je informatie geeft (/ dingen vertelt).

De tweede keer willen we met jullie zoeken naar manieren die jullie fijn vinden werken, bijvoorbeeld iets creatiefs of een uitstapje maken. Dat kan iets zijn wat jullie nu al doen, of wat je graag zou willen doen.

Dan gaan wij van de ideeën die we bedacht hebben een beschrijving maken die de andere groepen kunnen gebruiken. Deze beschrijving gaan we in de laatste bijeenkomst met jullie bekijken en dan proberen we een nieuwe werkvorm uit, en horen we graag of jullie denken dat het goed is.

Bijlage 3 Vragenlijsten begeleiders voor- en nameting

Vragenlijst Voormeting

Beste begeleider,

Met deze vragenlijst willen we graag meer inzicht krijgen in de rol van peer support binnen de oudergroepen en hoe dit ingezet (kan) worden om het geloof van ouders in eigen kunnen als opvoeders (ouderlijke zelfeffectiviteit) te vergroten. Daarvoor willen we graag jullie kennis over de praktijk, hoe de oudergroepen opgezet zijn, jullie ervaringen en visie in kaart brengen. De resultaten worden anoniem verwerkt en zijn niet herleidbaar naar individuen of oudergroepen. Het invullen van deze vragenlijst neemt ongeveer 15 minuten in beslag.

In de kaders hieronder wordt weergegeven wat wij verstaan onder ouderlijke **zelfeffectiviteit** en **peer support**.

Ouderlijke zelfeffectiviteit is het geloof of de overtuiging van ouders in hun eigen vermogen om hun kinderen op te voeden. Het omvat het vertrouwen van ouders in hun capaciteiten om verschillende opvoedingstaken uit te voeren, zoals het bieden van emotionele steun, het stellen van grenzen, het oplossen van conflicten, het stimuleren van de ontwikkeling van hun kinderen. Ouderlijke zelfeffectiviteit is nauw verbonden met positieve opvoedingspraktijken en kan een belangrijke rol spelen bij het bevorderen van het welzijn en de ontwikkeling van kinderen.

Peer support verwijst naar het elkaar ondersteunen aanmoedigen en adviseren door individuen met vergelijkbare ervaringen, achtergronden of uitdagingen. Door de gedeelde ervaringen en begrip, ontstaat vaak een gevoel van gemeenschap en verbondenheid. Het doel van peer support is om empowerment, zelfvertrouwen en welzijn te bevorderen door middel van empathie, begrip en praktische hulp.

Algemeen

Q0. Bij welke oudergroep ben jij betrokken?

>> invulmogelijkheid open antwoord <<

Q1. Ben jij een begeleider of ondersteuner?

- Ondersteuner
- Begeleider

Q2. Hoe lang ben je betrokken bij deze oudergroep?

>> invulmogelijkheid numeriek antwoord <<

Q3. Wat is het doel/de focus van de oudergroep (volgens het projectplan)?

>> invulmogelijkheid open antwoord <<

Q4. Op welke thema's gaan jullie gericht in?

1. Informatie/activiteiten aansluitend bij de (vve-)thema's op de kinderopvang
2. Informatie/activiteiten aansluitend bij de (vve-)thema's op school
3. Nederlandse taal

4. Informatie aansluitend bij contact op school (bv. vragen stellen aan leerkracht / 10 min gesprekken)
 5. Informatie aansluitend bij het privé leven (bv. complimenten geven, vakanties, activiteiten, man/vrouw verhoudingen, financiën, netwerk, opvoeding)
 6. Thema's aansluitend bij de maatschappij (bv. wat zijn gebruiken in Nederland, hoe ga je naar de huisarts)
 7. Anders, namelijk> *invulmogelijkheid open antwoord* <<
- Q5. Is er ruimte om op thema's in te gaan die ouders zelf aandragen?
1. Ja
 2. Enigszins
 3. Nee
- Q6. Is de oudergroep gekoppeld aan een kinderopvang of school?
1. Ja -> Q6a.
 2. Nee -> Q7
- Q6a. Hoe betrokken is de school bij de oudergroep?
1. Zeer betrokken
 2. Redelijk betrokken
 3. Matig betrokken
 4. Niet betrokken
- Q7. Hoe vaak komt de oudergroep bij elkaar?
1. 1 keer per week
 2. 2 keer per week
 3. 1 keer per twee weken
 4. 1 keer per maand
- Q8. Hoeveel deelnemers zijn er in totaal ongeveer verbonden aan de oudergroep?
- >> *invulmogelijkheid numeriek antwoord* <<
- Q9. Hoeveel deelnemers zijn er gemiddeld per keer aanwezig?
- >> *invulmogelijkheid numeriek antwoord* <<
- Q10. Welke talen spreken de deelnemers?
- Meerdere opties mogelijk
1. Nederlands
 2. Turks
 3. Arabisch
 4. Berbers
 5. Koerdisch
 6. Syrisch
 7. Chinees
 8. Tamil
 9. Bulgaars
 10. Oekraïens
 11. Pools
 12. Antilliaans
 13. Papiaments
 14. Engels
 15. Anders, namelijk> *invulmogelijkheid open antwoord* <<

Q11. Hoe goed beheersen de deelnemers de Nederlandse taal?

1. Zeer goed
2. Goed
3. Redelijk
4. Matig
5. Onvoldoende

Q11a. Hoe divers is het taalniveau binnen de groep?

>> *invulmogelijkheid open antwoord* <<

Q12. Geef een inschatting van het aandeel van het opleidingsniveau van de deelnemers.

1. Hoog opleidingsniveau (hbo, universitair) *invulmogelijkheid numeriek antwoord*
2. Midden opleidingsniveau (mbo-2, mbo-3, mbo-4) *invulmogelijkheid numeriek antwoord*
3. Laag opleidingsniveau (basisschool, vmbo, mbo-1) *invulmogelijkheid numeriek antwoord*

Q13. Welke activiteiten worden ondernomen in de groep?

1. Nederlandse taallessen (aanleren nieuwe woorden, grammatica)
2. Oefenen met activiteiten (zoals spelletjes knutselen, voorlezen)
3. Workshops (EHBO, financiën, opvoeding, sport)
4. Kleinere uitstapjes maken (naar bibliotheek, kinderboerderij, school)
5. Grotere (betaalde) uitstapjes maken (naar museum, schouwburg, kasteel, enz)
6. Anders, namelijk>> *invulmogelijkheid open antwoord* <<

Q14. Wat halen de ouders uit het deelnemen aan de groep?

1. Nederlandse input / taal leren
2. Oefenen met activiteiten
3. Gezelligheid/contact/netwerk
4. Kennis om het schoolse leren van hun kinderen te ontwikkelen
5. Kennis over opvoeden
6. Uitstapjes maken
7. Anders, namelijk>> *invulmogelijkheid open antwoord* <<

Q15. Wat zijn redenen voor ouders om terug te komen naar de groep?

1. Gezelligheid
2. Contact met elkaar
3. Kennis opdoen in het algemeen
4. Meedenken met het onderwijs
5. Leren hoe je je kind kunt helpen
6. Nederlandse input / taal leren
7. Hulp krijgen bij eigen vragen
8. Anders, namelijk>> *invulmogelijkheid open antwoord* <<

Zelfeffectiviteit

Vertaling van Brief Parental Self Efficacy Scale

Q16. Vijf punts likert type schaal (helemaal eens, eens, neutraal, niet eens, helemaal niet eens)

- Hebben deelnemers vertrouwen in hun eigen opvoedvaardigheden?
- Zijn de deelnemers in staat om het gedrag van hun kind te positief te beïnvloeden?
- Vinden de deelnemers van zichzelf dat zij een belangrijk verschil kunnen maken voor hun kind?
- Weten de deelnemers in de meeste situaties wat ze moeten doen om ervoor te zorgen dat hun kind zich gedraagt?
- Vinden deelnemers dat zij invloed hebben op het gedrag van hun kind?

Q17. Hebben ouders, naar jouw inzien, behoefte aan ondersteuning van hun zelfvertrouwen in hun rol als ouder?

1. Ja
2. Deels, omdat >>invulmogelijkheid open antwoord <<
3. Nee
4. Weet ik niet

Q18. Zijn er specifieke domeinen waar het stimuleren van zelfvertrouwen zich op zou moeten richten?

1. Kinderopvang/school
2. Nederlands leren
3. Opvoeding
4. Nederlandse maatschappij
5. Anders, namelijk>> invulmogelijkheid open antwoord <<

Q19. Worden er specifiek peersupport-activiteiten ondernomen om het zelfvertrouwen van ouders in de opvoeding te vergroten?

1. Ja -> naar Q19b
- Nee -> naar Q20

Q19b. Zo ja, welke activiteiten zijn dat?

>> invulmogelijkheid open antwoord <<

Q20. Is het, naar jouw mening, nodig om activiteiten tijdens de oudergroep toe te voegen of aan te passen om het zelfvertrouwen te vergroten?

1. Ja
2. Nee

Q21. Zijn er andere activiteiten die primair ergens anders op gericht zijn, maar die ook het zelfvertrouwen kunnen vergroten?

>> invulmogelijkheid open antwoord <<

Peer support

Q22. Vind je het belangrijk dat ouders samen praten over het thema van de oudergroep?

1. Ja
2. Deels
3. Nee

Q23. Vind je het belangrijk dat ouders samen praten over andere thema's?

1. Ja
2. Deels
3. Nee

Q24. In hoeverre stimuleer jij bewust contact tussen ouders?

1. Ja
2. Nee

Q25. Voel je je vaardig om het contact tussen ouders te stimuleren?

1. Helemaal eens
2. Eens
3. Redelijk
4. Oneens
5. Helemaal oneens

Q26. Zou je hiervoor voorbeeldactiviteiten die aansluiten bij de behoeftes van de ouders willen ontvangen?

1. Ja
2. Nee

Q27. Zie je dat ouders samen praten tijdens de ouderbijeenkomst?

1. Ja -> naar vraag Q27b
2. Nee -> Naar Q28

Q27b. Ja, ze praten dan over...

1. De stof die we behandelen
2. de activiteiten die ze thuis ondernomen hebben
3. vragen/ervaringen met betrekking tot hun kinderen en opvoeding
4. vragen/ervaringen met betrekking tot school
5. vragen/ervaringen met betrekking tot de maatschappij
6. Anders, namelijk>> *invulmogelijkheid open antwoord* <<

Q27c. Is deze informatie-uitwisseling intentioneel (vanuit de ouders gezien)?

Q28. Hebben ouders er baat bij als ze samen kunnen overleggen /ervaringen kunnen delen / elkaar tips kunnen geven?

1. Ja
2. Nee

Q28b. Licht toe

>> *invulmogelijkheid open antwoord* <<

Q29. In dit onderzoek hebben we eerst de behoeftes van de ouders opgevraagd. Daarna hebben we samen met de ouders werkvormen bedacht die aansluiten bij wat zij willen en nodig hebben bij het vergroten van hun zelfeffectiviteit met het behulp van peer support. In het najaar zullen we deze ontwikkelde werkvorm(en) met de ouders gaan testen. Daarna wordt er een eindproduct opgeleverd, zodat andere groepen hier ook profijt van kunnen hebben.

Wat is de gewenste vorm van het eindproduct?

1. Factsheet / infographic
2. Film / tutorial
3. Brochure
4. Handreiking met gedetailleerde uitwerking van werkvormen
5. Anders, namelijk>> *invulmogelijkheid open antwoord* <<

Q30. Is er iets wat je aan ons zou willen meegeven, waar we nog niet naar hebben gevraagd?

>> *invulmogelijkheid open antwoord* <<

Q31. Wil je op de hoogte gehouden worden van het onderzoek?

1. Ja -> Q29a
2. Nee

Q31a. Zo ja, wat is uw email adres?

>> *invulmogelijkheid open antwoord* <<

Vragenlijst nameting deelnemers

Beste begeleider van een oudergroep,

In het voorjaar heb je een eerste vragenlijst ingevuld over ouderlijke zelfeffectiviteit en peersupport. Met deze tweede vragenlijst willen we graag terugkijken op het project dat het afgelopen jaar heeft plaatsgevonden en wat jullie ervaringen hiermee zijn. De resultaten worden anoniem verwerkt en zijn niet herleidbaar naar individuen of oudergroepen.

Het invullen van deze vragenlijst neemt ongeveer 10 minuten in beslag.

In de kaders hieronder wordt nog een keer weergegeven wat wij verstaan onder ouderlijke **zelfeffectiviteit** en **peer support**.

Ouderlijke zelfeffectiviteit is het geloof of de overtuiging van ouders in hun eigen vermogen om hun kinderen op te voeden. Het omvat het vertrouwen van ouders in hun capaciteiten om verschillende opvoedingstaken uit te voeren, zoals het bieden van emotionele steun, het stellen van grenzen, het oplossen van conflicten, het stimuleren van de ontwikkeling van hun kinderen. Ouderlijke zelfeffectiviteit is nauw verbonden met positieve opvoedingspraktijken en kan een belangrijke rol spelen bij het bevorderen van het welzijn en de ontwikkeling van kinderen.

Peer support verwijst naar het elkaar ondersteunen aanmoedigen en adviseren door individuen met vergelijkbare ervaringen, achtergronden of uitdagingen. Door de gedeelde ervaringen en begrip, ontstaat vaak een gevoel van gemeenschap en verbondenheid. Het doel van peer support is om empowerment, zelfvertrouwen en welzijn te bevorderen door middel van empathie, begrip en praktische hulp.

Algemeen

Q1. Bij welke oudergroep ben jij betrokken?

>> *invulmogelijkheid open antwoord <<*

Q2. Heb je in april de eerste vragenlijst van dit project ingevuld?

Ja -> ga naar vraag Q17

Nee -> ga naar vraag Q3

Q3. Hoe lang ben je betrokken bij deze oudergroep?

>> *invulmogelijkheid numeriek antwoord <<*

Q4. Wat is het doel/de focus van de oudergroep (volgens het projectplan)?

>> *invulmogelijkheid open antwoord <<*

Q5. Op welke thema's gaan jullie gericht in?

1. Informatie/activiteiten aansluitend bij de (vve-)thema's op de kinderopvang
2. Informatie/activiteiten aansluitend bij de (vve-)thema's op school
3. Nederlandse taal
4. Informatie aansluitend bij contact op school (bv. vragen stellen aan leerkracht / 10 min gesprekken)
5. Informatie aansluitend bij het privé leven (bv. complimenten geven, vakanties, activiteiten, man/vrouw verhoudingen, financiën, netwerk, opvoeding)

- 6 Thema's aansluitend bij de maatschappij (bv. wat zijn gebruiken in Nederland, hoe ga je naar de huisarts)
7. Anders, namelijk>> *invulmogelijkheid open antwoord <<*

Q6. Is er ruimte om op thema's in te gaan die ouders zelf aandragen?

1. Ja
2. Enigszins
3. Nee

Q7. Is de oudergroep gekoppeld aan een kinderopvang of school?

1. Ja -> Q7a.
2. Nee -> Q8

Q7a. Hoe betrokken is de school bij de oudergroep?

1. Zeer betrokken
2. Redelijk betrokken
3. Matig betrokken
4. Niet betrokken

Q8. Hoe vaak komt de oudergroep bij elkaar?

1. 1 keer per week
2. 2 keer per week
3. 1 keer per twee weken
4. 1 keer per maand

Q9. Hoeveel deelnemers zijn er in totaal ongeveer verbonden aan de oudergroep?

>> *invulmogelijkheid numeriek antwoord <<*

Q10. Hoeveel deelnemers zijn er gemiddeld per keer aanwezig?

>> *invulmogelijkheid numeriek antwoord <<*

Q11. Welke talen spreken de deelnemers?

Meerdere opties mogelijk

1. Nederlands
2. Turks
3. Arabisch
4. Berbers
5. Koerdisch
6. Syrisch
7. Chinees
8. Tamil
9. Bulgaars
10. Oekraïens
11. Pools
12. Antilliaans
13. Papiaments
14. Engels
15. Anders, namelijk>> *invulmogelijkheid open antwoord <<*

Q12. Hoe goed beheersen de deelnemers de Nederlandse taal?

1. Zeer goed
2. Goed
3. Redelijk
4. Matig
5. Onvoldoende

Q12a. Hoe divers is het taalniveau binnen de groep?

>> *invulmogelijkheid open antwoord* <<

Q13. Geef een inschatting van het aandeel van het opleidingsniveau van de deelnemers.

1. Hoog opleidingsniveau (hbo, universitair) *invulmogelijkheid numeriek antwoord*
2. Midden opleidingsniveau (mbo-2, mbo-3, mbo-4) *invulmogelijkheid numeriek antwoord*
3. Laag opleidingsniveau (basisschool, vmbo, mbo-1) *invulmogelijkheid numeriek antwoord*

Q14. Welke activiteiten worden ondernomen in de groep?

1. Nederlandse taalles (aanleren nieuwe woorden, grammatica)
2. Oefenen met activiteiten (zoals spelletjes knutselen, voorlezen)
3. Workshops (EHBO, financiën, opvoeding, sport)
4. Kleinere uitstapjes maken (naar bibliotheek, kinderboerderij, school)
5. Grotere (betaalde) uitstapjes maken (naar museum, schouwburg, kasteel, enz)
6. Anders, namelijk>> *invulmogelijkheid open antwoord* <<

Q15. Wat halen de ouders uit het deelnemen aan de groep?

1. Nederlandse input / taal leren
2. Oefenen met activiteiten
3. Gezelligheid/contact/netwerk
4. Kennis om het schoolse leren van hun kinderen te ontwikkelen
5. Kennis over opvoeden
6. Uitstapjes maken
7. Anders, namelijk>> *invulmogelijkheid open antwoord* <<

Q16. Wat zijn redenen voor ouders om terug te komen naar de groep?

1. Gezelligheid
2. Contact met elkaar
3. Kennis opdoen in het algemeen
4. Meedenken met het onderwijs
5. Leren hoe je je kind kunt helpen
6. Nederlandse input / taal leren
7. Hulp krijgen bij eigen vragen
8. Anders, namelijk>> *invulmogelijkheid open antwoord* <<

Zelfeffectiviteit

Vertaling van Brief Parental Self Efficacy Scale

Geef voor de oudergroep die je begeleidt aan in hoeverre onderstaande geldt op dit moment.

Q17. Vijf punts likert type schaal (helemaal eens, eens, neutraal, niet eens, helemaal niet eens)

- Hebben deelnemers vertrouwen in hun eigen opvoedvaardigheden?
- Zijn de deelnemers in staat om het gedrag van hun kind te positief te beïnvloeden?
- Vinden de deelnemers van zichzelf dat zij een belangrijk verschil kunnen maken voor hun kind?

- Weten de deelnemers in de meeste situaties wat ze moeten doen om ervoor te zorgen dat hun kind zich gedraagt?
- Vinden deelnemers dat zij invloed hebben op het gedrag van hun kind?

Q18. Worden er specifiek peersupport-activiteiten ondernomen om het zelfvertrouwen van ouders in de opvoeding te vergroten?

1. Ja -> naar Q18b
2. Nee -> naar Q19

Q18b. Zo ja, welke activiteiten zijn dat?

>> invulmogelijkheid open antwoord <<

Q19. Is het, naar jouw mening, nodig om activiteiten tijdens de oudergroep toe te voegen of aan te passen om het zelfvertrouwen te vergroten?

1. Ja
2. Nee

Q20. Wat heeft deelname aan het onderzoek je opgeleverd aan nieuwe inzichten en vaardigheden met betrekking tot het belang van het ondersteunen van zelfeffectiviteit in jouw oudergroep?

>> invulmogelijkheid open antwoord <<

Peer support

Q21. Vind je het belangrijk dat ouders samen praten over het thema van de oudergroep?

1. Ja
2. Deels
3. Nee

Q22. Vind je het belangrijk dat ouders samen praten over andere thema's?

1. Ja
2. Deels
3. Nee

Q23. In hoeverre stimuleer jij bewust contact tussen ouders?

1. Ja
2. Nee

Q24. Voel je je vaardig om het contact tussen ouders te stimuleren?

1. Helemaal eens
2. Eens
3. Redelijk
4. Oneens
5. Helemaal oneens

Q25. Zie je dat ouders samen praten tijdens de ouderbijeenkomst?

1. Ja -> naar vraag Q25b
2. Nee -> Naar Q26

Q25b. Ja, ze praten dan over...

1. De stof die we behandelen
2. de activiteiten die ze thuis ondernomen hebben
3. vragen/ervaringen met betrekking tot hun kinderen en opvoeding

4. vragen/ervaringen met betrekking tot school
5. vragen/ervaringen met betrekking tot de maatschappij
6. Anders, namelijk>> invulmogelijkheid open antwoord <<

Q25c. Is deze informatie-uitwisseling intentioneel (vanuit de ouders gezien)?

Q26. Hebben ouders er baat bij als ze samen kunnen overleggen /ervaringen kunnen delen / elkaar tips kunnen geven?

1. Ja
2. Nee

Q26b. Licht toe

>> invulmogelijkheid open antwoord <<

Q27. Wat heeft deelname aan het onderzoek je opgeleverd aan nieuwe inzichten en vaardigheden met betrekking tot het nut van het inzetten en ondersteunen van peer support in jouw oudergroep?

>> invulmogelijkheid open antwoord <<

Q28. Geef bij onderstaande stellingen aan in hoeverre je het hiermee eens bent.

Ik heb het gevoel dat ik een goede bijdrage heb kunnen leveren in het project

Mijn mening werd serieus genomen door alle betrokkenen bij het project

1. Helemaal eens
2. Eens
3. Redelijk
4. Oneens
5. Helemaal oneens

Q29 Geef een toelichting hoe je deelname aan het onderzoek hebt ervaren en/of wat het je heeft opgeleverd.

Q30. Is er iets wat je aan ons zou willen meegeven, waar we niet naar hebben gevraagd?

>> invulmogelijkheid open antwoord <<

Dit is het einde van de vragenlijst. Hartelijk dank!

Vragenlijst nameting controlegroep

Beste begeleider van een oudergroep,

In het voorjaar heb je een eerste vragenlijst ingevuld over ouderlijke zelfeffectiviteit en peersupport. Met deze tweede vragenlijst willen we graag terugkijken op het project dat het afgelopen jaar heeft plaatsgevonden. Ook als je daar niet actief aan hebt deelgenomen zijn je antwoorden heel erg belangrijk omdat we zo zien wat op dit gebied gedaan wordt in oudergroepen. De resultaten worden anoniem verwerkt en zijn niet herleidbaar naar individuen of oudergroepen.

Het invullen van deze vragenlijst neemt ongeveer 5 minuten in beslag.

In de kaders hieronder wordt nog een keer weergegeven wat wij verstaan onder ouderlijke **zelfeffectiviteit** en **peer support**.

Ouderlijke zelfeffectiviteit is het geloof of de overtuiging van ouders in hun eigen vermogen om hun kinderen op te voeden. Het omvat het vertrouwen van ouders in hun capaciteiten om verschillende opvoedingstaken uit te voeren, zoals het bieden van emotionele steun, het stellen van grenzen, het oplossen van conflicten, het stimuleren van de ontwikkeling van hun kinderen. Ouderlijke zelfeffectiviteit is nauw verbonden met positieve opvoedingspraktijken en kan een belangrijke rol spelen bij het bevorderen van het welzijn en de ontwikkeling van kinderen.

Peer support verwijst naar het elkaar ondersteunen aanmoedigen en adviseren door individuen met vergelijkbare ervaringen, achtergronden of uitdagingen. Door de gedeelde ervaringen en begrip, ontstaat vaak een gevoel van gemeenschap en verbondenheid. Het doel van peer support is om empowerment, zelfvertrouwen en welzijn te bevorderen door middel van empathie, begrip en praktische hulp.

Algemeen

Q1. Bij welke oudergroep ben jij betrokken?

>> invulmogelijkheid open antwoord <<

Q2. Heb je in april de eerste vragenlijst van dit project ingevuld?

1. Ja -> ga naar vraag Q17

2. Nee -> ga naar vraag Q3

Q3. Hoe lang ben je betrokken bij deze oudergroep?

>> invulmogelijkheid numeriek antwoord <<

Q4. Wat is het doel/de focus van de oudergroep (volgens het projectplan)?

>> invulmogelijkheid open antwoord <<

Q5. Op welke thema's gaan jullie gericht in?

1. Informatie/activiteiten aansluitend bij de (vve-)thema's op de kinderopvang

2. Informatie/activiteiten aansluitend bij de (vve-)thema's op school

3. Nederlandse taal

4. Informatie aansluitend bij contact op school (bv. vragen stellen aan leerkracht / 10 min gesprekken)

5. Informatie aansluitend bij het privé leven (bv. complimenten geven, vakanties, activiteiten, man/vrouw verhoudingen, financiën, netwerk, opvoeding)
6. Thema's aansluitend bij de maatschappij (bv. wat zijn gebruiken in Nederland, hoe ga je naar de huisarts)
7. Anders, namelijk>> *invulmogelijkheid open antwoord* <<

Q6. Is er ruimte om op thema's in te gaan die ouders zelf aandragen?

1. Ja
2. Enigszins
3. Nee

Q7. Is de oudergroep gekoppeld aan een kinderopvang of school?

1. Ja -> Q6a.
2. Nee -> Q7

Q7a. Hoe betrokken is de school bij de oudergroep?

1. Zeer betrokken
2. Redelijk betrokken
3. Matig betrokken
4. Niet betrokken

Q8. Hoe vaak komt de oudergroep bij elkaar?

1. 1 keer per week
2. 2 keer per week
3. 1 keer per twee weken
4. 1 keer per maand

Q9. Hoeveel deelnemers zijn er in totaal ongeveer verbonden aan de oudergroep?

>> *invulmogelijkheid numeriek antwoord* <<

Q10. Hoeveel deelnemers zijn er gemiddeld per keer aanwezig?

>> *invulmogelijkheid numeriek antwoord* <<

Q11. Welke talen spreken de deelnemers?

Meerdere opties mogelijk

1. Nederlands
2. Turks
3. Arabisch
4. Berbers
5. Koerdisch
6. Syrisch
7. Chinees
8. Tamil
9. Bulgaars
10. Oekraïens
11. Pools
12. Antilliaans
13. Papiaments
14. Engels
15. Anders, namelijk>> *invulmogelijkheid open antwoord* <<

Q12. Hoe goed beheersen de deelnemers de Nederlandse taal?

1. Zeer goed
2. Goed
3. Redelijk
4. Matig
5. Onvoldoende

Q12a. Hoe divers is het taalniveau binnen de groep?

>> *invulmogelijkheid open antwoord* <<

Q13. Geef een inschatting van het aandeel van het opleidingsniveau van de deelnemers.

1. Hoog opleidingsniveau (hbo, universitair) *invulmogelijkheid numeriek antwoord*
2. Midden opleidingsniveau (mbo-2, mbo-3, mbo-4) *invulmogelijkheid numeriek antwoord*
3. Laag opleidingsniveau (basisschool, vmbo, mbo-1) *invulmogelijkheid numeriek antwoord*

Q14. Welke activiteiten worden ondernomen in de groep?

1. Nederlandse taalles (aanleren nieuwe woorden, grammatica)
2. Oefenen met activiteiten (zoals spelletjes knutselen, voorlezen)
3. Workshops (EHBO, financiën, opvoeding, sport)
4. Kleinere uitstapjes maken (naar bibliotheek, kinderboerderij, school)
5. Grotere (betaalde) uitstapjes maken (naar museum, schouwburg, kasteel, enz)
6. Anders, namelijk>> *invulmogelijkheid open antwoord* <<

Q15. Wat halen de ouders uit het deelnemen aan de groep?

1. Nederlandse input / taal leren
2. Oefenen met activiteiten
3. Gezelligheid/contact/netwerk
4. Kennis om het schoolse leren van hun kinderen te ontwikkelen
5. Kennis over opvoeden
6. Uitstapjes maken
7. Anders, namelijk>> *invulmogelijkheid open antwoord* <<

Q16. Wat zijn redenen voor ouders om terug te komen naar de groep?

1. Gezelligheid
2. Contact met elkaar
3. Kennis opdoen in het algemeen
4. Meedenken met het onderwijs
5. Leren hoe je je kind kunt helpen
6. Nederlandse input / taal leren
7. Hulp krijgen bij eigen vragen
8. Anders, namelijk>> *invulmogelijkheid open antwoord* <<

Zelfeffectiviteit

Vertaling van Brief Parental Self Efficacy Scale

Geef voor de oudergroep die je begeleidt aan in hoeverre onderstaande geldt op dit moment.

Q17. Vijf punts likert type schaal (helemaal eens, eens, neutraal, niet eens, helemaal niet eens)

- Hebben deelnemers vertrouwen in hun eigen opvoedvaardigheden?
- Zijn de deelnemers in staat om het gedrag van hun kind te positief te beïnvloeden?
- Vinden de deelnemers van zichzelf dat zij een belangrijk verschil kunnen maken voor hun kind?

- Weten de deelnemers in de meeste situaties wat ze moeten doen om ervoor te zorgen dat hun kind zich gedraagt?
- Vinden deelnemers dat zij invloed hebben op het gedrag van hun kind?

Q18. Worden er specifiek peersupport-activiteiten ondernomen om het zelfvertrouwen van ouders in de opvoeding te vergroten?

1. Ja -> naar Q18b
2. Nee -> naar Q19

Q18b. Zo ja, welke activiteiten zijn dat?

>> invulmogelijkheid open antwoord <<

Q19. Is het, naar jouw mening, nodig om activiteiten tijdens de oudergroep toe te voegen of aan te passen om het zelfvertrouwen te vergroten?

1. Ja
2. Nee

Peer support

Q20. Vind je het belangrijk dat ouders samen praten over het thema van de oudergroep?

1. Ja
2. Deels
3. Nee

Q21. Vind je het belangrijk dat ouders samen praten over andere thema's?

1. Ja
2. Deels
3. Nee

Q22. In hoeverre stimuleer jij bewust contact tussen ouders?

1. Ja
2. Nee

Q23. Voel je je vaardig om het contact tussen ouders te stimuleren?

1. Helemaal eens
2. Eens
3. Redelijk
4. Oneens
5. Helemaal oneens

Q24. Zie je dat ouders samen praten tijdens de ouderbijeenkomst?

1. Ja -> naar vraag Q24b
2. Nee -> Naar Q25

Q24b. Ja, ze praten dan over...

1. De stof die we behandelen
2. de activiteiten die ze thuis ondernomen hebben
3. vragen/ervaringen met betrekking tot hun kinderen en opvoeding
4. vragen/ervaringen met betrekking tot school
5. vragen/ervaringen met betrekking tot de maatschappij
6. Anders, namelijk>> invulmogelijkheid open antwoord <<

Q24c. Is deze informatie-uitwisseling intentioneel (vanuit de ouders gezien)?

Q25. Hebben ouders er baat bij als ze samen kunnen overleggen /ervaringen kunnen delen / elkaar tips kunnen geven?

4. Ja

5. Nee

Q25b. Licht toe

>> *invulmogelijkheid open antwoord* <<

Q26. Is er iets wat je aan ons zou willen meegeven, waar we niet naar hebben gevraagd?

>> *invulmogelijkheid open antwoord* <<

Dit is het einde van de vragenlijst. Hartelijk dank!

Bijlage 4 Vragenlijst ouders afsluiting

Oudergroepen en zelfvertrouwen

Beste moeders uit de oudergroepen,

De afgelopen tijd zijn wij een aantal keer bij jullie geweest in de oudergroep. Willen jullie deze vragenlijst invullen? Dan kunnen wij leren van jullie ervaringen.

De steun van andere ouders geeft mij meer zelfvertrouwen.

Nee ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Ja

Hier kun je meer schrijven over je antwoord als je dat wilt:

Ik denk dat ik goed heb kunnen helpen bij het onderzoek.

Nee ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Ja

Hier kun je meer schrijven over je antwoord als je dat wilt:

Iedereen die aan het onderzoek meewerkte, nam mijn mening serieus.

Nee ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Ja

Hier kun je meer schrijven over je antwoord als je dat wilt:

Hier kun je schrijven wat je van het onderzoek vond en wat je eraan hebt gehad:

De volgende vragen zijn alleen voor moeders die het leuk vinden om de handleiding te lezen.
Als je dit niet wilt kun je klikken op de knop "verzenden" onderaan deze pagina.

Sluit de handleiding aan bij de ideeën die jullie in de oudergroep hadden?

Nee ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Ja

Hier kun je meer schrijven over je antwoord als je dat wilt:

Denk je dat de activiteit uit de handleiding ervoor zorgt dat ouders steun aan elkaar hebben?

Nee ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Ja

Hier kun je meer schrijven over je antwoord als je dat wilt:

Denk je dat de activiteit uit de handleiding ervoor zorgt dat ouders meer zelfvertrouwen krijgen?

Nee ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Ja

Hier kun je meer schrijven over je antwoord als je dat wilt:

Is de handleiding makkelijk leesbaar?

Nee ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Ja

Hier kun je meer schrijven over je antwoord als je dat wilt:

Bijlage 5 Deelvragen bijeenkomst 2

In deze bijlage staat een uitwerking van de deelvragen per overkoepelend thema die behandeld zijn in bijeenkomst twee. De vragen in italic zijn de open vragen die besproken zijn en de vragen die door de onderzoekers op een post-its genoteerd zijn zodat de ouders deze met + of – konden beantwoorden.

NB: in plaats van 'de begeleider' was de naam van de begeleider opgenomen.

Peer support

- *Open: Wat heb je geleerd van andere moeders?*
- *Ik praat met andere moeders*
- *Als ik iets niet weet vraag ik het aan andere moeders*
- *Als een andere moeder iets niet weet vertel ik wat ik weet*
- *Ik praat met andere moeders over wat leuke dingen zijn om te doen met je kind*
- Ik kan vertalen voor andere moeders
- Ik heb iets geleerd van andere moeders

Zelfeffectiviteit

- *Open: Waar ben jij als moeder goed in?*
- Ik kan mijn kind goed troosten
- Ik kan mijn kind heel veel liefde geven
- Ik kan goed plezier hebben met mijn kind
- *Ik kan goed knuffelen met mijn kind*
- *Ik kan goed verhalen vertellen aan mijn kind*
- Ik kan naar de bibliotheek gaan met mijn kind
- Ik kan mijn kind helpen met rekenen
- *Ik kan de oefeningen van de begeleider goed doen met mijn kind*
- Ik kan spelletjes spelen met mijn kind
- *Ik kan goed praten met mijn kind*
- Ik praten in mijn moedertaal met mijn kind
- *Ik kan mijn kind goed helpen*
- Ik ga naar de kinderboerderij met mijn kind
- Ik kan mijn kind voorlezen in mijn moedertaal
- Ik kan de begeleider (in Engels of Nederlands) om hulp vragen voor mijn kind

Koppeling peer support en zelfeffectiviteit

- *Ik kan andere moeders om hulp vragen voor mijn kind*
- *Door met andere moeders te praten voel ik mij een goede moeder*
- *Door met andere moeders te praten kan ik beter helpen met schoolwerk*
- Door met andere moeders te praten voel ik mij fijner
- *Door met andere moeders te praten voel ik mij goed*
- *Door met de begeleider te praten voel ik mij minder alleen*

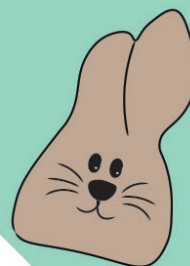
Meerwaarde groep/behoefte

- *Open: Waarom kom je terug?*
- De begeleider stuurt ons filmpjes als voorbeeld
- *De begeleider vertelt ook over andere dingen dan school*
- *De begeleider vertelt ons hoe het in Nederland werkt*
- *Ik leer hier taal*
- *Het is elke week*
- Ik leer hier spelletjes om te doen met mijn kind

Wensen

- *Open: hoe kan de groep nog beter worden?*
- Zou je samen met je kind willen komen?
- Zou je willen dat de groep twee keer per week is?

Activiteit: Booboobunny

1. Wat:

- Deze creatieve activiteit gaat over het maken van een 'booboobunny'. Dit is een coolpack in de vorm van een zacht konijntje wat ouders kunnen gebruiken wanneer hun kind zich heeft pijn gedaan heeft. Het maken van de booboobunny is de afsluiting van een gesprek over hoe om te gaan met (fysieke) pijn of emoties van je kind.
- Voor deze activiteit zijn er verschillende varianten die steeds persoonlijker worden. De laatste variant heeft een meer veiligheid nodig in de groep dan de eerste, omdat het hierbij ook kan gaan om persoonlijke ervaringen.

• **Variant 1:** hoe ga je ermee om als je kind zich bezeert (een 'kleine' fysieke pijn, zoals een schaafwond).

• **Variant 2:** hoe ga je ermee om als je kind zich ernstig bezeert of een operatie moet ondergaan.

• **Variant 3:** hoe ga je om met emoties en emotionele pijn.

• **Praktische tip:** Er kan voor deze activiteit gekozen worden voor 1 van de varianten. Of ze kunnen alle drie in opeenvolgende bijeenkomsten uitgevoerd worden. Dan wordt het maken van de booboobunny een activiteit op een van de drie bijeenkomsten.

2. Doelen:

- Versterken van het ouderlijk zelfvertrouwen door middel van ondersteuning tussen ouders door het gezamenlijk bespreken van eigen ervaringen en tips.

• **Variant 1:** Ouders leren van elkaar hoe ze hun kinderen kunnen ondersteunen als ze zich pijn hebben gedaan.

• **Variant 2:** Ouders leren van elkaar hoe ze om kunnen gaan met grotere pijn van hun kinderen, zoals een gebroken been, het ondergaan van een operatie of een ziekte.

• **Variant 3:** Ouders leren van elkaar hoe zij om kunnen gaan met (grote) emoties van hun kinderen.

- Een extra doel van de varianten is het versterken van de ondersteuning tussen ouders door elkaar beter te leren kennen

3. Waarom?

- Deze activiteit biedt een duidelijk voorbeeld om het over praktische en meer overstijgende onderwerpen (eigen ervaringen en manieren om met pijn om te gaan). Ouders kunnen van elkaar leren en groeien in hun rol als ouder. Door samen hun ervaringen te delen kunnen ze beter omgaan met hun kind.

4. Voor wie?

- De activiteit is geschikt voor ongeveer 15 ouders. Het aantal deelnemers kan wat ruimer zijn, maar het is goed om de groep niet te groot te maken, zodat ouders nog goed contact kunnen maken met elkaar.

5. Hoe lang?

- De activiteit duurt zo'n 2 uur. Het maken van de booboobunny zal zo'n 10 minuten in beslag nemen.

6. Voorbereiding door de groepsleider en/of de groep:

- De activiteit vergt niet heel veel voorbereiding, maar er zijn wel materialen nodig:
 - ▶ Spuugdoekjes
 - ▶ Herbruikbare ijsblokjes
 - ▶ Lintjes
 - ▶ Elastieken
 - ▶ Roloogjes
 - ▶ Pompommetjes (2 maten)
 - ▶ Scharen
- Van te voren kan een werkboekje gemaakt worden met vragen waarop de ouders in de bijeenkomst, of op een eerder moment, antwoord geven. Deze vragen kunnen ook zonder werkboekje besproken worden tijdens de activiteit. Voorbeelden van vragen zijn:

- ▶ Wat doe je als je kind valt?
- ▶ Wat is jouw reactie dan?
- ▶ Wat heeft jouw reactie voor effect?
- ▶ Ben je tevreden met jouw reactie?
- ▶ Wat denk je dat je anders kan doen?

- ▶ Hoe ga je ermee om als je kind zich ernstiger bezeert?
- ▶ Wat kan je doen als je kind (ernstig) ziek is?
- ▶ Hoe ga je ermee om als je kind naar het ziekenhuis moet of een operatie nodig heeft?
- ▶ Hoe kan je je kind uitleggen wat er gebeurt?

- ▶ Hoe en wanneer heeft je kind deze (grote) emoties?
- ▶ Wat doen deze (grote) emoties met jou?
- ▶ Wat doe je met emotionele pijn?
- ▶ Hoe ga je om met (grote) emoties van je kind?
- ▶ Merk je dat je zelf triggers hebt waardoor je anders reageert op de emoties van je kind? Bijvoorbeeld in de ochtend ten opzichte van de avond?

- **Praktische tip:** hang vier vellen in de ruimte met "extreem blij", "extreem boos", "extreem verdrietig" en "extreem angstig". De ouders kunnen dan tijdens de bijeenkomst op post-its schrijven wat deze emoties van hun kind met hen doen en deze op de vellen plakken.

Via onderstaande link kan de instructie voor het maken van de booboobunny bekeken worden.

<https://www.instructables.com/BOO-BOO-BUNNIES/>

Boo-Boo bunny

Stappenplan

Boo-Boo bunny

Stappenplan

Stap 1:
Vouw de washand in een driehoek

Stap 2:
Rol de washand op en vouw hem dubbel

Stap 3:
Vouw hem nog een keer dubbel, zodat het lichaam gevormd wordt

Stap 4:
Bind een touw in het midden zodat er een hoofd gevormd wordt

Stap 5:
Vouw de oortjes omhoog en nu kan je beginnen aan de versiering

De Boo - Boo bunny is een effectieve manier om je kind te troosten bij een extreme emotie zoals verdriet. Hij kan namelijk gebruikt worden bij pijn door er een ijsblokje in te doen.

7. Aanpak:

- De activiteit wordt gestart met het gezamenlijk bespreken van de vragen. De vragen uit variant 1 zullen minder persoonlijk zijn dan die van variant 3, waar de vragen sneller samen gaan met iemands persoonlijke ervaringen.
- Tijdens het bespreken van de vragen en het maken van de booboobunny is er alle ruimte om te kletsen. Tijdens de activiteit geeft de begeleider ouders de ruimte om ongedwongen met elkaar te praten. Contact met elkaar is een belangrijk aspect om tot peersupport te komen. Het is belangrijk dat de begeleider niet zelf tips voor ouders noemt, maar de ouders elkaar tips laat geven. Op die manier kan de ondersteuning tussen ouders worden gestimuleerd en kan het zelfvertrouwen van ouders over hun (taal)vaardigheid vergroten. Het is voor sommige ouders een mooie kans om hun Nederlands te oefenen, laat ouders daarom vooral zelf veel praten. De gesprekken kunnen op dat moment over allerlei thema's gaan. Wel kan de begeleider vragen stellen tijdens de activiteit om het gesprek op gang te houden of te sturen, denk bijvoorbeeld aan:

- Vragen om peersupport en zelfeffectiviteit te stimuleren:

- ▶ Hoe reageert je kindje als hij/zij valt?
- ▶ Wat doe je als je kind valt?
- ▶ Wat is jouw reactie dan?
- ▶ Wat heeft jouw reactie voor effect?
- ▶ Ben je tevreden met jouw reactie?
- ▶ Wat denk je dat je anders kan doen?
- ▶ Hoe reageerden jouw ouders vroeger?

- ▶ Hoe ga je ermee om als je kind zich ernstiger bezeert?
- ▶ Wat kan je doen als je kind (ernstig) ziek is?
- ▶ Hoe ga je ermee om als je kind naar het ziekenhuis moet of een operatie nodig heeft?
- ▶ Hoe kan je je kind uitleggen wat er gebeurt?

- ▶ Hoe en wanneer heeft je kind deze (grote) emoties?
- ▶ Wat doen deze (grote) emoties met jou?

▶ **Praktische tip:** Geef ouders de tijd om op post-its te schrijven en met andere ouders te bespreken wat de emoties van hun kinderen met hen doen. Deze post-its kunnen ze vervolgens op vellen in de ruimte plakken met "extreem blij", "extreem boos", "extreem verdrietig" en "extreem angstig". Hier kan vervolgens op worden doorgevraagd. Bij het doorvragen kunnen ook de volgende vragen worden gebruikt:

- Wat doe je met emotionele pijn?
- Hoe ga je om met (grote) emoties van je kind?
- Merk je dat je zelf triggers hebt waardoor je anders reageert op de emoties van je kind? Bijvoorbeeld in de ochtend ten opzichte van de avond? Of na je eigen gevoel? Of reageer je anders als je partner er wel of niet bij is? Of reageer je op je ene kind anders dan op de andere?

- Na het bespreken van de vragen gaan de deelnemers samen de booboobunny maken. Op dit moment kan het gesprek losgelaten worden. Het is mogelijk dat het dan zelf of op kleine schaal (bijv. tussen twee deelnemers) nog op het thema zal doorgaan.

- **Praktische tip:** Stel voldoende verdiepingsvragen om ouders ervaringen en tips uit te laten wisselen. Vragen kunnen ook ingezet worden om bewustwording bij ouders te creëren over hoe zij omgaan met pijn en emoties. De begeleiding kan proberen de besproken ervaringen te verduidelijken. Bijvoorbeeld: 'hij is bang/boos, want hij is nog bezig met het verwerken van eerdere gebeurtenissen'.

- **Praktische tip:** Als begeleiding kan je helpen het gesprek op gang te brengen (of te houden) door je eigen ervaringen te delen. Hierdoor ontstaat er ook een laagdrempelige sfeer.

- **Praktische tip:** Geef ouders de ruimte om het gesprek te laten ontstaan en te ontwikkelen. Ouders kunnen zich herkenning in verhalen, ze kunnen elkaars ervaringen bevestigen. En aangeven hoe zij ernaar aanpakken en wat hun tips zijn. Ouders kunnen aan elkaar vragen stellen. Zorg er wel voor dat alle ouders aan bod komen (indien gewenst).

- **Praktische tip:** Het kan een heftiger thema worden, zeker met variant 2) en 3). Bekijk of mensen het nodig hebben om er 1 op 1 of in kleine groep later nog op door te gaan.

- **Basisvaardigheden tip:** Aan het begin van de bijeenkomst kan je met ouders bespreken wat zij zouden doen. Zo oefenen hoe zij hoe ze een verhaal duidelijk overbrengen. Hierbij kunnen woorden behandeld worden die specifiek zijn rondom pijn, dokter, ziekenhuis of emoties.

- **Basisvaardigheden tip:** Bespreek met ouders hoe de sociaal emotionele ontwikkeling van kinderen verloopt en hoe zij hierop in kunnen spelen.

Activiteit: samen koken

1. Wat:

- De activiteit gaat over het koken met de groep. Afhankelijk van de voorzieningen op de groep kan deze activiteit er anders uitzien, zoals a) het gezamenlijk koken op de groep, b) deelnemers die thuis koken en gerechten meenemen naar de groep of c) deelnemers nemen 'deels gemaakte' gerechten mee die afgemaakt worden met de groep. Tenslotte (vooral) eindigt de activiteit met het gezamenlijk opeten van de gerechten. Ouders hebben de voorkeur om zelf gerechten mee te nemen en daarnaast ook gerechten op locatie te koken.

- Variant 1:** Ouders koken gerechten uit verschillende culturen/achtergronden/streken/smaken en praten hierover. De verschillen en overeenkomsten die besproken worden, kunnen afgestemd worden op de deelnemers in de groep. Het is, bijvoorbeeld bij meer groepen waar de deelnemers dezelfde achtergrond hebben, ook mogelijk om hierin te gaan op ieders lievelingsgerecht of gerechten die goed gegeten worden door (kleine) kinderen.

- Variant 2:** Ouders kiezen gezonde low-budgetgerechten, koken deze gezamenlijk en praten hierover.

2. Doelen:

- Versterken van de ondersteuning tussen ouders door middel van sociaal contact met andere ouders en gezelligheid.

- Variant 1:** Leren over overeenkomsten en verschillen tussen culturen/achtergronden/streken/smaken en gebruiken rond eten. Ouders oefenen hoe ze hun cultuur aan derden (en aan hun kinderen) kunnen overbrengen. Ouders met beperkte basisvaardigheden en Nederlandse taalvaardigheid kunnen oefenen met het duidelijk overbrengen van alle aspecten (zoals ingrediënten en bereiding) van een recept.

- Variant 2:** Leren hoe je goedkoop en gezond kan koken. Het gaat er bij deze variant van de activiteit om dat ouders kennis krijgen van een gezonde leefstijl en zicht krijgen hoe dit uitgevoerd kan worden met een lager budget.

3. Waarom?

- Ouders vinden samen koken en eten gezellig, de activiteit biedt laagdrempelig ruimte om samen te praten (zowel doelbewust als meer ongedwongen) en tijdens de activiteit kunnen ouders veel van elkaar en hun achtergrond leren.

4. Voor wie?

- Om onderling contact tussen de ouders te stimuleren zijn er liever geen kinderen aanwezig bij de activiteit. Anders gaat de aandacht uit naar veiligheid en voldoende begeleiding van de kinderen.

- Praktische tip:** Een kookactiviteit met de kinderen is ook mogelijk, maar dan is het doel het stimuleren van ouder/kind relaties.

- 12 ouders is volgens de begeleiders de maximale groepsgrootte waarin ouders nog echt contact hebben met elkaar. Bij deze activiteit is de groepsgrootte ook afhankelijk van de middelen: Hoeveel ouders passen in de keuken? Hoeveel budget is er? Houd er rekening mee dat vaak alle ouders aanwezig zijn bij een activiteit waar eten en koken centraal staan. Als ouders het eten eerder voorbereid hebben, is een iets grotere groep mogelijk dan wanneer er op locatie gekookt wordt.

5. Hoe lang?

- De activiteit duurt zo'n 2 tot 3 uur. De activiteit heeft een laagdrempelig karakter waardoor ouders eventueel ook eerder kunnen gaan als de groepsbijeenkomst normaliter minder lang duurt. Binnen deze tijd kan ook alles weer met de ouders worden opgeruimd.
- De duur van de activiteit is afhankelijk van de vorm die gekozen wordt. Wanneer ouders thuis koken en alleen samen eten is er minder tijd nodig dan wanneer ouders samen koken.
- Houd er rekening mee dat er relatief veel moet worden klaargezet/opgeruimd.

6. Voorbereiding door de groepsleider en/of de groep:

- Omdat een eet of kook activiteit om de nodige voorbereidingen vraagt, worden vooraf al voorbereidingen getroffen. Daarbij wordt in de (twee) bijeenkomst(en) voorafgaand aan de kookactiviteit een aantal zaken afgesproken.

• **Praktische tip:** Om de activiteit nog specialer te maken kan ervoor worden gekozen om het eten tijdens een picknick op te eten of samen te koken en eten bij een speciale gelegenheid, zoals Kerst of de Ramadan.

a) Recepten

- Er moet afgestemd worden welke gerechten gekookt worden. De recepten die worden gekozen, zijn afhankelijk van het doel van de activiteit:

- **Variant 1:** Er worden recepten gekozen uit de culturen van de ouders.

- **Variant 2:** Er worden gezonde low-budget recepten gekozen. Gezamenlijk wordt een budget afgesproken.

- Samen met de ouders worden meerdere recepten gekozen om thuis en/of in de groep te maken. Dit kan bijvoorbeeld door de ouders te vragen naar recepten, of de begeleider kan zelf een aantal voorbeelden geven waaruit de ouders kiezen.
- Het aantal gerechten dat bereid wordt, moet afgestemd worden. Dit is afhankelijk van de groep mensen, je kan uitgaan van +/- 3 of 4 personen per gerecht.
- Voor het maken van het eten worden de opties besproken: zelf thuis koken en meenemen, 'voorbereiden gerechten' meenemen en samen het gerecht afmaken of samen koken met de groep.
- De gerechten die op locatie gemaakt worden moeten wel redelijk eenvoudig zijn en niet te veel tijd kosten om te bereiden, of al voorbereid zijn.
- Ouders vragen naar allergieën en dieetwensen.
- Afspreken wie wat thuis maakt: naam en wat ze thuis gaan maken bespreken zodat iedereen iets anders maakt.
- Ouders hoeven niet thuis iets te maken. Deelname is vrijwillig en voor de ouders die dit leuk vinden.

- **Basisvaardigheden tip:** Reken met ouders uit hoeveel gerechten kosten. Bespreek ook het budget. Welke gerechten zijn haalbaar voor het budget? Hoe zit het als ingrediënten korting hebben? Hoe reken je met procenten? Hoe bereken je hoeveel een product dan kost? Eventueel worden hierbij de folders van supermarkten doorgekeken om te kijken welke gerechten met de ingrediënten met korting kunnen worden gemaakt. Hoe kan je ingrediënten gebruiken in meerdere recepten in de week?

b) *Keuken, locatie, servies regelen en/of meenemen*

- Materialen/servies/kookgerei om van te eten en om mee te koken wanneer er samen wordt gekookt.
- De begeleider controleert of het kookgerei, het servies en bestek aanwezig zijn op de locatie.
- Als op locatie gekookt wordt, moet afgesproken worden wie de boodschappen doet (en wie de financiering verzorgt).
- De ervaring leert dat bij kook- en eetactiviteiten vaak alle ouders aanwezig zijn. Houd dus rekening met een hoge opkomst en wanneer nodig nog meenemen.

- **Praktische tip:** Geen keuken? Kijk naar wat wel kan: eten meenemen, samen een salade maken etc.

c) *Boodschappen en kosten*

- De begeleider kan de boodschappen doen als er op locatie gekookt wordt. Wanneer ouders thuis koken doen zij zelf de boodschappen. Dan kunnen zij ook zelf bepalen hoe duur het wordt. Spreek vooraf af of en hoeveel van de kosten gedeclareerd kunnen worden. Bespreek ook hoe gedeclareerd moet worden.

- **Praktische tip:** Kosten delen is voor de ouders meestal geen probleem. Om de activiteit echter zo laagdrempelig mogelijk te maken is het van belang dat ouders niet (veel) hoeven te betalen, of dat het voor ouders mogelijk is om een deel of alle kosten vergoed te krijgen. Ook kan je ouders zelf het bedrag laten bepalen wat zij willen besteden.

7. Aanpak:

a) *Afspraken maken*

- Bij de start een moment creëren in de groep waarin iedereen kan 'landen' en besproken wordt wat gedaan wordt.
- Wat gaan we doen? Als er recepten zijn die vanuit de begeleiding zijn gekozen kunnen ze nu besproken worden.
- Bij de variant over gezond low-budget gerechten kan besproken worden waarom deze gerechten voordelig en gezond zijn.
- Taken verdelen; wie gaat wie helpen, tafeldekken etc.
- Afspreken wanneer het pauze is

- **Basisvaardigheden tip:** Aan het begin van de bijeenkomst kan je met ouders in de groep bespreken welk gerecht ze hebben gemaakt of welk recept ze hebben voorbereid. Ouders kunnen zo alle onderdelen van een recept benoemen en daarbij het Nederlands oefenen. Hierbij kunnen woorden behandeld worden die specifiek zijn voor koken en gerechten.

• **Basisvaardigheden tip:** Ouders lezen het recept samen. Dit is een vorm van begrijpend lezen. Om een tekst te begrijpen is het van belang dat een groot deel van de woorden bekend is. Daarom kun je er als begeleider voor kiezen om vooraf de Nederlandse namen van de ingrediënten en het keukengerei te bespreken. Tijdens het koken komen veel kookwoorden aan bod, zoals een snuffe, theelepel of afblussen. Het is mogelijk dat deze woorden nog niet bekend zijn bij de ouders. Deze woorden kunnen ook vooraf met de ouders worden doorgenomen.

• **Basisvaardigheden tip:** Het uitschrijven van het recept in het Nederlands is een manier om de Nederlandse schrijfwvaardigheid te oefenen.

b) *Uitvoeren, koken*

- Als ouders niet op locatie koken, maar eerder gemaakt eten meenemen, kan iedere ouder wat vertellen over (de achtergrond van) het recept, de ingrediënten en het recept delen.
- Het is belangrijk dat de begeleider zich gelijkwaardig opstelt; de begeleider doet mee en neemt ook deel aan gesprekken.
- Tijdens het koken en eten is er alle ruimte om te kletsen en te lachen. Tijdens de activiteit geeft de begeleider ouders de ruimte om ongedwongen met elkaar te praten. De gezelligheid is een belangrijk aspect om tot ondersteuning tussen ouders te komen, het maakt dat mensen met elkaar gaan praten. Het is belangrijk dat de begeleider niet zelf tips voor ouders noemt, maar de ouders elkaar tips laat geven. Op die manier kan de ondersteuning tussen ouders worden gestimuleerd en kan het zelfvertrouwen van ouders over hun (taal)vaardigheid vergroten. Het is voor sommige ouders een mooie kans om hun Nederlands te oefenen, laat ouders daarom vooral zelf veel praten. De gesprekken kunnen op dat moment over allerlei thema's gaan. Wel kan de begeleider vragen stellen tijdens de activiteit om het gesprek op gang te houden of te sturen, denk bijvoorbeeld aan:

- **Variant 1:**
 - ▶ Wat zit er in het gerecht?
 - ▶ Hoe wordt het gemaakt?
 - ▶ Wat is het verhaal achter het gerecht?
 - ▶ Wanneer wordt het gerecht in de cultuur gegeten?

- **Variant 2:**
 - ▶ Wat zit er in het gerecht?
 - ▶ Hoe wordt het gemaakt?
 - ▶ Hoeveel kost het gerecht in totaal of per persoon?
 - ▶ Waarom is het een gezond gerecht?

- Vragen om ondersteuning tussen ouders en zelfeffectiviteit te vergroten:
 - ▶ Lusten jullie kinderen alles? Ging dit vanzelf?
 - ▶ (Hoe) laat je je kind nieuw eten proberen?
 - ▶ Wat doe je als je kind niet wil eten?
 - ▶ Hoe bewaar je de rust aan tafel (bijv. als een kind steeds opstaat)?
 - ▶ Hoe eten jullie thuis?
 - ▶ Doe je wel eens boodschappen met je kind?
 - ▶ Kook je weleens met je kind?
 - ▶ Helpt jouw kind mee met koken? Wat doet jouw kind dan?

- **Tip:** Het kan prettig zijn om vooraf een aantal vragen die je aan bod wil laten komen op een post-it te schrijven en tijdens de activiteit op een plek te plakken die je regelmatig ziet. Op die manier vergeet je ze niet. Let wel op dat het voor ouders geen vragenvuur wordt.

c) *Samen eten en afronden*

- Samen opeten, buiten of binnen.
- Samen nabespreken.
- Waren de gerechten gemakkelijk of moeilijk? Heb je nieuwe gerechten geleerd? Welke vond je het lekkerst?
- Afspreken wie wat gaat opruimen en schoonmaken.
- Samen opruimen en schoonmaken.

8. Vervolg

Een activiteit hoeft niet op zichzelf te staan, door meerdere bijeenkomsten via een thema te verbinden kan er een vervolg aan gegeven worden in een volgende bijeenkomst. Met de ouders kan besproken worden waar zij in een volgende bijeenkomst op in zouden willen gaan, bijvoorbeeld rondom het eten van een kind (moeilijke eters, voedzame gerechten), hoe de rust aan tafel te bewaren, hoe je kan koken voor mensen met een allergie/intolerantie, of hoe je samen met je kind kan koken. Of een bijeenkomst kan ingaan op hoe je werkt met procenten of kan zien hoe iets een goede korting is. Een vervolgbijeenkomst kan ook ingaan op een gezonde leefstijl; wat is dat eigenlijk, en hoe kun je als ouder voor jezelf en voor je kind letten op een gezonde leefstijl.

Activiteit: spelletjes spelen

1. Wat:

- De activiteit gaat over het in de groep samen spelen van spelletjes die ouders met hun kind kunnen doen. Afhankelijk van het doel kan deze activiteit anders ingevuld worden. Zo kan er één spel centraal staan of kan er een rondje van meerdere spellen opgezet worden.

- **Variant 1:** ouders spelen spelletjes die ze met hun kinderen (zouden willen) spelen of die de kinderen kennen vanuit de schoolse omgeving.

- **Variant 2:** ouders spelen spelletjes vanuit hun eigen jeugd en culturele achtergrond.

2. Doelen:

- **Variant 1:** Ouders leren van elkaar welke spelletjes ze kunnen spelen en hoe de spelletjes gaan. Ook leren ze waarom ze spelletjes met hun kind kunnen spelen. Deze activiteit is gericht op het vergroten van de vaardigheid en zelfeffectiviteit van ouders als het gaat om spelletjes spelen met hun kind.

- **Variant 2:** Ouders leren over spelletjes die deelnemers uit de groep vroeger zelf speelden (Nederlandse spelletjes en spelletjes uit andere landen of culturen).

- Een extra doel in beide varianten is het versterken van de ondersteuning tussen ouders door middel van sociaal contact met andere ouders en gezelligheid.

3. Waarom?

De ouders vinden het leuk om spelletjes te doen in de groep. Het is een laagdrempelige manier om elkaar en ieders achtergrond beter te leren kennen. Ook kunnen ouders de spellen na de bijeenkomst met hun kinderen doen.

- **Variant 1:** Ouders willen graag leren hoe de spelletjes gespeeld moeten worden, zodat zij deze kunnen spelen met hun kinderen. Ouders vinden het fijn om de regels te leren van het spel; soms is de handleiding voor ouders moeilijk te lezen en/of te begrijpen. Dan is het fijn om het spel eens geoefend te hebben voordat ze het spel met het kind spelen, zodat ouders meer zelfeffectiviteit ervaren wanneer zij spelletjes spelen met het kind.

- **Variant 2:** Ouders vinden het leuk te vertellen over de eigen cultuur of achtergrond en te leren over andere culturen/achtergronden. Dit stimuleert het onderlinge contact en daarmee de ondersteuning tussen onder ouders. Ouders met een beperkte Nederlandse taalvaardigheid kunnen oefenen met de taal, en alle ouders kunnen oefenen in het overbrengen van hun cultuur aan andere mensen en hun kinderen.

4. Voor wie?

- Om onderling contact tussen ouders te stimuleren zijn er liever geen kinderen aanwezig bij de activiteit. Anders gaat de aandacht uit naar het begeleiden van de kinderen.
- 12 ouders is volgens de begeleiders de maximale groeps grootte waarin ouders nog echt contact hebben met elkaar. De groep kan worden opgesplitst in groepjes van vier zodat iedereen meedoet en verschillende spelletjes tegelijk kunnen worden gespeeld. Er kan ook voor worden gekozen om samen één spel te spelen, hierover kan dan diepgaander worden gepraat. De begeleider en ouders kunnen dan dieper ingaan op wat een kind van het spel kan leren een spel van educatieve waarde is voor een kind.

• **Praktische tip:** Zorg dat ouders in groepjes zitten waarin iedereen mee kan doen; op die manier is en blijft het voor iedereen leuk om de spellen te spelen. Zorg ervoor dat er bijvoorbeeld niet 1 ouder in het groepje zit zonder ervaring met het spel terwijl de anderen het spel goed kennen.

5. Hoe lang?

- 1 bijeenkomst van 1,5 à 2 uur.
 - Spelletjes hoeven niet helemaal (af)gespeeld te worden. Zet een timer zodat alle ouders alle spelletjes een tijd kunnen spelen tijdens de bijeenkomst. Voor gezelschapsspellen kan 15 tot 20 minuten worden gerekend, zodat het verloop van het spel duidelijk wordt. Spellen voor 1 persoon kunnen 10 minuten worden gespeeld zodat iedereen aan de beurt komt.

6. Voorbereiding door de groepsleider en/of de groep:

- Omdat deze activiteit om de nodige voorbereidingen vraagt, worden vooraf al voorbereidingen getroffen. In de bijeenkomst voorafgaand aan de activiteit worden een aantal dingen afgesproken:

- **Variant 1:** In de voorafgaande bijeenkomst wordt het doel van de activiteit besproken en ouders gevraagd na te denken over de spellen die zij leuk of moeilijk vinden. Ouders wordt gevraagd deze spellen mee te nemen. De begeleider kan ook (meerdere) spel(len) meenemen.
 - Zorg dat ieder spel bekend is bij één van de ouders of de begeleider. Deze persoon kan het spel dan uitleggen/voordoen zonder dat de handleiding nodig is. Hierbij kan ook worden besproken waarom voor dit spel is gekozen. Bij een spel dat leuk wordt gevonden kan bijvoorbeeld worden besproken wat kinderen er leuk aan vinden.
 - Begeleiders moeten zelf ook de spelletjes kennen op de dag van de activiteit. Dat kan betekenen dat de begeleider zich in moet lezen/het spel moet oefenen. De begeleider moet het spel uit kunnen leggen en kunnen vertellen hoe dit aansluit bij ontwikkeling van de kinderen. Wat kunnen de kinderen leren van dit specifieke spel?
 - Het kan onderdeel zijn van de activiteit dat juist ouders aan elkaar uitleggen/voordoen hoe de spellen werken en waar ze voor dienen. In dat geval kan de begeleider er minder kennis van hebben, maar een basis is wel handig om ouders als nodig te ondersteunen.
 - Vraag ouders of ze thuis een spel hebben dat ze niet precies snappen. Deze kunnen ze meenemen zodat ze deze kunnen oefenen en in de toekomst met hun kind(eren) kunnen spelen.
 - Een andere variant is om samen één spel te maken tijdens de bijeenkomst. Bijvoorbeeld een memory of een domino spel. Dit spel kan vervolgens geoefend worden en mee naar huis genomen worden.

- **Basisvaardigheden tip:** *Onderzoek de mogelijkheden om ouders de spellen te laten lenen. Educatieve spellen zijn namelijk best duur terwijl een kind er vaak maar een paar maanden mee speelt. Dit kan door ouders door te verwijzen naar plekken waar ze spellen kunnen lenen (bijv. een speltheek), ouders onderling spellen uit te laten wisselen, of door zelf een speltheek aan te leggen. Op die manier ondersteun je ouders om thuis educatieve spellen te kunnen spelen met hun kinderen.*

- **Variant 2:** Ouders vragen of zij de volgende keer een spel dat zij vroeger gespeeld hebben willen meenemen (als mogelijk) en willen uitleggen/voordoen in de groep. Dit kan een (oud) Nederlands spel zijn (bijv. pijltjes maken van oude kranten en met een buis schieten, bordspellen, kaartspellen, knikkeren, elastieken of spelen met flippo's) of een spel uit een ander land/cultuur. Het gaat om spellen die overgedragen worden vanuit het gezin, de familie of regio waarin de ouder zelf is opgegroeid. Het kan een spel zijn dat men kan kopen, maar ook een spel waarvoor de elementen zelf gemaakt/gevonden worden door de spelers.

7. Aanpak

a) Afspraken maken

- Bij de start een moment in de groep waarin iedereen kan 'landen' en besproken wordt wat gedaan wordt.
- Uitleggen: wat gaan we doen? Als er spellen zijn die vanuit de begeleiding worden ingebracht dan kunnen die nu besproken worden.

- **Basisvaardigheden tip:** *Ouders lezen de handleiding of luisteren naar de uitleg. Dit is een vorm van begrijpend lezen of luisteren. Om een tekst of verhaal te begrijpen is het van belang dat een groot deel van de woorden bekend is. Tijdens het spelen van spelletjes komen veel specifieke woorden aan bod, zoals een joker, beurt overslaan of dobbelsteen. De begeleider kan ervoor kiezen om de woorden die in de spellen aan de orde komen vooraf met de ouders door te nemen.*

- Verdelen: groepjes maken, wie legt welk spel uit?
- Afspreken hoe lang de spellen worden gespeeld en wanneer het pauze is.
- Eventueel moeilijke spellen gezamenlijk bespreken en voordoen.

- **Basisvaardigheden tip:** *Geef de ouders mee waarvoor bepaalde onderdelen in het spel bedoeld zijn (of wat de kinderen ervan kunnen leren ze van educatieve waarde zijn), zoals tellen, rekenen of motoriek etc.*

- **Variant 2:** Bij de variant waar het gaat om verschillende spellen uit verschillende landen/culturen kunnen groepjes worden gevormd waarin de deelnemers hun spel uitleggen/voordoen en samen spelen. Of het spel kan in de grote groep besproken worden. In dat laatste geval moeten er afspraken gemaakt worden hoeveel deelnemers hun spel uitleggen.

b) Uitvoeren, spelletjes spelen

- Ouders starten in hun groepje met het spel.
- De begeleider kijkt of het overal lukt en sluit eventueel even aan om bij te sturen. Het is belangrijk dat de begeleider gelijkwaardig is; de begeleider doet mee en neemt ook deel aan gesprekken.

- **Basisvaardigheden tip:** Laat de ouders bij spelletjes zoals memory de plaatjes ook benoemen en de woorden oefenen. Op deze manier kunnen alle ouders thuis de woorden met het kind oefenen.

- Tijdens het spelen van de spelletjes is er alle ruimte om te kletsen en te lachen. Tijdens de activiteit geeft de begeleider ouders de ruimte om ongedwongen met elkaar te praten. De gezelligheid is een belangrijk aspect om tot ondersteuning tussen ouders te komen, het maakt dat mensen met elkaar gaan praten en dat er een veilige sfeer ontstaat in de groep. Het is belangrijk dat de begeleider niet zelf tips voor ouders noemt, maar de ouders elkaar tips laat geven. Op die manier kan de ondersteuning tussen ouders worden gestimuleerd en kan het zelfvertrouwen van ouders over hun (taal)vaardigheid vergroten. Het is voor sommige ouders een mooie kans om hun Nederlands te oefenen, laat ouders daarom vooral zelf veel praten. De gesprekken kunnen op dat moment over allerlei thema's gaan. Wel kan de begeleider vragen stellen tijdens de activiteit om het gesprek op gang te houden of te sturen, denk bijvoorbeeld aan:
 - Algemeen:
 - ▶ Welke spellen vind je leuk?
 - ▶ Welke spellen vindt je kind leuk?
 - ▶ Wat vind je leuk aan dit spel? Wat vind je niet leuk?
 - ▶ Wat zouden kinderen wel of niet leuk vinden aan een spel?
 - ▶ Zou je dit spel spelen met je kind?
 - ▶ Wat kan je kind van dit spel leren?

- **Variant 2:**
 - ▶ In welk land wordt dit spel gespeeld?
 - ▶ Wat is het verhaal achter dit spel?
 - ▶ Wanneer speelde je dit spel vroeger?

- Vragen om peersupport en zelfeffectiviteit te vergroten:
 - ▶ Spelen jullie thuis graag spelletjes?
 - ▶ Hoe gaat dit?
 - ▶ Kan iedereen bij jullie thuis tegen zijn verlies?
 - ▶ Hoe gaan jullie kinderen om met winnen en verliezen? Hoe reageren jullie hierop?
 - ▶ Hoe kan je kinderen helpen met wachten op hun beurt?
 - ▶ Hoe kan je kinderen helpen hun aandacht bij een spel te houden?

- **Praktische tip:** Het kan prettig zijn om vooraf een aantal vragen die je aan bod wil laten komen op een post-it te schrijven en tijdens de activiteit op een plek te plakken die je regelmatig ziet. Op die manier vergeet je ze niet. Let wel op het voor ouders geen vragenvuur wordt.

c) **Afronden**

- Samen opruimen
- Samen nabespreken
 - ▶ Wat vind je leuk aan de spellen? Wat vond je niet leuk? Walk spel zou je met je kind willen doen? Wat kan je kind hiervan leren?
- Benoemen waar ouders spellen kunnen lenen.

FACTSHEET SOCIAL DESIGN PROJECT

De eigen kracht van ouders: Vergroten van ouderlijke zelfeffectiviteit via peer support

Ouderlijke zelfeffectiviteit

Ouders hebben vertrouwen in hun eigen opvoedingsvaardigheden. Ze geloven dat ze hun kind goed kunnen begeleiden, helpen en opvoeden, ook als het soms moeilijk is.

Peer support

Mensen die in (ongeveer) dezelfde situatie zitten helpen en steunen elkaar. Ze delen ervaringen, geven advies en moedigen elkaar aan.

Deelnemers

- 4 oudergroepen met begeleiders
- 34 moeders
- 5 bijeenkomsten

Belang van dit project

Met peer support groeit het ouderlijk zelfvertrouwen. Daar zou meer aandacht voor moeten komen in oudergroepen die onderdeel uitmaken van programma's voor Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE)

Onderzoeksvragen

- ◆ Hoe belangrijk vinden ouders en begeleiders van oudergroepen het dat ouders vertrouwen hebben in hun rol als opvoeder, vooral als zij moeite hebben met basisvaardigheden?
- ◆ Hoe wordt dit in oudergroepen en programma's voor Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE) erkend en ondersteund?
- ◆ En welke rol speelt steun van andere ouders hierbij?

Social Design Thinking

Inleven

Beter begrijpen wat het probleem is dat je met elkaar wil oplossen

Beschrijven

Startsituatie in kaart brengen: wat zijn de wensen en verwachtingen van iedereen?

Ideeën delen

Samen oplossingen verzinnen voor het probleem

Activiteiten creëren

Eerste versie van een concrete handleiding ontwikkelen, bijvoorbeeld voor een activiteit

Testen

Handleidingen uitproberen en evalueren

Met deze boom hebben ouders hun ideeën met elkaar gedeeld

FACTSHEET SOCIAL DESIGN PROJECT

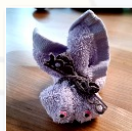

Opbrengsten

Resultaten

- Contact tussen alle partijen maakt de aanpak sterker
- De boom laat goed zien hoe ouders denken over peer support en zelfeffectiviteit
- Interactieve/creatieve activiteiten helpen bij gesprekken over geschikte werkvormen
- Een eerste versie van de handleiding maakten we samen in werksessies
- De opbrengst waren drie handleidingen die ruimte bieden voor gesprekken en dat ouders van elkaar leren

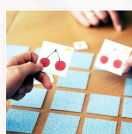
Handleidingen

Booboobunny
Omgaan met emoties van je kind

Koken
Leren van elkaars cultuur

Spelletjes
Tips delen over spelen met je kind

Conclusies

- Peer support speelt een belangrijke rol bij het stimuleren van ouderlijke zelfeffectiviteit bij ouders met een risico op beperkte basisvaardigheden (in het Nederlands)
- Begeleiders hebben meer geleerd over de inzet van peer support om de zelfeffectiviteit van ouders te vergroten
- De werkvormen die samen zijn ontwikkeld geven hiervoor handvatten en helpen mee om basisvaardigheden te vergroten

Zelf aan de slag met...

Social Design Thinking

- Zorg voor een goede voorbereiding en ondersteuning voor iedereen
- Ga uit van gelijkwaardigheid van iedereen die betrokken is
- Laat ervaringsdeskundigen in een gelijkwaardige rol meedoen
- Communiceer duidelijk en op tijd
- Gebruik vraagesprekken en werkvormen in plaats van vragenlijsten om ervaringen en meningen te verzamelen
- *Social design thinking* begint al bij het allereerste contact waarin besproken wordt welk gezamenlijk belang er is om een vraag op te pakken

Vergroten peer support/zelfeffectiviteit

- Vraag ouders wat ze belangrijk vinden
- Bespreek vooraf wat iedereen verwacht
- Geef ouders ruimte om met elkaar te praten
- Stel je als begeleider gelijkwaardig op naar ouders
- De ervaringen van begeleiders en ouders zijn waardevol. Door deze kennis in te zetten sluit de aanpak echt aan bij de groep
- Zorg voor een veilige omgeving zodat ouders en begeleiders persoonlijke ervaringen met elkaar kunnen delen

Download het rapport en de handleidingen via deze code

Expertisepunt

Basisvaardigheden

EXPERTISECENTRUM
NEDERLANDS

KBA Nijmegen

Gelijkschap

Stichting
PAS

